

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA

Urša PAPLER

**PRIMERJAVA METODOLOGIJ OCENJEVANJA
VPLIVOV POSEGOV NA OBMOČJA KMETIJSKIH
ZEMLJIŠČ ZA POTREBE UMEŠČANJA LINIJSKIH
OBJEKTOV V PROSTOR**

MAGISTRSKO DELO

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA

Urša PAPLER

**PRIMERJAVA METODOLOGIJ OCENJEVANJA VPLIVOV
POSEGOV NA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ ZA POTREBE
UMEŠČANJA LINIJSKIH OBJEKTOV V PROSTOR**

MAGISTRSKO DELO

**COMPARISON OF METHODOLOGIES FOR IMPACT ASSESSMENT OF
INTERVENTIONS IN THE AREAS OF AGRICULTURAL LAND FOR THE
PLACEMENT OF LINEAR FACILITIES INTO SPACE**

M. Sc. Thesis

Ljubljana, 2016

Na podlagi Statuta Univerze v Ljubljani ter po sklepu Senata Biotehniške fakultete z dne 05.06.2014 je bilo potrjeno, da kandidatka izpolnjuje pogoje za magistrski univerzitetni podiplomski študij Varstva okolja ter opravljanje magisterija znanosti. Za mentorja je bila imenovana prof. dr. Helena Grčman, za somentorja pa doc. dr. Andrej Ceglar.

Komisija za oceno in zagovor magistrskega dela:

Predsednik: **doc. dr. Marjetka Suhadolc**

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
Katedra za pedologijo in varstvo okolja

Članica: **prof. dr. Mojca Golobič**

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko
arhitekturo

Članica: **izr. prof. dr. Anka Lisec**

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo,
Katedra za geoinformatiko in katastre nepremičnin

Magistrsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svojega dela na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je delo, ki sem ga oddala v elektronski obliki, identično tiskani verziji.

Datum zagovora: 17.6.2016

Urša PAPLER

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Md
DK	UDK 711.73:625.7:534.836:62–783(043.2) =163.6
KG	kmetijska zemljišča/umeščanje linijskih objektov v prostor/metodologija/ primerjava/vpliv na izgubo kmetijskih zemljišč/Slovenija
AV	PAPLER, Urša, univ. dipl. inž. agr.
SA	GRČMAN, Helena, (mentor)/CEGLAR, Andrej (somentor)
KZ	SI–1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Univerzitetni podiplomski študij Varstva okolja
LI	2016
IN	PRIMERJAVA METODOLOGIJ OCENJEVANJA VPLIVOV POSEGOV NA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ ZA POTREBE UMEŠČANJA LINIJSKIH OBJEKTOV V PROSTOR
TD	Magistrsko delo
OP	XIV, 101 str., 37 pregl., 8 sl., 102 vir.
IJ	Sl
JJ	sl/en
AI	Zaradi vse večje izgube kmetijskih zemljišč kot posledice umeščanja linijskih objektov v prostor, ter pogostim neskladjem med mnenji ministrstva pristojnega za kmetijstvo (MKGP) in ministrstva pristojnega za prostor, je v letu 2012 MKGP podalo predlog za razvoj in implementacijo metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč za potrebe umeščanja linijskih objektov v prostor (nova metodologija). Z novo metodologijo je želelo doseči postavitev objektivnih mej sprejemljivosti. Nova metodologija, ki jo je za ta namen razvila Biotehniška fakulteta (Grčman in sod., 2012), temelji na izračunu integralne ocene, ki omogoča primerjavo različnih tras med seboj in postavitev mej sprejemljivosti v okviru petstopenjske lestvice, ki jo predvideva okoljska zakonodaja, kar je ključno v procesu odločanja o končni izbiri variante. Namen magistrske naloge je na osnovi analize primerov ugotoviti razlike med metodologijo vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant (obstoječa metodologija) in predlogom nove metodologije. Preučili smo okoljski poročili in študiji variant za primer DC med AC A1 Šentilj-Koper in mejo z Republiko Avstrijo (8 variant–F odsek) in AC Postojna–Divača–Jelšane (4 variante S koridor in 2 varianti J koridor), ter pridobili integralne ocene po predlogu nove metodologije. Ker okoljska zakonodaja ne predpisuje razvrščanja znotraj ene ocene sprejemljivosti, smo nadgradili obstoječo metodologijo na način, da smo lahko določili vrstni red variantam, ki so zapadle pod isti razred sprejemljivosti in s tem omogočili primerjavo med vrstnim redom podanim v študiji variant. Rezultati primerjav med obema metodologijama so pokazali, da ni bistvenih razlik v razvrščanju variant, medtem ko so bistvene razlike pri umeščanju v razrede sprejemljivosti. Pri tem je bilo ugotovljeno, da nova metodologija omogoča postavitev objektivnih mej sprejemljivosti in bolje ovrednoti razlike med trasami. Namen naloge je bil tudi dokazati, da so kmetijska zemljišča podrejena drugim vidikom (okoljski, prostorski, funkcionalni in ekonomski), ki se obravnavajo v sinteznem vrednotenju. Na osnovi analize treh primerov sinteznega vrednotenja v študijah variant, navedenega nismo mogli dokazati. Zagotovo pa lahko trdimo, da je pri končni odločitvi variante v vseh treh študijah prevladal ekonomski vidik.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Md
 DC UDK 711.73:625.7:534.836:62-783(043.32)=163.6
 CX agricultural land / Positioning linear facilities / methodology / comparison / impact on the loss of agricultural land/Slovenia
 AU PAPLER, Urša
 AA GRČMAN, Helena (supervisor)/CEGLAR, Andrej (co-advisor)
 PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, University Postgraduate Study programme in Environmental Protection
 PY 2016
 T COMPARISON OF METHODOLOGIES FOR IMPACT ASSESSMENT OF INTERVENTIONS IN THE AREAS OF AGRICULTURAL LAND FOR THE PLACEMENT OF LINEAR FACILITIES INTO SPACE
 DT M. Sc. Thesis
 NO XIV, 101 p., 37 tab., 8 fig., 102 ref.
 LA SI
 AL sl/en
 AB Owing to the ever growing loss of agricultural land as a result of infrastructure facilities emplacement in the physical space and frequent differences between the opinions of the Ministry of Agriculture, Forestry and Food and the ministry responsible for spatial planning, in 2012 the Ministry of Agriculture, Forestry and Food put forward a proposal for a development and implementation of a methodology for evaluation the agricultural land loss due to infrastructure emplacement (a new methodology). By the new methodology they wanted objective limits of acceptability to be set. The new methodology which has been developed by the Biotechnical Faculty (Grčman et al., 2012) for this purpose, is based on the calculation of an integral evaluation that enables various routes to be compared between themselves and the limits of acceptability to be set in compliance with the environmental legislation, which is of key importance in the process of making a decision concerning the final choice of a variant. The purpose of the present master's thesis is to establish on the basis of case analysis the differences between the methodology of evaluation of agricultural land losses which is used by the professionals in the environmental report and study of variants (the existing methodology) and the proposal of the new methodology. We have studied the environmental reports and the relevant variant studies for the cases the state road between the MW A1 Šentilj-Koper and the border with the Republic of Austria (8 variants have been dealt with on the section F) and the MW section Postojna Divača Jelšane (4 variants North corridor and 2 variants South corridor) and acquired integral evaluations according to the proposal of the new methodology. Since the environmental legislation does not prescribe the classification within one acceptability evaluation we have upgraded the existing methodology so that we could determine the classification of the variants which fell under the same acceptability class and thus enabled the comparison between the variants classification. The results of the comparisons between the two methodologies have shown that there are no critical differences between the classifications of the variants. However, critical differences come into being between the new and the existing methodology in defining the acceptability classes. It has further been established that the new methodology enables objective acceptability limits to be set and a better assessment of the differences between the routes. The purpose of the present thesis has been to prove that agricultural land is subjected to other aspects (environmental, spatial, functional and economic) which are dealt with within the synthesis evaluation. On the basis of the analysis of three cases in the variant studies we have not been able to prove the above. Surely we can say that the final decision variants in all three studies was dominated by economic aspects.

KAZALO VSEBINE

	Str.
Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	IX
Kazalo slik	X
Kazalo prilog	XIII
Okrajšave in simboli	XIV
1 UVOD	1
1.1 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE	2
1.2 DELOVNE HIPOTEZE	2
2 PREGLED OBJAV	3
2.1 KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	3
2.1.1 Pomen kmetijskih zemljišč	3
2.1.2 Poskusi ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja infrastrukturnih objektov v prostor v Evropi	3
2.1.3 Izguba kmetijskih zemljišč v Evropi	5
2.1.3.1 Izgube kmetijskih zemljišč zaradi urbanizacije/gradnje infrastrukture v Avstriji in Nemčiji	5
2.1.4 Izguba kmetijskih zemljišč v Sloveniji	7
2.1.4.1 Izguba kmetijskih zemljišč zaradi urbanizacije/gradnje infrastrukture	8
2.1.4.2 Izguba kmetijskih zemljišč zaradi zaraščanja	10
2.2 ZAKONSKE PODLAGE ZA ZAŠČITO KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ	10
2.2.1 Evropski strateški dokumenti	10
2.2.1.1 Evropa 2020	11
2.2.1.2 Tematska strategija o trajnostni rabi naravnih virov	11
2.2.1.3 Tematska strategija za varstvo tal	12
2.2.2 Strateški dokumenti v Republiki Sloveniji	12
2.2.3 Zakon o kmetijskih zemljiščih v povezavi s prostorsko zakonodajo	14

2.3	UKREPI ZA PREPREČEVANJE IZGUBE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ ZARADI UMEŠČANJA V PROSTOR	16
2.4	POSTOPEK PRIPRAVE ŠTUDIJE VARIANT IN POSTOPEK CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE	17
2.4.1	Izdelava študije variant	20
2.4.2	Izdelava okoljskega poročila	21
2.5	PODATKOVNE BAZE, UPORABLJENE PRI OCENJEVANJU VPLIVOV POSEGOV NA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ	22
2.5.1	Dejanska raba zemljišč	22
2.5.2	Grafična enota rabe zemljišča kmetijskega gospodarstva (GERK)	23
2.5.3	Namenska raba zemljišč	24
2.5.4	Kulture kmetijskih zemljišč	24
2.5.5	Boniteta zemljišča	25
2.6	METODOLOGIJE OCENJEVANJA VPLIVOV POSEGOV NA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ ZARADI UMEŠČANJA INFRASTRUKTURNIH OBJEKTOV V PROSTOR V REPUBLIKI SLOVENIJI	30
2.6.1	Opis metodologije vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskih poročilih in v študijah variant	32
2.6.1.1	Opis metodologije vrednotenja v okoljskih poročilih v postopku celovite presoje vplivov na okolje	32
2.6.1.2	Opis metodologije vrednotenja v študijah variant	32
2.6.2	Metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč	34
3	MATERIALI IN METODE DELA	38
3.1	MATERIALI	38
3.1.1	AC Postojna–Divača–Jelšane	41
3.1.1.1	Vrednotenje v študiji variant	42
3.1.2	Državna cesta med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo	44
3.1.2.1	Vrednotenje v študiji variant	46
3.1.3	Avtocestni odsek Lenart–Cogetinci (uporabljen za potrebe dokazovanja druge hipoteze)	47
3.1.3.1	Vrednotenje v študiji variant	47
3.2	METODE DELA	49

3.2.1 Nadgradnja metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP	50
3.2.2 Metode dela za drugo hipotezo	52
4 REZULTATI IN RAZPRAVA	53
4.1 REZULTATI K PRVI HIPOTEZI	53
4.1.1 AC Postojna–Divača–Jelšane	53
4.1.1.1 Povzetek analiz iz okoljskega poročila	53
4.1.1.2 Metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč	61
4.1.2 Državna cesta med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo	66
4.1.2.1 Povzetek analiz iz okoljskega poročila	66
4.1.2.2 Metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč	69
4.2 REZULTATI K DRUGI HIPOTEZI	75
4.2.1 Pregled sinteznega vrednotenja v študiji variant za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane	75
4.2.2 Pregled sinteznega vrednotenja v študiji variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo	78
4.2.3 Pregled sinteznega vrednotenja v študiji variant na odseku AC Lenart–Cogetinci	83
4.3 RAZPRAVA	85
4.3.1 Razprava k prvi hipotezi	86
4.3.2 Razprava k drugi hipotezi	93
5 SKLEPI	95
6 POVZETEK (SUMMARY)	96
6.1 POVZETEK	96
6.2 SUMMARY	98
7 VIRI	101
ZAHVALA	
PRILOGE (ANNEXES)	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Struktura kmetijskih zemljišč v uporabi po zemljiških kategorijah (v ha) 7
Preglednica 2:	Povprečna boniteta občin v Sloveniji (stanje november 2012) (vir: Ceglar in sod., 26
Preglednica 3:	Meje sprejemljivosti za integralno oceno in posamezni faktor integralne ocene (vir: Grčman in sod., 2012) 37
Preglednica 4:	Kronologija priprave študij variant in okoljskih poročil za projekt DC od priključka Šentrupert do priključka Velenje jug in projekt AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane 40
Preglednica 5:	Kriteriji, uporabljeni pri analizi izgub kmetijskih zemljišč v okoljskem poročilu za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2015) 54
Preglednica 6:	Prikaz podatkov rabe prostora v občinah, ki jih prečkajo variante AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane glede na dejansko rabo (glej tudi prilogo D) (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2015) 54
Preglednica 7:	Poseg na boniteto kmetijskih zemljišč za varinato na AC-odseku Postojna–Divača–Jelšane po variantah in občinah (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d.o. o., april 2015) 55
Preglednica 8:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane z vidika posameznega kriterija (variente severnega in južnega koridorja) – pred optimizacijo (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2015, in ŠV, LUZ, d. d., april 2015) 55
Preglednica 9:	Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane v sklopu Nadgradnje metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP (variente severnega koridorja) – pred optimizacijo (vir: podatki povzeti iz OP GEATEH, d. o. o., april 2015) 58
Preglednica 10:	Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (variente južnega koridorja) v sklopu

- Nadgradnje metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP – pred optimizacijo (vir: podatki povzeti iz OP GEATEH, d. o. o., april 2015) 59
- Preglednica 11: Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Posotojna–Divača–Jelšane v skladu z nadgradnjo metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP (variante severnega koridorja) – pred optimizacijo in po njej 59
- Preglednica 12: Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (variante južnega koridorja) v skladu z nadgradnjo metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP – pred optimizacijo in po njej 60
- Preglednica 13: Skupni prikaz izgub kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja AC v prostor iz okoljskega poročila – po optimizaciji (vir: podatki povzeti iz OP GEATEH, d. o. o., april 2015, in ŠV, LUZ, d. d., april 2015) 60
- Preglednica 14: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojn–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijska zemljišč–integralna ocena 62
- Preglednica 15: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena 62
- Preglednica 16: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena 63
- Preglednica 17: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena 63
- Preglednica 18: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (južni koridor) v prostor z metodologijo za

	ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena	64
Preglednica 19:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (južni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena	64
Preglednica 20:	Kriteriji, uporabljeni pri metodologiji vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2008)	67
Preglednica 21:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč v sklopu Metodologije vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z vidika posameznega kriterija (vir: povzeto iz OP GEATEH, d. o. o., april 2008, in ŠV URBIS, d. o. o., april 2008)	67
Preglednica 22:	Končni vrstni red variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F po posameznem kriteriju v sklopu nadgradnje metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP	68
Preglednica 23:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avsrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena	70
Preglednica 24:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avsrij –odsek F z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena	70
Preglednica 25:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena	71
Preglednica 26:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avsrijo–odsek F z metodologijo	

	za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč– integralna ocena	71
Preglednica 27:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena	72
Preglednica 28:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč– integralna ocena	72
Preglednica 29:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč– integralna ocena	73
Preglednica 30:	Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč– integralna ocena	73
Preglednica 31:	Skupna ocena primernosti po posameznih vidikih obravnave za variantno rešitev na AC- odseku Postojna–Divača–Jelšane– varianta Postojna 2opt Jelšane 2opt (vir: ŠV, LUZ, april 2015)	76
Preglednica 32:	Skupna ocena primernosti in utežnost posameznega vidika v sinteznem vrednotenju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (vir: ŠV, LUZ, d. d., april 2015)	78
Preglednica 33:	Skupna ocena primernosti po posameznem vidiku za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F	79
Preglednica 34:	Končni vrstni red primernosti kombinacij variant DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F glede na ocene sinteznega prometno-ekonomskega vrednotenja (vir: ŠV. URBIS, Maribor, april 2008)	82

- Preglednica 35: Ocena sprejemljivosti obravnavanih variant odseka avtoceste na odseku Lenart–Cogetinci po vseh obravnavanih kriterijih v sinteznem vrednotenju študije variant (vir: povzeto iz ŠV, ZUM, junij 1997) 83
- Preglednica 36: Primerjava ocen in vrstnega reda variant po posamezni metodologiji ocenjevanja izgub kmetijskih zemljišč za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F 87
- Preglednica 37: Primerjava ocen in vrstnega reda variant po posamezni metodologiji ocenjevanja izgub kmetijskih zemljišč za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (severni in južni koridor) 88

KAZALO SLIK

Slika 1:	Boniteta tal v Sloveniji. Prikazane so tudi meje ter identifikacijske številke občin	29
Slika 2:	Povprečna boniteta kmetijskih zemljišč po namenski rabi v slovenskih občinah.	29
Slika 3:	Shema modela za ocenjevanje vplivov linijskih objektov na izgubo kmetijskih zemljišč (vir: Grčman in sod., 2012)	35
Slika 4:	Potek variant AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (vir: ŠV, LUZ, d. d., april 2015)	42
Slika 5:	Nadodsek I za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo	45
Slika 6:	Nadodsek II za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo	45
Slika 7:	Grafikon prikaza integralne ocene po metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč za posamezno varianto na AC-odseku Postojna–Divača–Jelšane za severni in južni koridor	65
Slika 8:	Grafikon prikaza integralne ocene po metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč za posamezno varianto za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo – odsek F	74

KAZALO PRILOG

- Priloga A: Okoljsko poročilo in študija variant za državno cesto na odseku AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo
- Priloga B: Skupna tabela metodologije vrednotenja v okoljskem poročilu in varstvenega vidika v študiji variant za državno cesto na odseku AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo
- Priloga C: Skupna tabela metodologije vrednotenja v okoljskem poročilu in varstvenega vidika v študiji variant za AC-odsek Postojna–Divača–Jelšane
- Priloga D: Kmetijska zemljišča obravnavana v okoljskem poročilu za avtocestni odsek odsek Postojna–Divača–Jelšane
- Priloga E: Sintezno vrednotenje v študiji variant za avtocestni odsek Postojna–Divača–Jelšane
- Priloga F: Shema postopka priprave državnega prostorskega načrta skladno z Zakonom o umeščanju državnih prostorskih ureditev v prostor

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

AC avtocesta

BF biotehniška fakulteta

DC državna cesta

ZKP zemljiško katastrski načrt

DMR digitalni model reliefa

DOF državni ortofoto

DPN državni prostorski načrt

DZ državni zbor

EKSRP evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

EPO ekološko pomembno območje

EU Evropska unija

GERK javni pregledovalnik grafičnih podatkov – enot kmetijskih gospodarstev

GIS geografski informacijski sistem

GJI gospodarska javna infrastruktura

GTE gradbeno tehnični elaborat

GURS Geodetska uprava Republike Slovenije

HMO hidromelioracijska območja

KMG MID številka kmetijskega gospodarstva

MKGP Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano

MOP DZP Ministrstvo za okolje in prostor Direktorat za prostor

OP okoljsko poročilo

PVO poročilo o vplivih na okolje

RS Republika Slovenija

SAC Posebna varstvena območja po habitatni direktivi

SKP skupna kmetijska politika

ŠV študija variant

URBAN SMS Strategija upravljanja z urbanimi tlemi

ZEN Zakon o evidentiranju nepremičnin

ZKmet Zakon o kmetijstvu

ZKZ Zakon o kmetijskih zemljiščih

ZPnačrt Zakon o prostorskem načrtovanju

ZUN Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor

ZUPUDPP Zakon o umešanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor

ZUreP Zakon o urejanju prostora

ZGO Zakon o graditvi objektov

1 UVOD

Problem izgube kmetijskih zemljišč zaradi urbanizacije, ki se odraža v prostoru s pozidavo kmetijskih zemljišč, je problem, ki je v središču pozornosti predvsem v državah Evropske unije, znanstveniki pa ugotavljajo, da je problem globalen (Global Forest..., 2010). Certini in Scalenghe sta v študiji o naraščanju prebivalstva poudarila, da ocene napovedi rasti prebivalstva v naslednjih 50 letih kažejo na tendenco naraščanja svetovnega prebivalstva do te mere, da bo razmerje med površino biološko produktivnih tal in gostoto prebivalstva 1 prebivalec na 0,01 km². Desetletje po sprejetju Švicarske deklaracije (Swiss Confederation, 1998) o zaščiti tal kot naravnega vira je Evropska komisija v letu 2006 sprejela Strategijo varovanja tal (Thematic Strategy..., 2006), v kateri je izgubo tal kot naravnega vira zaradi umeščanja infrastrukturnih objektov v prostor označila kot naraščajočo grožnjo. Problem je še posebej izpostavljen v močno urbaniziranih državah. Posebej glasne so pobude v Španiji, Sloveniji in Italiji. V Španiji in Italiji (okolica Milana) je pozornost namenjena predvsem izgubi kmetijskih zemljišč na račun urbane gradnje in industrijskih objektov. Pregled literature je pokazal, da je v zadnjih desetletjih mogoče opaziti upad urbane rasti v urbanih območjih, medtem ko se pritiski na ruralna območja povečujejo (Villa in sodelavci, 2012). Predvsem je moč zaznati širjenje urbanizacije vzdolž prometnic in širjenje mest v odprtem obmestnem prostoru. Ugotovljeno je bilo, da so v naštetih državah tla kot objekt zaščite v prostorskih načrtih v podrejenem položaju. Vendar so mnoge države spoznale izredno pomembnost zaščite najboljših kmetijskih zemljišč in so zato v sisteme prostorskega načrtovanja uvedle odškodnine. Znani so primeri iz Poljske, Češke in Slovaške. Čeprav se s tematiko izgube tal kot naravnega vira ukvarja veliko raziskovalnih skupin, je treba poudariti, da te skupine do problema dostopajo iz različnih zornih kotov, saj so tla v teh raziskavah obravnavana predvsem z vidika njihovih ekonomskih in okoljskih funkcij, v ozadju pa ostaja funkcijska funkcija tal za kmetijstvo oz. pridelovalni potencial le-teh za kmetijstvo.

1.1 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE

Namen naloge je ugotoviti razliko med dvema metodologijama ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč za potrebe umeščanja linijskih objektov v prostor. To sta metodologija vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskih poročilih in študijah variant, ter metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, ki je predlagana s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo. V nalogi se je ugotavljalo, ali je smiselno dosedanje metodologijo vrednotenja vpliva na kmetijska zemljišča nadomestiti z metodologijo, predlagano s strani ministrstva, pristojnega za kmetijstvo. Cilj naloge je prispevati k hitrejši implementaciji novih pristopov, vrednotenje izgub kmetijskih zemljišč v smislu predpisa objektivne metodologije v slovensko zakonodajo in prakso s končnim ciljem zagotoviti hitre in učinkovite postopke umeščanja prostorskih ureditev v prostor ob hkratnem minimiziranju izgub najboljših kmetijskih zemljišč.

1.2 DELOVNE HIPOTEZE

- Predpostavljamo, da se razvrščanje variant med obema metodologijama bistveno ne razlikuje.
- Predpostavljamo, da je dosednji način upoštevanja izgube kmetijskih zemljišč v sklopu sinteznega vrednotenja v fazi študije variant neustrezen. Izguba tal kot naravnega vira je podrejena ocenam drugih segmentov okolja in temelji predvsem na kvantitativnih ocenah s precejšnjo mero subjektivnega vrednotenja.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KMETIJSKA ZEMLJIŠČA

2.1.1 Pomen kmetijskih zemljišč

Kmetijska zemljišča so naravna dobrina, pomembna za pridelavo hrane, varovanje okolja, vplivajo pa tudi na podobo kulturne krajine, njene estetske in naravne vrednosti ter ne nazadnje na poseljenost podeželja (Statistični letopis 2012, Statistični letopis 2005). Obseg kmetijskih zemljišč se zaradi intenzivne pozidave in zaraščanja kmetijskih zemljišč vztrajno zmanjšuje. Zato je z vidika zagotavljanja zadostne preskrbe s hrano in s tem zadovoljevanja ene od osnovnih potreb človeštva ključni cilj ministrstva, pristojnega za kmetijstvo, da zagotovi obdelanost kmetijskih zemljišč ter ustrezno varstvo kmetijskih zemljišč pred trajnim spreminjanjem (Statistični letopis 2012, Statistični letopis 2005).

2.1.2 Poskusi ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja infrastrukturnih objektov v prostor v Evropi

Med državami obstajajo razlike v metodologiji za ocenjevanje škode, nastale v prostoru zaradi pozidave zemljišč. Metodologije večinoma temeljijo na uporabi satelitskih posnetkov ter geografsko informacijskih sistemov za odkrivanje ruralnih površin (Villa in sodelavci, 2012, ter Rojo, 2008).

V juniju 2011 je v Kopenhagenu potekala skupna konferenca projektov The Global Land Project in The Urbanization and Global Environment Change z naslovom Land teleconnections in an urbanizing world, kjer je bila posebna pozornost namenjena ruralno-urbani dinamiki skozi čas in prostor. Ugotovljeno je bilo, da je trend urbanizacije globalno naraščajoč, kar pomeni, da je treba razviti metodologijo, ki bo trajnostno upravljala naravne vire, saj po napovedih ni mogoče zaustaviti rasti mest – v Evropi v mestih živi 75 % ljudi, do leta 2020 pa naj bi jih v mestih živelo kar 80 % (EEA, 2006). Strateško načrtovanje prostorskega razvoja mora zagotavljati vzdržen prostorski razvoj in trajnostno rabo naravnih dobrin. Eden izmed pomembnejših temeljev prostorskega razvoja kmetijstva

mora biti varovanje kmetijskih zemljišč. Pri integriranem načrtovanju umeščanja linijskih objektov v prostor in dolgotrajnem upravljanju naravnih virov je potrebno: vzdrževanje zadostnih količin kmetijskih površin z najboljšim pridelovalnim potencialom, minimizacija izgube kmetijskih površin z najboljšim pridelovalnim potencialom z umeščanjem načrtovanih objektov tja, kjer je možnost uporabiti največ že onesnaženih ali manj kakovostnih kmetijskih zemljišč, čim večja stopnja strnjenosti kmetijskih zemljišč po postavitvi načrtovanega objekta v prostor. Zaradi vse večjega naraščanja izgube kmetijskih zemljišč zaradi pozidave, ki je pomemben strateški vir energije, je Evropska komisija pripravila več strategij in direktiv za zaščito le-teh. Prva je Tematska strategija varovanja tal in nedavni Časovni okvir za Evropo, gospodarno z naravnimi viri (COM (2011) 571), ki izpostavlja ambiciozen cilj ničelne neto pozidave tal v letu 2050.

Pod vodstvom oddelka za varstvo okolja mesta Stuttgart je bila ustanovljena mednarodna skupina enajstih partnerjev iz sedmih držav Srednje Evrope (Nemčija, Avstrija, Češka, Italija, Slovaška, Poljska in Slovenija). V Sloveniji sta kot aktivna partnerja sodelovala Kmetijski inštitut Slovenije in Mestna občina Celje v obdobju od 2007 do 2013. Ker upravljanje s tlemi zahteva aktiven pristop, zajema ukrepe revitalizacije in ponovno uporabo degradiranih ali nepozidanih zemljišč v mestih, kakor tudi skrbno načrtovanje in racionalno širitev na zemljiščih manj kakovostnih tal, je bila v sodelovanju s petnajstimi pilotnimi lokacijami v partnerskih mestih in regijah vzpostavljena Strategija upravljanja z urbanimi tlemi. Bistvo projekta URBAN SMS je poiskati načine, pripraviti in preizkusiti orodja in prilagoditi prostorsko načrtovanje in upravljanje v mestih, tako da omogočimo skladen prostorski in gospodarski razvoj ter zagotovimo kakovostno bivalno okolje ob hkratnem varovanju pomembnih naravnih virov, kot so kakovostna tla. Z drugimi besedami gre za iskanje poti v trajnostni razvoj in upravljanje mest. Glavni cilj upravljanja s tlemi bi moralo biti zmanjšanje neto stopnje pozidave tal ob hkratnem upoštevanju kakovosti tal v sedanjem in prihodnjem razvoju. Z razvojem takega sistema bomo pri prostorskih politikah korak bliže zastavljenemu cilju EU, da do leta 2050 s pravilnim prostorskim načrtovanjem dosežemo ničelno neto pozidavo tal (URBAN SMS..., 2012).

2.1.3 Izguba kmetijskih zemljišč v Evropi

V Sloveniji je povprečno 884 m² obdelovalnih površin na prebivalca, kar pomeni, da je glede na celotno ozemlje Slovenije samo 8,8 % obdelovalnih površin, medtem ko je v EU 25,9 % obdelovalnih površin. Poleg tega, da je povprečje EU izrazito večje, je pri nas problem tudi velika razdrobljenost površin. Sprememba rabe tal je med letoma 1990 in 2000 obsegala 2,8 % površine Evrope, od česar znaten del predstavlja urbanizacija kmetijskega prostora. Med letoma 1990 in 2000 je bila stopnja rasti urbaniziranih površin v Evropi 5,4 %. Mesta so se v Evropi v poprečju prostorsko povečala za 78 %, medtem ko je skupno prebivalstvo naraslo za 33 % (Urban Sprawl in Europe..., 2006).

Po podatkih je bilo med letoma 1990 in 2000 v EU za infrastrukturo vsako leto porabljenih približno 1000 km² zemljišč, obseg naseljenih območij pa se je povečal za skoraj 6 %. Od leta 2000 do leta 2006 se je poraba zemljišč za infrastrukturo zmanjšala na 920 km² na leto, medtem ko se je skupni obseg naseljenih območij povečal za dodatne 3 %. To ustreza povečanju za skoraj 9 % med letoma 1990 in 2006 (s 176.200 km² na 191.200 km²). Če se bo ta smer razvoja nadaljevala, bomo samo v 100 letih, kar je zgodovinsko gledano zelo kratek čas, preoblikovali zemljišča, katerih skupna velikost bo primerljiva z ozemljem Madžarske.

2.1.3.1 Izgube kmetijskih zemljišč zaradi urbanizacije/gradnje infrastrukture v Avstriji in Nemčiji

Kar zadeva spremembo namembnosti kmetijskih zemljišč v Avstriji, je infrastrukturna zasedenost zemljišč še pomembnejša, saj ima Avstrija le 16 % ornih zemljišč. Dnevna poraba za stanovanjske in prometne dejavnosti je v zadnjih letih znašala 7 hektarjev. Skoraj 4450 km² avstrijskega območja je predstavljalo gradbene in infrastrukturne površine (<http://www.statistik.at>). Velik problem pozidave so tudi veliki trgovski centri ter objekti za preživljanje prostega časa. Z omogočanjem prodaje zemljišč za izgradnjo slednjih si občine zagotovijo polnjenje blagajn. To vodi do izgube površin, ki naj bi služile kot ekološke rezerve ali zadrževalno območje za zaščito pred poplavami. Poleg navedenega je vzrok za prodajo kmetijskih zemljišč tudi v nepravilnem usmerjanju kmeta s

strani kmetijske politike, saj z intenzivnim kmetovanjem lahko na manjših površinah pridela toliko ali še več kot z ekološkim pridelovanjem (Flächeninanspruchnahme..., 2014).

Na simpoziju o rabi kmetijskih zemljišč v Avstriji, ki ga je 13. decembra 2012 sklicala avstrijska zavarovalnica na Dunaju, je bilo poudarjeno, da so dolgoročni trendi zadnjih 50 let pokazali izrazit upad kmetijskih površin (približno 300.000 ha obdelovalnih površin in 570.000 ha travniških površin). Na dan se uniči 20 ha najkakovostnejših kmetijskih površin, in sicer za namene izgradnje objektov za prosti čas in rudarskih območij, kar ustreza približno velikosti mesta Salzburg, ter 11 ha na dan za izgradnjo infrastrukturnih, stanovanjskih in industrijskih objektov. Na simpoziju je bilo poudarjeno, da je letna poraba zemljišč v Avstriji višja od povprečja v EU. Hkrati se povečujejo območja zapuščenih industrijskih in poslovnih področij, ki bi lahko pokrivala približno eno tretjino letnega povpraševanja po zemljiščih, namenjenih za pozidavo. V okviru kampanje Zaustaviti izkoriščanje najboljših kmetijskih zemljišč, ki je bila ponovno izvedena 18. julija 2014, je bilo ugotovljeno, da je vsak dan pozidano območje ene kmetije, kar predstavlja približno 22 ha tal ali enakovrednih 31 nogometnih igrišč. Iz navedenega izhaja, da je na leto uničenih okoli 8000 hektarjev zemljišč. Samo od začetka leta 2014 se je izgubilo 200 kmetij ali 6200 nogometnih igrišč. Za naslednjih 50 let je slika še bolj dramatična, saj izgube kažejo že na število 2065 kmetij, kar predstavlja skupno območje vseh obdelovalnih površin v Zgornji Avstriji in na Štajerskem (Kamraner-Köpf, 2014, in Längauer, 2012).

Kar se tiče nemškega prostora so se v zadnjih 60 letih območja poselitve in nove infrastrukture več kakor podvojila. V letu 2012 je bilo vsak dan pozidanih 74 ha najboljših kmetijskih zemljišč, kar pomeni 113 nogometnih igrišč. V skladu z navedenim si je zvezna vlada Republike Nemčije kot del nacionalne strategije zastavila cilj, da bo do leta 2020 zmanjšala izgube najboljših kmetijskih zemljišč na 30 ha na dan. V povprečju je bilo v letih od 1993 do 2003 izgubljenih 120 ha kmetijskih zemljišč na dan. V ta namen je Zvezna republika Nemčija aprila 2001 ustanovila Svet za trajnostni razvoj. Njegova naloga je izvajanje nacionalne strategije za trajnostni razvoj, na podlagi katere bo javnost obveščena o novih projektih. Tako kakor Svet za trajnostni razvoj se tudi Zveza za

ohranjanje narave in Svet za okolje zavzemajo, da se poraba novih kmetijskih zemljišč do leta 2050 zmanjša na nič (Flächeninanspruchnahme..., 2014).

Komisija zvezne agencije za okolje in zaščito tal je sprejela akt o omejitvi uporabe zemljišč. V izhodiščih sprejetega akta je predlagala okvirni cilj zmanjšanja izgube kmetijskih zemljišč na 30 ha na dan, ob tem pa tudi določila, na kakšen način se bo vsota navedenih hektarov porazdelila glede na regije in občine. Pet regij si je do leta 2020 že določilo ustrezne kvantitativne cilje, kako doseči zastavljeni cilj 30 ha/dan. Za potrebe preverjanja zagotavljanja cilja 30 ha/dan je Zvezna agencija za okolje določila vmesne cilje, in sicer: 80 ha/dan do leta 2010 in vmesni cilj 55 ha/dan do leta 2015. Na podlagi preverjanj je razvidno, da je bilo pred prelomom stoletja pozidanih približno 129 ha/dan. Od takrat se je pozidava na kmetijskih zemljiščih upočasnila. Cilj 80 ha/dan je bil za posamezna leta 2009, 2010 in 2011 dosežen, cilj pa je bil dosežen tudi glede na štiriletno povprečje (2007–2010) (Flächeninanspruchnahme..., 2014).

2.1.4 Izguba kmetijskih zemljišč v Sloveniji

Statistični podatki kažejo, da so se v obdobju 1991–2011 kmetijska zemljišča v uporabi zmanjšala za 103.080 ha, površina njiv in vrtov pa za 26.373 ha.

Preglednica 1: Struktura kmetijskih zemljišč v uporabi po zemljiških kategorijah (v ha)

	1991	2003	2008	2009	2010	2011	2011–1991
Kmetijska zemljišča v uporabi (KZU)	561.294	509.709	492.424	468.496	482.803	458.214	–103.080
Njive in vrtovi	195.117	172.753	180.303	175.189	170.149	168.744	–26.373
Trajni travniki in pašniki	334.329	308.348	285.973	267.304	285.713	262.603	–71.726
Trajni nasadi	31.848	28.608	26.148	26.003	26.941	26.867	–4.981

Vir: Statistični letopis 2012, Statistični letopis 2005; Statistični urad Republike Slovenije

Po podatkih Statističnega urada Slovenije (STATOPIS, statistični popis Slovenije za leto 2014, Ljubljana 2014) je površina kmetijskih zemljišč v Sloveniji znašala 477.023 ha ali 23 % celotnega ozemlja Slovenije. Od tega je bilo 276.000 ha trajnih travnikov in pašnikov, 174.000 ha njiv ter 27.023 ha trajnih nasadov.

2.1.4.1 Izguba kmetijskih zemljišč zaradi urbanizacije/gradnje infrastrukture

Pozidava tal (urbanizacija) je proces, ki zajema prekrivanje tal z betonom ali asfaltom tako, da so tla dobesedno "zatesnjena", in kot posledica urbanizacije, izključena od nadzemnih ekosistemov (Jeffrey in sod., 2010). Pritisk urbanizacije in s tem pozidava kmetijskih zemljišč z visokim proizvodnim potencialom je z nastankom številnih novih občin v Sloveniji močno narasla, saj so interesi in težnje po spremembi namenske rabe kmetijskih zemljišč v urbane namene najbolj izrazite na ravninskih predelih ob naseljih, kjer so najkakovostnejša kmetijska zemljišča. Velik problem predstavljata tudi razmeroma ekstenzivna in razpršena gradnja stanovanjskih objektov ter načrtovanje večjih novih trgovskih centrov in obrtnih oz. industrijskih con v odprtem kmetijskem prostoru (Vrščaj, 2011). Slednje predstavlja velik problem pri umeščanju v prostor, kjer prihaja do navzkrižja interesov, tako med občinami kakor med nosilci urejanja prostora.

Po podatkih ministrstva, pristojnega za kmetijstvo, je bilo v Sloveniji leta 2014 pozidanih 109.250 ha površin. Največja skupna površina pozidanih in sorodnih zemljišč je v Osrednjeslovenski regiji (204,79 km²), po velikosti ji sledita Podravska (174,55 km²) in Savinjska regija (143,04 km²). Najmanjšo skupno površino za pozidana in sorodna zemljišča ima Zasavska regija (17,19 km²). Največja skupna površina kmetijskih zemljišč je v Podravski regiji (1100,95 km²), po velikosti ji sledita Savinjska (862,79 km²) in Pomurska regija (822,54 km²). Najmanjšo skupno površino za kmetijska zemljišča ima Zasavska regija (75,44 km²) (Miklavčič, 2014). Zadnji pregledi metodologije zajema podatkov evidence rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki jo vodi in vzdržuje ministrstvo pristojno za kmetijstvo, lahko za pomursko statistično regijo, po podatkih Lisec in sod., 2013, sklepamo, da sta bila v obdobju 2002–20011 med spremembami zemljiške rabe v ospredju ozelenjevanje in ogozdovanje. Več previdnosti pa zahteva analiza spreminjanja rabe zemljišč, ki je povezana s pozidanimi zemljišči, saj so se navodila v tem segmentu

najbolj spreminjala. Čeprav podatki o rabi zemljišč iz različnih obdobji niso popolnoma primerljivi, pa vendarle kažejo na trend širitve pozidave zemljišč (Lisec in sod., 2013).

Na nesmotrno degradacijo kmetijskih zemljišč zaradi pozidave v Sloveniji je med prvimi začel opozarjati že Stritar s sodelavci, ki so v sedemdesetih letih preteklega stoletja s strokovnimi študijami o ogroženosti kmetijskih zemljišč in tal opozarjali na takratno hitro širjenje zazidave na rodovitna polja (Stritar, 1990, cit. po Lisec in Lobnik, 2007).

Po sprejetju Zakona o varstvu kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti v letu 1982 in po uskladitvi prostorskih planskih aktov občin in države s predpisi o varstvu kmetijskih zemljišč se je letni obseg spreminjanja namembnosti kmetijskih zemljišč postopno zmanjševal od prvotnih 1200 do 900 ha v letih pred 1982 na 400 do 500 ha v letih 1982–1989. Od leta 1990 je ponovno opazen povečan pritisk na spreminjanje namenske rabe varovanih kmetijskih zemljišč. Od leta 1991 do 2007 so se kmetijska zemljišča v Sloveniji zmanjšala za okoli 62.800 ha, obdelovalne površine (njive in vrtovi) pa za 20.000 ha. V obdobju 2002–2007 smo izgubili 7 ha obdelovalnih površin na dan (Lobnik, 2011). Na podlagi pregleda podatkov ministrstva, pristojnega za kmetijstvo, je bila v letu 2010 kot posledica sprejetih občinskih načrtov spremenjena namenska raba na najmanj 2321 ha kmetijskih zemljišč, od tega je predstavljalo 970 ha najboljših kmetijskih zemljišč. V prihodnosti pa bo zaradi sprejemanja državnih prostorskih načrtov spremenjena namenska raba še za največ 297 ha kmetijskih zemljišč (Revizijsko..., 2013).

V letu 2002 smo na račun urbanizacije izgubili 3026 ha, od tega 2390 ha najboljših kmetijskih zemljišč (Samec, 2014). Glede na analizirane podatke je bilo v Sloveniji dnevno urbaniziranih približno 11 ha zemljišč (Vrščaj, 2008).

Iz Poročila o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva v letu 2012, ki ga je junija 2013 za resorno ministrstvo izdelal Kmetijski inštitut Slovenije, sledi, da se je v letu 2012 na podlagi občinskih prostorskih načrtov spremenila namenska raba skupno na 53.504,5 ha kmetijskih zemljišč, od tega na 29.624,4 ha najboljših kmetijskih zemljišč in na 22.673,4 ha drugih kmetijskih zemljiščih v 15 občinah. Na ravni države s sprejetjem državnih prostorskih načrtov pa 263,9 ha kmetijskih zemljišč (Vrščaj, 2011).

2.1.4.2 Izguba kmetijskih zemljišč zaradi zaraščanja

Poleg urbanizacije je velik vzrok za izgubo kmetijskih zemljišč njihovo zaraščanje, do katerega pride po prenehanju kmetijske rabe (npr. paše, košnje, oranja) in poteka na opuščenih kmetijskih zemljiščih (The role..., 2006). Zemljišča so prepuščena naravnemu razvoju – sukcesiji (Wilfing, 1993; Krebs, 2001; The role..., 2006). Opuščanje pridelave in zaraščanje kmetijskih zemljišč spada med najvidnejše kazalnike delnega razkroja kulturne pokrajine. Ne poteka načrtno, temveč izrazito stihijsko in enosmerno (Cunder, 1998). Kmetijska zemljišča v zaraščanju (raba 1410) so razporejena po vsej Sloveniji z glavnino v obliki osi od jugozahoda proti severovzhodu. Kmetijskih zemljišč, poraslih z gozdnim drevjem (raba 1800), je največ v jugozahodnem delu države (obalno-kraška in notranjsko-kraška statistična regija) (Malek, 2013).

Trend povečanja površin gozda in upadanja kmetijskih površin je opažena tako v celotni Evropi kakor tudi v Sloveniji (Statistični letopis, 2012; Global forest..., 2010; Poročilo zavoda..., 2011). Razmere v Sloveniji so v zadnjih desetletjih privedle do zmanjšanja obsega kmetijskih površin, ki je posledica opuščanja in zaraščanja za kmetijstvo manj ugodnih zemljišč ter urbanizacije za kmetijstvo ugodnejših zemljišč (Cunder, 1998; Vrščaj, 2008). V Sloveniji je 1.184.369 ha gozdov, kar predstavlja 58,4 % površine države (Poročilo zavoda..., 2011).

2.2 ZAKONSKE PODLAGE ZA ZAŠČITO KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

2.2.1 Evropski strateški dokumenti

Evropska komisija je leta 2002 začela s pripravo posebne tematske strategije za varstvo tal, v okviru katere je pripravljena nova krovna zakonodaja o tleh. Dne 22. 9. 2006 je bila sprejeta Direktiva evropskega parlamenta in sveta o določitvi za varstvo tal in spremembi Direktive 2004/35/ES, cilj katere je zagotoviti produktivnost tal, zlasti za proizvodnjo hrane.

2.2.1.1 Evropa 2020

Evropa 2020, Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast iz leta 2010 predstavlja strategijo za izhod iz krize po letu 2008. V ospredju so tri prednostne prvine:

- pametna rast: razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah;
- trajnostna rast: spodbujanje bolj konkurenčnega in zelenega gospodarstva, ki gospodarneje izkorišča vire;
- vključujoča rast: utrjevanje gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki krepi socialno in prostorsko kohezijo.

Evropska komisija je na podlagi zgornjih izhodišč oblikovala posamezne cilje, ki jih želi podpreti z ukrepi in spodbudami, ki bodo povzročili uresničevanje zastavljenih ciljev in napredek na vsakem od treh prvin. Cilj pobude, vezan na porabo in ravnanje z naravnimi viri, je oblikovati gospodarstvo, ki je bolj nizko ogljično in gospodarneje ravna z naravnimi viri. Ena od bistvenih pobud omenjenega dokumenta je sklepanje kompromisov med politikami za gospodarno ravnanje z viri in gospodarskimi politikami oz. njuno kompromisno medsebojno sodelovanje. Dokument opredeljuje tudi vse strateške dokumente, ki predstavljajo pomemben del dolgoročnih in srednjeročnih smernic Evropske unije za učinkovito rabo virov, vključno s strategijami in usmeritvami v zvezi s podnebnimi spremembami, energijo, s časovnimi načrti, prometom, industrijo, surovinami, kmetijstvom, ribištvom, biotsko raznovrstnostjo, vodo, odpadki in regionalnim razvojem. Pobuda poudarja potrebo po nadaljnjih raziskavah vplivov rabe virov na okolje in gospodarstvo, po razvoju kazalnikov za merjenje in spremljanje napredka ter po pripravi evropskih in državnih ukrepov na omenjenih področjih.

2.2.1.2 Tematska strategija o trajnostni rabi naravnih virov

Dokument je del tematskih strategij v okviru šestega okoljskega akcijskega programa (2002–2012), pri katerem gre za nov pristop za doseganje bolj trajnostne rabe naravnih virov. Cilj te strategije je zmanjšati negativne vplive na okolje, ki so posledica izkoriščanja naravnih virov (izčrpavanje virov in onesnaževanje), ter obenem doseganje ciljev na področju ekonomske rasti in zaposlovanja, določenih še v Lizbonski strategiji. Strategija

določa analitičen okvir, ki bo dovoljeval, da se okoljski vpliv rabe virov vključi v oblikovanje javne politike. Takšen pristop bi pomagal evropska gospodarstva približati okoliščinam, v katerih se bodo cilji rasti dosegli z učinkovitejšo rabo naravnih virov in brez nadaljnjega okrnjenja razpoložljivih naravnih virov (Radišek, 2012).

2.2.1.3 Tematska strategija za varstvo tal

Tematska strategija za varstvo tal (2006) predstavlja celovito strategijo pri zaščiti tal. Strategija upošteva različne funkcije, ki jih tla lahko opravljajo, različnost in kompleksnost tal ter številne različne degradacijske procese, ki so jim tla lahko podvržena.

Strategija, ki jo predlaga Komisija evropskih skupnosti, temelji na štirih ključnih stebrih:

- okvirni zakonodaji z glavnim ciljem varstva in trajnostne rabe tal;
- vključevanju varstva tal v oblikovanje in izvajanje nacionalnih politik in politik skupnosti držav Evropske unije;
- zapolnjevanju trenutnih vrzeli v znanju na nekaterih področjih varstva tal z raziskavami, ki jih podpira skupnost držav Evropske unije in nacionalni raziskovalni programi;
- povečanju javne zavesti o potrebi po varstvu tal (Učinkovita raba virov ..., 2014).

Dokument predstavlja direktivo kot najboljše sredstvo za zagotovitev celovitega pristopa za varstvo tal ob popolnem upoštevanju subsidiarnosti (Učinkovita raba virov..., 2014).

2.2.2 Strateški dokumenti v Republiki Sloveniji

Ustava zaradi smotrnega izkoriščanja kmetijskih zemljišč določa posebne pogoje uporabe in varstvo kmetijskih zemljišč (Ustava..., 1991: 71. člen).

Leta 1993 je bila sprejeta Strategija slovenskega kmetijstva, tj. prvi dokument, ki je na nacionalni ravni določal razvoj kmetijske politike. Leta 1998 je bil na podlagi Strategije razvoja slovenskega kmetijstva sprejet Program reforme kmetijske politike 1999–2002, v

katerem je vlada kot enega od ciljev kmetijske politike določila tudi zaustavitev ali zmanjšanje krčenja površine kmetijskih zemljišč.

Skladno z okoljskim programom Evropske skupnosti je Državni zbor RS (v nadaljevanju DZ) novembra 2005 sprejel Resolucijo o Nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 (Resolucija o nacionalnem..., 2006). Gre za osnovni strateški dokument na področju varstva okolja, katerega cilj je splošno izboljšanje okolja in kakovosti življenja ter varstvo naravnih virov. Od leta 2004 so bili kot razvojni dokumenti s področja kmetijstva sprejeti Program razvoja podeželja 2004–2006, leta 2007 Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013 in Program razvoja podeželja 2007–2013, ki se neposredno niso nanašali na samooskrbo ali varovanje kmetijskih zemljišč, čeprav so navajali, da je obseg kmetijskih zemljišč v Republiki Sloveniji majhen in se hitro zmanjšuje.

V letu 2011 so bili ponovno opredeljeni vizija in cilji razvoja kmetijstva v Republiki Sloveniji, in sicer z Resolucijo o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – Zagotovimo si hrano za jutri (Resolucija o strateški..., 2011) (v nadaljevanju: Resolucija 2020). V Resoluciji 2020 je med drugimi navedenimi strateškimi cilji razvoja kmetijstva in proizvodnje hrane za umeščanje v prostor pomemben cilj trajnostna raba proizvodnih potencialov in zagotavljanje s kmetijstvom povezanih javnih dobrin. Evropska komisija je 13. 2. 2015 uradno potrdila Program razvoja podeželja 2014–2020 (Program razvoja..., 2015) tudi za Slovenijo. Gre za skupni programski dokument posamezne države članice in Evropske komisije, ki predstavlja programsko osnovo za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Omenjeni program odraža nacionalne prednostne naloge, ki jih država članica opredeli na podlagi analize stanja živilstva, kmetijstva in gozdarstva. Slovenija je tako v skupini prvih držav članic, ki bodo lahko začele izvajati ukrepe novega programskega obdobja. Finančno ta potrditev za razvoj slovenskega kmetijstva in podeželja pomeni dobrih 1,1 milijarde evrov, od tega bo Slovenija prejela 838 milijonov evrov iz proračuna EU. Dokument se osredotoča na tri glavna področja, s katerimi bo Slovenija zagotavljala izboljšanje stanje voda (25 % vključenih kmetijskih zemljišč), biodiverzitete (29 % vključenih kmetijskih zemljišč) in tal (27 % vključenih kmetijskih zemljišč), konkurenčnost kmetijskega sektorja (3,4 % kmetijskih gospodarstev bo prejelo podpore za naložbe) in socialno vključenost ter

lokalni razvoj podeželskih območij (kar 66 % prebivalstva bo vključenega v lokalne razvojne strategije in vzpostavljenih bo skoraj 600 novih delovnih mest). Eden izmed ciljev PRP je tudi ohranjanje pridelovalnega potenciala zemljišč za kmetijsko rabo, ki pa se prav tako kakor prejšnji PRP ne nanaša na varovanje kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja prostorskih ureditev v prostor (Program razvoja podeželja..., 2006).

2.2.3 Zakon o kmetijskih zemljiščih v povezavi s prostorsko zakonodajo

Do leta 2003 je pogoje poseganja na kmetijska zemljišča določal leta 1996 sprejeti Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ, 1996). Le-ta je skladno z določbami 8. člena omogočal izjemoma spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč pod strogimi pogoji. Za spremembo namembnosti kmetijskega zemljišča in gozda se je morala po zakonu plačati odškodnina. Z uveljavitvijo Zakona o urejanju prostora (ZUreP-1, 2002) v začetku leta 2003 so bile določbe 8. člena kmetijskega zakonika razveljavljene in v 6. členu ZUreP-1 na novo opredeljene dopustne "gradnje izven poselitvenih območij". Zakon je dovoljeval gradnjo objektov na najboljših kmetijskih zemljiščih, vendar le, če ni bilo mogoče uporabiti zemljišč, ki so manj primerna za kmetijsko pridelavo. Če smotrnega razvoja in skladnosti urbanih kvalitet ni bilo mogoče zagotoviti, je bila dopustna širitev naselja praviloma na zemljišča, ki so z vidika trajnostne rabe naravnih dobrin ter ohranjanja narave in kulturne dediščine manj pomembna (ZUreP-1, 2002). Dodatno je na področje varovanja kmetijskih zemljišč posegel Zakon o graditvi objektov (ZGO-1, 2002), ki je prav tako stopil v veljavo v začetku leta 2003. Ta je ukinil 3. poglavje Zakona o kmetijskih zemljiščih (ZKZ, 1996): "odškodnina zaradi spremembe namembnosti kmetijskega zemljišča in gozda" ter 121. člen prehodnih določb istega zakona (ZKZ, 1996: 238. člen). Slednje spremembe so povzročile neučinkovito varstvo kmetijskih zemljišč in pospešile spreminjanje kmetijske rabe v nekmetijsko.

V letu 2007 je bil sprejet novi Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt, 2007). V skladu s tem zakonom (6. člen) se prostorski razvoj usmerja in načrtuje na prostih, degradiranih in nezadostno izkoriščenih površinah znotraj obstoječih naselij. Zunaj območja naselja se lahko načrtujejo prostorske ureditve in posamezni posegi v prostor v izjemnih primerih v skladu s 44. členom ZPNačrt (2007). Na najboljših kmetijskih zemljiščih pa je načrtovanje

prostorskih ureditev in posameznih posegov v prostor dopustno le, če ni mogoče uporabiti zemljišč, ki so manj primerna za kmetijsko pridelavo, v takšnih primerih pristojni minister predpiše kriterije (44. člen). Na tej podlagi je bil leta 2008 sprejet Pravilnik o kriterijih za načrtovanje prostorskih ureditev in posegov v prostor na najboljših kmetijskih zemljiščih zunaj območij naselij. Le-ta dopušča posege na najboljših kmetijskih zemljiščih zunaj območij naselij tudi, kadar je mogoče usposobiti nadomestna zemljišča za kmetijsko rabo. Kar pomeni, da se zemljišča, ki so po dejanski rabi prostora v nekmetski rabi, usposobijo za kmetijsko rabo. Pravilnik določa tudi kriterije in vsebino elaborata posegov na najboljša kmetijska zemljišča. Določbe 44. člena ZPNačrt (2007) in pravilnika (Pravilnik ..., 2008) so prenehale veljati skladno z novelo Zakona o kmetijskih zemljiščih (ZKZ-C, 2011).

Na osnovi ZUreP-1 (2002) je bila leta 2004 sprejeta Strategija prostorskega razvoja Slovenije (Strategija prostorskega..., 2004), ki v skladu z 92. členom ZPNačrt (2007) velja do uveljavitve državnega strateškega prostorskega načrta (v nadaljevanju SPRS). SPRS je temeljni strateški prostorski akt in celovit prostorski dokument, ki temelji na konceptu vzdržnega prostorskega razvoja. Je temeljni državni dokument, ki postavlja usmeritve razvoja v prostoru tako na ozemlju države kot v evropskem prostoru ter določa zasnovo urejanja prostora, njegovo rabo in varstvo. Cilji SPRS so med drugim razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij, usmerjanje poselitve v urbana naselja, smotrna raba prostora in nadzor nad širjenjem urbanih površin. Pravila za urejanje prostora, do uveljavitve državnega strateškega prostorskega načrta (DSPN), določa tudi Uredba o prostorskem redu Slovenije (2007). V ta strateški prostorski akt države so vključene tudi določbe za načrtovanje, varstvo in urejanje kmetijskih zemljišč, načrtovanje poselitvenih območij ter gradnjo zunaj poselitvenih območij.

Načrtovanje posegov v prostor na kmetijskih zemljiščih je bilo v naši zakonodaji, podobno kot v drugih primerljivih državah, od leta 2003 urejeno v predpisih o prostorskem načrtovanju. V sredini leta 2011 pa je področje načrtovanja in varovanja kmetijskih zemljišč na novo urejeno z novelo Zakona o kmetijskih zemljiščih (ZKZ-C, 2011). Novela zakona med drugim prinaša nov pristop pri postopkih prostorskega načrtovanja, ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, postaja nosilec urejanja prostora za področje kmetijskih zemljišč (Cimprič; 2012). Pri tem je treba upoštevati, da se prostorske ureditve

državnega pomena umeščajo najprej na zemljišča nekmetijske namenske rabe. Če to ni mogoče, se ob upoštevanju območij trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč prostorske ureditve državnega pomena umeščajo najprej na območja ostalih kmetijskih zemljišč ter šele nato na območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč, pri tem pa se na teh območjih najprej načrtuje na kmetijskih zemljiščih nižjih bonitet. Hkrati je treba v čim večji meri upoštevati obstoječa omrežja prometne in gospodarske javne infrastrukture ter načrtovati racionalno in tako, da se v čim večji meri ohranjajo kmetijska zemljišča in njihova zaokroženost (ZKZ, 2011). Leta 2012 je bila sprejeta sprememba zakona o kmetijskih zemljiščih (ZKZ-D; 2012), ki se je nanašala predvsem na določevanje odškodnin zaradi spremembe namembnosti kmetijskega zemljišča.

Leta 2010 je bil sprejet novi zakon o prostorskem načrtovanju, Zakon o umeščanju državnih ureditev v prostor, katerega 51. člen opredeljuje nadomestna kmetijska in gozdna zemljišča na način, če je za izvedbo prostorskih ureditev, načrtovanih z načrtom, treba zagotoviti nadomestna kmetijska ali gozdna zemljišča, le-ta zagotovi Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije oz. opravi vse naloge, povezane z iskanjem in pridobivanjem le-teh, v skladu s predpisi, ki urejajo Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije. Navedene določbe se uporabljajo tudi za zagotavljanje nadomestnih kmetijskih ali gozdnih zemljišč, potrebnih za izvedbo prostorskih ureditev, načrtovanih z državnimi prostorskimi načrti, sprejetimi na podlagi ZPNačrt (2007), državnimi lokacijskimi načrti, sprejetimi na podlagi ZUreP-1, in prostorskimi izvedbenimi načrti, ki jih je na podlagi ZUN (1993) sprejela država.

2.3 UKREPI ZA PREPREČEVANJE IZGUBE KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ ZARADI UMEŠČANJA V PROSTOR

Pri načrtovanju novih objektov v prostoru se upošteva predvsem dejstvo, da je nastajanje prsti zelo počasen proces. Ko so tla pozidana, funkcije tal ali v najboljšem primeru le večina funkcij izgine (Siebielec idr., 2010). Zato je bistveno, da se pozidava tal čim bolj omeji, negativne posledice pozidave pa ublažijo. Nadomestitev se ne sme razumeti, kot da lahko pozidavo v celoti nadomestimo z "nečim drugim nekje drugje". Nadomestni ukrepi so namenjeni obnovitvi ali izboljšanju funkcij tal, da bi se preprečili širši negativni vplivi

pozidave tal. Izgubo kmetijskega zemljišča na določenem območju je na primer mogoče nadomestiti tako, da se degradirano zemljišče nameni kmetijstvu, kadar to ni mogoče, je cilj nadomestnih ukrepov izboljšati druge funkcije tal (npr. ureditev mestnega parka v zameno za izgradnjo parkirišča na kmetijskem zemljišču), pri čemer se to lahko uporabi le kot zadnja možnost. Analiza, ki jo je izvedlo Skupno raziskovalno središče Evropske komisije (Gardi idr., 2012), je pokazala, da se je v obdobju 1990–2006 v 19 državah članicah potencialna zmogljivost kmetijske proizvodnje zmanjšala za skupaj 6,1 milijona ton pšenice, kar je približno šestina letine v Franciji, ki je največja pridelovalka pšenice v Evropi.

Ukrepi za preprečevanje izgub kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja v prostor se morajo vključiti v najzgodnejše faze prostorskega načrtovanja.

2.4 POSTOPEK PRIPRAVE ŠTUDIJE VARIANT IN POSTOPEK CELOVITE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

Umeščanje prostorskih ureditev državnega pomena v prostor se začne na podlagi veljavne prostorske zakonodaje. Koordinator (ministrstvo, pristojno za prostor) pošlje usklajeno pobudo vsem državnim nosilcem urejanja prostora, da nanjo podajo smernice, ter ministrstvu, pristojnemu za celovito presojo vplivov na okolje, da odloči o potrebnosti izvedbe postopka celovite presoje vplivov na okolje. Pobudo pošlje tudi tangiranim občinam. Državni nosilci urejanja prostora morajo v 30 dneh od prejema pobude koordinatorju podati smernice, s katerimi se opredelijo do variant iz pobude, in podajo konkretne usmeritve iz njihove pristojnosti za učinkovito načrtovanje prostorskih ureditev. Poleg smernic morajo državni nosilci urejanja prostora koordinatorju podati tudi vse podatke in strokovne podlage iz njihove pristojnosti upravljanja in načrtovanja, ki se nanašajo na načrtovane prostorske ureditve in ki niso javno razpoložljivi. Če državni nosilci urejanja prostora posebnih smernic v roku ne dajo, se šteje, da jih nimajo. V nadaljevanju postopka pa ni treba upoštevati smernic, izdanih po izteku roka (ZUPUDPP, 2012).

Ministrstvo, pristojno za celovito presojo vplivov na okolje, v tem času določi, ali je za načrt treba izvesti celovito presojo vplivov njegove izvedbe na okolje. Javnost ima možnost v roku 30 dni od objave pobude na spletnih straneh koordinatorja nanjo dati predloge, priporočila, usmeritve in mnenja (ZUPUDPP, 2012).

Sledi prostorska konferenca, ki jo sestavlja stalna delovna skupina koordinatorja in državnih nosilcev urejanja prostora, ki z rednim medsebojnim usklajevanjem in dogovarjanjem določajo aktivnosti za učinkovito pripravo načrtov ter usklajujejo različne javne interese, vezane na postopek njihove priprave. Prostorska konferenca obravnava vsak načrt po pridobitvi smernic nosilcev urejanja prostora.

Po prostorski konferenci sledi sklep o pripravi načrta, ki ga sprejme vlada in ga pošlje koordinatorju, pobudniku, investitorju in vsem nosilcem urejanja prostora. Koordinator objavi sklep o pripravi načrta na svojih spletnih straneh (ZUPUDPP, 2012).

Ob upoštevanju smernic, podatkov, strokovnih podlag in predlogov javnosti se začne izdelava študije variant. Variante se ovrednotijo in primerjajo s prostorskega, varstvenega, funkcionalnega in ekonomskega vidika ter ocenijo z vidika sprejemljivosti v lokalnem okolju. Študija variant poda obrazložen predlog najustreznejše variante s predlogom območja (ZUPUDPP, 2012).

Če je za načrt treba izvesti postopek celovite presoje vplivov na okolje, se zanj izdela okoljsko poročilo. V študiji variant se obravnavajo samo z okoljskim poročilom pozitivno ocenjene variante ali z okoljskim poročilom pozitivno ocenjena rešitev. Koordinator hkrati z objavo javnega naznanila posreduje študijo variant s predlogom najustreznejše variante ali rešitve in okoljsko poročilo ministrstvu, pristojnemu za celovito presojo vplivov na okolje, da ta do konca javne razgrnitve ugotovi, ali je okoljsko poročilo ustrezno ali zahteva dopolnitev okoljskega poročila z dodatnimi ali s podrobnejšimi informacijami, sicer se šteje, da je okoljsko poročilo ustrezno (ZUPUDPP, 2012).

Sledi seznanitev javnosti s študijo variant in predlogom najustreznejše variante ali rešitve v okviru javne razgrnitve ter okoljskega poročila, ki traja najmanj 30 dni, in v tem času

zagotoviti tudi njegovo javno obravnavo. V času seznaitve javnosti ima le-ta pravico dajati pripombe in predloge na študijo variant s predlogom najustreznejše variante ali rešitve in okoljsko poročilo. Koordinator, pobudnik, investitor in izdelovalci študije variant ter okoljskega poročila preučijo pripombe in predloge javnosti ter v roku 60 dni zavzamejo stališče do pripomb in predlogov. Le-ta se objavijo na spletnih straneh in pošljejo občinam. Po objavi stališč do pripomb in predlogov javnosti in občin izdelovalec dopolni in zaključi študijo variant, predlog najustreznejše variante ali rešitve in okoljsko poročilo, ter pojasni, kako so bile upoštevane smernice nosilcev urejanja prostora (ZUPUDPP, 2012).

Koordinator pošlje študijo variant s predlogom najustreznejše variante ali rešitve ter okoljsko poročilo državnim nosilcem urejanja prostora, da nanjo v 30 dneh podajo prva mnenja. Državni nosilci urejanja prostora se v 21 dneh opredelijo do upoštevanja njihovih smernic oz. preverijo, ali so bile upoštevane vse zahteve, ki jih za načrtovanje predvidene prostorske ureditve določajo področni predpisi, in jih pošljejo koordinatorju. Če državni nosilci urejanja prostora v predhodno navedenem roku pogojev za podrobnejše načrtovanje ne dajo, se šteje, da na študijo variant nimajo pripomb oz. da podrobnejših pogojev za načrtovanje nimajo. V nadaljevanju postopka ni treba upoštevati mnenj in podrobnejših pogojev za načrtovanje, izdanih po izteku roka, upoštevajo pa se vse zahteve, ki jih za načrtovanje predvidene prostorske ureditve določajo področni predpisi (ZUPUDPP, 2012).

Po pridobitvi mnenj koordinator in pobudnik uskladita oz. dopolnita predlog najustreznejše variante ali rešitve in jo skupaj z dokončno pozitivno odločbo ministrstva, pristojnega za celovito presojo vplivov na okolje, izdano v postopku celovite presoje vplivov na okolje, pošljeta v potrditev Vladi. Če Vladi v potrditev ni mogoče predlagati usklajenega predloga najustreznejše variante ali rešitve, lahko koordinator skliče sejo prostorske konference z namenom soočenja različnih javnih interesov in njihove uskladitve (ZUPUDPP, 2012).

Vlada s sklepom potrdi predlog najustreznejše variante ali rešitve ter pošlje sklep o tem koordinatorju, pobudniku, investitorju in vsem sodelujočim nosilcem urejanja prostora. Koordinator objavi sklep o potrditvi variante ali rešitve na svojih spletnih straneh (ZUPUDPP, 2012) (glej prilogo F).

2.4.1 Izdelava študije variant

Način izdelave študije variant določa Pravilnik o vsebini, obliki in načinu priprave državnega prostorskega načrta (Pravilnik o vsebini..., 2011) (v nadaljevanju Pravilnik). V skladu s 13. členom Pravilnika so načrtovane variante podrobneje obdelane idejne rešitve, katerih umestitev v prostor se tehnično preveri v sklopu gradbeno–tehničnega elaborata. Kakor je bilo že navedeno, se te rešitve vrednotijo s prostorskega, varstvenega, funkcionalnega in ekonomskega vidika. Za vsak vidik se opišejo metode z izhodišči in prioriteta za vrednotenje in primerjavo variant. Opišejo in utemeljijo se cilji, merila, kazalniki in vrednostne lestvice. Vrednostne lestvice so imenske, urejenostne, razmične ali razmernostne lestvice ocen, s katerimi se lahko znotraj posameznega kazalnika, merila in področja obravnave razvrstijo posamezne variante prostorske ureditve glede njihove ustreznosti, ob upoštevanju vrste, obsega, smeri in pomena spremembe ali učinka, ki ga bo povzročila. Praviloma se uporablja tri stopenjska ali petstopenjska lestvica, in sicer od najmanj primerne do primerne (1 lahko pomeni najbolj ali najmanj primerno varianto). Razvrstitev v posamezni razred vrednostne lestvice se lahko dopolni z opredelitvijo vrstnega reda. Temu sledijo zaključne ugotovitve s predlogom in utemeljitvijo najprimernejše variante z obravnavanega vidika.

Na podlagi rezultatov vrednotenja z vseh vidikov se izdela sintezno vrednotenje, s katerim se primerjajo vse obravnavane variante. Osnova za sintezno vrednotenje je skupna ocena primernosti rešitve po posameznih vidikih obravnave (prostorski, varstveni, ekonomski in funkcionalni), ki je izkustveno določena glede na vsebino in razsežnost vpliva posameznega kazalnika. V sinteznem vrednotenju se vrednotijo vsebine, ki jih je mogoče ovrednotiti z denarjem, in vsebine, ki denarno niso merljive. Predlog najustreznejše variante temelji praviloma na rezultatih multikriterijske analize, v kombinaciji z analizo stroškov in koristi ali pridobljenih z drugimi ustreznimi metodami. Posamezni vidiki imajo glede na vsebino in razsežnost učinkov v skupni oceni različno težo.

Kadar je za načrt treba izvesti celovito presojo vplivov na okolje, se izdela okoljsko poročilo. Ker so vsebine (okoljski segmenti) vrednotenja v okoljskem poročilu enake kakor v varstvenem vidiku študije variant, izdelovalci posameznega okoljskega segmenta ocene,

podane v okoljskem poročilu, smiselno "prevedejo" v ocene primerljivosti, ki se uporabljajo v študiji variant, pri čimer se, v kolikor pride do enake oz. do deljene ocene, opisno poda obrazložitev, katera varianta je kljub enaki oceni boljša od druge. Pri vrednotenju v študiji variant se cilji, kazalci in metodologija bistveno ne razlikujejo od tistih v okoljskem poročilu, le da se ocene od A do E prevedejo v ocene od manj primerne do najprimernejše variante, kakor sledi iz Pravilnika o vsebini in načinu priprave državnega prostorskega načrta.

2.4.2 Izdelava okoljskega poročila

Okoljsko poročilo se izdelava skladno z Uredbo o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (2005) (v nadaljevanju Uredba) ter ob upoštevanju drugih okoljskih zakonskih podlag, ki zadevajo posamezni okoljski segment (npr. Zakon o kmetijskih zemljiščih, Zakon o gozdovih, Zakon o kulturni dediščini...). Iz Uredbe izhaja, da je za pripravo okoljskega poročila treba določiti izhodišča. Ta izhodišča so okoljski cilji načrta, na podlagi katerih se ugotavljajo pomembni vplivi načrta, njihovo vrednotenje pa se izvede z uporabo ustreznih meril vrednotenja in ustrezno metodologijo. Ustrezna merila vrednotenja vplivov načrta na okolje so stopnje odstopanja od kazalcev stanja okolja, stopnje doseganja varstvenih ciljev in druga merila, ki zagotavljajo ustrezno vrednotenje vplivov načrta (npr. zakonske osnove, predpisi...). Pri izdelavi okoljskega poročila so izbrana taka merila vrednotenja in take metode ugotavljanja ter vrednotenja vplivov načrta, da so v čim večji meri lahko ugotovljeni vsi pomembni vplivi načrta na doseganje okoljskih ciljev, le-ti pa so tudi ustrezno ovrednoteni.

Vrednotenje vplivov načrta na uresničevanje okoljskih ciljev načrta se ugotavlja v naslednjih velikostnih razredih:

- razred A: ni vpliva oz. je pozitiven vpliv;
- razred B: vpliv je nebitven;
- razred C: vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov;
- razred D: vpliv je bistven;
- razred E: vpliv je uničujoč;

- razred X: ugotavljanje vpliva ni možno.

Velikostni razredi A, B in C pomenijo, da so vplivi načrta za uresničevanje okoljskih ciljev načrta sprejemljivi. Velikostna razreda D in E za uresničevanje okoljskih ciljev načrta nista sprejemljiva.

Okoljsko poročilo se zaključi s sklepno oceno predloga načrta, kjer se v preglednici prikažejo končne ocene oz. velikostni razredi posameznega okoljskega segmenta, hkrati pa se opredeli glede sprejemljivosti načrta za okolje. Ocena predloga načrta pomeni, da se oceni najustreznejša varianta iz študij variant.

Primeri izbora ciljev, kazalcev, meril in metodologije so tako za okoljsko poročilo kakor tudi za študijo variant predstavljeni v prilogah B, C in G.

2.5 PODATKOVNE BAZE, UPORABLJENE PRI OCENJEVANJU VPLIVOV POSEGOV NA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

2.5.1 Dejanska raba zemljišč

Dejanska raba zemljišč je določena s fizičnimi elementi zemeljskega površja, ki so posledica naravnih dejavnikov ali človekove dejavnosti (uporabe) in jih je možno določiti z metodami fotogrametrije, daljinskega zaznavanja, terenske interpretacije ali s podatki iz drugih digitalnih evidenc o fizičnih lastnostih prostora (Mlakar, 1986).

Podatki o dejanski rabi zemljišč se vzdržujejo po predpisih, ki urejajo evidentiranje nepremičnin. Podatki se shranjujejo v zemljiškem katastru po vrstah dejanske rabe za kmetijska, gozdna, vodna, neplodna in pozidana zemljišča. Evidenca dejanske rabe je v pristojnosti ministrstva za kmetijstvo (Pravilnik o vsebini in načinu vodenja zbirke..., 2004).

Podrobnejši podatki dejanske rabe za kmetijska zemljišča so: njiva, vrt, rastlinjak, hmeljišče, trajni nasadi, vinograd, matičnjak, intenzivni sadovnjak, ekstenzivni oz.

travniški sadovnjak, oljčnik, trajni travnik, barjanski travnik, gozd ali kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem, kmetijska zemljišča v zaraščanju, plantaža gozdnega drevja, drevesa in grmičevje oz. neobdelano kmetijsko zemljišče, pozidano in sorodno zemljišče (ne gre za stavbna zemljišča), barje, trstičje, ostalo zamočvirjeno zemljišče, suho odprto zemljišče s posebnim rastlinskim pokrovom, odprto zemljišče brez ali z nepomembnim rastlinskim pokrovom in voda. Raba zemljišča v evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč je enotna državna evidenca o dejanski rabi kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki jo vodi in vzdržuje ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, na območju celotne Slovenije od leta 2002 (Interpretacijski..., 2013). V evidenci rabe se vodi 25 vrst dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč (ZEN, 2006). Rabo kmetijskih zemljišč ureja Zakon o kmetijskih zemljiščih (2011).

2.5.2 Grafična enota rabe zemljišča kmetijskega gospodarstva (GERK)

Grafična enota rabe zemljišča kmetijskega gospodarstva (GERK) je strnjena površina kmetijskega ali gozdnega zemljišča z isto vrsto dejanske rabe, ki je v uporabi enega kmetijskega gospodarstva (ZEN, 2006). Javni pregledovalnik grafičnih podatkov omogoča pregled podatkov o zemljiščih v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK), evidence dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč (RABA) ter nekaterih drugih podatkov: državni ortofoto načrt in drugi podatki GURS, vinogradniški podatki, gozdarski podatki, kontrolni sloji za ukrepe kmetijske politike, čebelja paša, hidromelioracije, pedološka karta.

2.5.3 Namenska raba zemljišč

Namenska raba je s prostorskimi akti določena raba zemljišč in objektov. Določajo jo občinski prostorski načrti, v katerih se prikaže osnovna namenska raba zemljišč, in občinski podrobni prostorski načrti, v katerih je opredeljena podrobnejša namenska raba zemljišč. Namenska raba določa, za katere namene se zemljišča lahko uporabljajo glede na razvojno stopnjo zemljišč.

Območja podrobnejše namenske rabe prostora se delijo na: območja stanovanj, območja centralnih dejavnosti, območja proizvodnih dejavnosti, posebna območja, območja zelenih površin, območja in omrežja prometne infrastrukture, območja komunikacijske infrastrukture, območja energetske infrastrukture, območja okoljske infrastrukture, območja za potrebe obrambe v naselju, površine razpršene poselitve, območja najboljših kmetijskih zemljišč, območja drugih kmetijskih zemljišč, območja gozdnih zemljišč, območja površinskih voda, območja vodne infrastrukture, območja mineralnih surovin, območja za potrebe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, območja zunaj naselij za potrebe obrambe in druga območja.

Največji delež osnovne namenske rabe v Sloveniji odpade na gozdna zemljišča (56 % oz. 11.325 km²), sledijo kmetijska zemljišča (34 % oz. 7042 km²). Stavbna zemljišča zavzemajo 1373 km² oz. 7 % ozemlja Slovenije (Bončina in sod., 2011).

2.5.4 Kulture kmetijskih zemljišč

Podatke o skupinah vrst dejanske rabe zemljišč je do 24. 5. 2011 v zemljiškem katastru vzdrževala Geodetska uprava Republike Slovenije v skladu z Zakonom o evidentiranju nepremičnin, državne meje in prostorskih enot (ZEN, 2007). V zemljiškem katastru Republike Slovenije se je vodilo 12 katastrskih kultur, ki niso zastopane v vseh katastrskih okrajih (Košir in sod., 1999).

Katastrska kultura je bila ena od oblik vrste rabe zemljišča, ki je bila evidentirana v zemljiškem katastru. V katastrsko kulturo se je uvrstilo vsako zemljišče, ki je bilo

sposobno za kmetijsko ali gozdno proizvodnjo in se dejansko ni uporabljalo v druge namene. Katastrska kultura je bila lahko: njiva, vrt, plantažni sadovnjak, ekstenzivni sadovnjak, vinograd, travnik, barjanski travnik, pašnik, gozd, trstičje, hmeljišče ali gozdna plantaža (Geodetski slovar, 2015).

Pri katastrski kvalifikaciji so se zemljišča razvrščala v katastrske kulture in v katastrske razrede. Osnovna teritorialna enota za katastrsko klasifikacijo je katastrski okraj, ki združuje katastrske občine, ki imajo podobne naravne in ekonomske razmere za kmetijsko proizvodnjo. V katastru so naslednje kulture: njive, travniki, vrtovi, plantažni sadovnjaki, ekstenzivni sadovnjaki, vinogradi, hmeljišča, barjanski travniki, pašniki, trstičja, gozdovi in gozdne plantaže. Katastrskih razredov je osem, pri uvrstitvi se morajo upoštevati naravne in gospodarske razmere za kmetijsko in gozdno proizvodnjo, kakršne so dostopnost zemljišča, oddaljenost zemljišča od pomembnejših gospodarskih središč, možnost za uporabo mehanizacije pri obdelavi, vodne razmere, razgibanost zemljišča, rodovitnost tal, vpliv podnebja na rodovitnost in nagib (Mlakar, 1986).

2.5.5 Boniteta zemljišča

Podatke o vrstah rabe zemljišč, katastrskih kulturah in razredih, ki so se v zemljiškem katastru vodili do 24. 5. 2011, je zamenjala uveljavitev vzpostavitve bonitete zemljišč. Do spremembe je prišlo na podlagi Pravilnika o vzpostavitvi bonitete zemljišč iz leta 2008) (v nadaljevanju Pravilnik).

Vzpostavitev bonitete zemljišč je izvedla Geodetska uprava Republike Slovenije na podlagi opisnih podatkov zemljiškega katastra in prevedenih preglednic, ki so priloga Pravilnika. Za vsako parcelo različne katastrske kulture in razreda za vsak katastrski okraj se je določila boniteta zemljišča in se pripisala vsem takim parcelam v posameznem katastrskem okraju. Po začetni vzpostavitvi bonitete se ta lahko spremeni na osnovi terenskega ogleda in ugotavljanja lastnosti tal, podnebja in reliefa ter posebnih vplivov, kakršni so skalovitost, poplavnost, sušnost, odprtost in zaprtost, zasenčenost in vetrovnost v skladu s pravilnikom o določanju in vodenju bonitete zemljišč (Pravilnik o določanju..., 2008). Bonitetne točke se izračunajo za zemljišče z enakimi lastnostmi tal, podnebja,

reliefa in posebnih vplivov—to pa je lahko cela parcela, več parcel oz. del ali več delov parcel (Pravilnik o vzpostavitvi..., 2008). Vrednosti bonitetnih točk so cela števila, v razponu od 0 do 100. Zemljišča, ki po dejanski rabi niso uvrščena med kmetijska ali gozdna, imajo vrednost bonitete enako nič (0). Tiste parcele, ki imajo boljše naravne in gospodarske pogoje za proizvodnjo, pridobijo večje število bonitetnih točk. Zemljišče, ki ima 100 bonitetnih točk, je najbolj proizvodno sposobno zemljišče. V zemljiškem katastru so poleg velikosti parcel dodani le podatki o boniteti ter dejanski in namenski rabi.

Boniteta zemljišča se v zemljiškem katastru vodi v obliki bonitetnih točk na parcelo. Po izračunih Ceglar in Grčman (Ceglar in sod., 2012) je povprečna boniteta kmetijskih zemljišč v Sloveniji 41,5. Povprečna boniteta po občinah je prikazana v spodnji preglednici.

Preglednica 2: Povprečna boniteta občin v Sloveniji (stanje november 2012) (vir: Ceglar in sod., 2012)

Zap. št.	Občina	Povprečna boniteta	Zap. št.	Občina	Povp. boniteta
1	AJDOVŠČINA	36	56	KUZMA	32
2	BELTINCI	48	57	LAŠKO	39
3	BLED	43	58	LENART	57
4	BOHINJ	29	59	LENDAVA	52
5	BOROVNICA	34	60	LITIJA	40
6	BOVEC	16	61	LJUBLJANA	48
7	BRDA	43	62	LJUBNO	38
8	BREZOVICA	33	63	LJUTOMER	55
9	BREŽICE	49	64	LOGATEC	38
10	TIŠINA	53	65	LOŠKA DOLINA	35
11	CELJE	48	66	LOŠKI POTOK	31
12	CERKLJE NA GORENJSKEM	56	67	LUČE	26
13	CERKNICA	37	68	LUKOVICA	40
14	CERKNO	24	69	MAJŠPERK	44
15	ČRENŠOVCI	49	70	MARIBOR	51
16	ČRNA NA KOROŠKEM	29	71	MEDVODE	52
17	ČRNOMELJ	36	72	MENGES	60
18	DESTRNIK	51	73	METLIKA	49
19	DIVAČA	24	74	MEŽICA	37

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 2

Zap. št.	Občina	Povprečna boniteta	Zap. št.	Občina	Povp. boniteta
20	DOBREPOLJE	37	75	MIREN-KOSTANJEVICA	28
21	DOBROVA-POLHOV GRADEC	46	76	MISLINJA	36
22	DOL PRI LJUBLJANI	47	77	MORAVČE	42
23	DOMŽALE	55	78	MORAVSKE TOPLICE	40
24	DORNAVA	55	79	MOZIRJE	39
25	DRAVOGRAD	40	80	MURSKA SOBOTA	48
26	DUPLEK	52	81	MUTA	35
27	GORENJA VAS-POLJANE	39	82	NAKLO	59
28	GORIŠNICA	57	83	NAZARJE	43
29	GORNJA RADGONA	51	84	NOVA GORICA	35
30	GORNJI GRAD	36	85	NOVO MESTO	44
31	GORNJI PETROVCI	35	86	ODRANCI	45
32	GROSUPLJE	47	87	ORMOŽ	56
33	ŠALOVCI	36	88	OSILNICA	35
34	HRASTNIK	37	89	PESNICA	52
35	HRPELJE-KOZINA	28	90	PIRAN	60
36	IDRIJA	31	91	PIVKA	38
37	IG	44	92	PODČETRTEK	43
38	ILIRSKA BISTRICA	31	93	PODVELKA	33
39	IVANČNA GORICA	45	94	POSTOJNA	43
40	IZOLA	54	95	PREDDVOR	48
41	JESENICE	22	96	PTUJ	56
42	JURŠINCI	43	97	PUCONCI	42
43	KAMNIK	38	98	RAČE-FRAM	51
44	KANAL	32	99	RADEČE	46
45	KIDRIČEVO	58	100	RADENCI	53
46	KOBARID	23	101	RADLJE OB DRAVI	40
47	KOBILJE	45	102	RADOVLJICA	46
48	KOČEVJE	36	103	RAVNE NA KOROŠKEM	39
49	KOMEN	26	104	RIBNICA	42
50	KOPER	37	105	ROGAŠOVCI	43
51	KOZJE	38	106	ROGAŠKA SLATINA	44
52	KRANJ	57	107	ROGATEC	37
53	KRANJSKA GORA	19	108	RUŠE	47
54	KRŠKO	46	109	SEMIČ	36
55	KUNGOTA	50	110	SEVNICA	43
111	SEŽANA	28	161	HODOŠ	40
112	SLOVENJ GRADEC	42	162	HORJUL	46
113	SLOVENSKA BISTRICA	45	163	JEZERSKO	28
114	SLOVENSKE KONJICE	45	164	KOMENDA	47
115	STARŠE	56	165	KOSTEL	39
116	SV. JURIJ OB ŠČAVNICI	48	166	KRIŽEVCI	56
117	ŠENČUR	58	167	LOVRENC NA POHORJU	48
118	ŠENTILJ	47	168	MARKOVCI	53

se nadaljuje

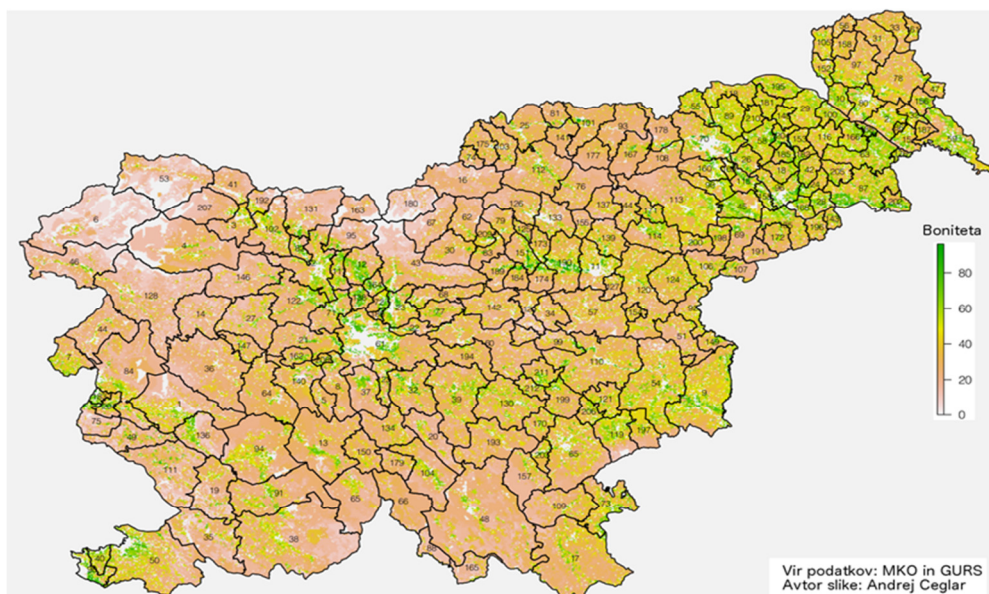
nadaljevanje preglednice 2

Zap. št.	Občina	Povprečna boniteta	Zap. št.	Občina	Povp. boniteta
119	ŠENTJERNEJ	51	169	MIKLAVŽ NA DRAVSKEM POLJU	52
120	ŠENTJUR	40	170	MIRNA PEČ	47
121	ŠKOCJAN	47	171	OPLOTNICA	49
122	ŠKOFJA LOKA	50	172	PODLEHNIK	37
123	ŠKOFLJICA	40	173	POLZELA	45
124	ŠMARJE PRI JELŠAH	42	174	PREBOLD	46
125	ŠMARTNO OB PAKI	48	175	PREVALJE	38
126	ŠOŠTANJ	36	176	RAZKRIŽJE	53
127	ŠTORE	36	177	RIBNICA NA POHORJU	40
128	TOLMIN	26	178	SELNICA OB DRAVI	41
129	TRBOVLJE	35	179	SODRAŽICA	37
130	TREBNJE	48	180	SOLČAVA	28
131	TRŽIČ	36	181	SVETA ANA	51
132	TURNIŠČE	44	182	SVETI ANDRAŽ V SLOV. GORICAH	54
133	VELENJE	41	183	ŠEMPETER-VRTOJBA	63
134	VELIKE LAŠČE	35	184	TABOR	47
135	VIDEM	39	185	TRNOVSKA VAS	54
136	VIPAVA	42	186	TRZIN	59
137	VITANJE	41	187	VELIKA POLANA	38
138	VODICE	64	188	VERŽEJ	63
139	VOJNIK	43	189	VRANSKO	45
140	VRHNIKA	33	190	ŽALEC	51
141	VUZENICA	35	191	ŽETALE	31
142	ZAGORJE OB SAVI	38	192	ŽIROVNICA	37
143	ZAVRČ	45	193	ŽUŽEMBERK	40
144	ZREČE	41	194	ŠMARTNO PRI LITJI	40
146	ŽELEZNIKI	33	195	APAČE	53
147	ŽIRI	37	196	CIRKULANE	44
148	BENEDIKT	52	197	KOSTANJEVICA NA KRKI	42
149	BISTRICA OB SOTLI	43	198	MAKOLE	45
150	BLOKE	36	199	MOKRONOG-TREBELNO	45
151	BRASLOVČE	55	200	POLJČANE	48
152	CANKOVA	50	201	RENČE-VOGRSKO	53
153	CERKVENJAK	49	202	SREDIŠČE OB DRAVI	58
154	DOBJE	39	203	STRAŽA	48
155	DOBRNA	38	204	SV. TROJICA V SLOV. GORICAH	58
156	DOBROVNIK	48	205	SVETI TOMAŽ	52
157	DOLENJSKE TOPLICE	46	206	ŠMARJEŠKE TOPLICE	49
158	GRAD	38	207	GORJE	34

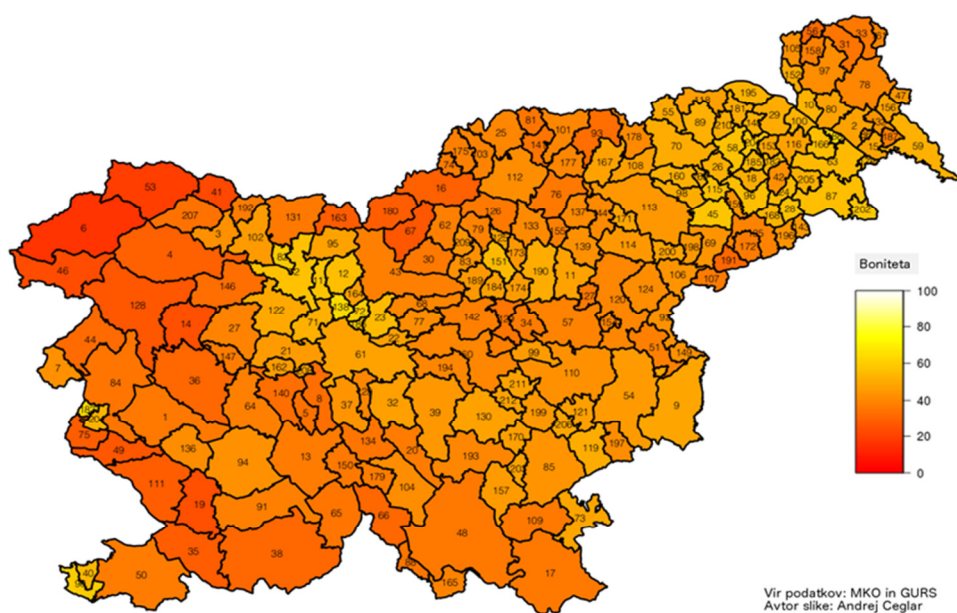
se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 2

159	HAJDINA	44	208	LOG-DRAGOMER	49
160	HOČE-SLIVNICA	52	209	REČICA OB SAVINJI	44
			210	SVETI JURIJ V SLOV. GORICAH	51
			211	ŠENTRUPERT	48
			212	MIRNA	48

Slika 1: Boniteta tal v Sloveniji. Prikazane so tudi meje ter identifikacijske številke občin (vir: Ceglar in sod., 2011)

Slika 2: Povprečna boniteta kmetijskih zemljišč po namenski rabi v slovenskih občinah. Prikazane so tudi meje ter identifikacijske številke občin (vir: Ceglar in sod., 2011)

2.6 METODOLOGIJE OCENJEVANJA VPLIVOV POSEGOV NA OBMOČJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ ZARADI UMEŠČANJA INFRASTRUKTURNIH OBJEKTOV V PROSTOR V REPUBLIKI SLOVENIJI

V Republiki Sloveniji še danes ni razvite enovite metodologije ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja linijskih objektov v prostor. Do leta 2005 se ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, s smernicami ni vključevalo niti v pripravo študij variant niti v pripravo državnih prostorskih načrtov. Leta 2006 je ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, v svojih smernicah poleg upoštevanja izgub glede na plansko in dejansko rabo ter na hidromeliorirana območja zahtevalo tudi nadomestilo izgubljenega resursa. Pripravljalci študij variant in državnih prostorskih načrtov so zahtevali natančnejše usmeritve za upoštevanje smernic, zato je bil dne 31. 1. 2006 z ministrstvom, pristojnim za kmetijstvo, sklican sestanek, na katerem so sprejeli sklepe izdelave analiz izgub kmetijskih zemljišč v študiji variant oz. okoljskem poročilu, in pri pripravi državnih prostorskih načrtov oz. poročilih o vplivih na okolje, ki veljajo še danes. Leta 2011, ko je v veljavo stopil Zakon o kmetijskih zemljiščih, so se analize ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja infrastrukturnih objektov v prostor izdelovale na različne načine. Pri starejših študijah variant (npr. Študija variant za avtocestni odsek Lenart–Cogetinci iz leta 1996) se je izguba kmetijskih zemljišč določila na način, da se je izdelala ocena pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč. Ocena pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč je bila izdelana po metodologiji vrednotenja kmetijskih zemljišč z vidika varovanja tal in kmetijske pridelave ob izgradnji večjih infrastrukturnih objektov, ki jo je izdelalo ministrstvo, pristojno za kmetijstvo. Po tej metodologiji je bilo treba opraviti:

- terenske preiskave in morebitne kemijske analize tal za ugotavljanje kakovosti kmetijskih zemljišč, v kolikor bi bile potrebne,
- uskladitev podatkov o prostoru,
- opredelitev potenciala kmetijskih zemljišč z upoštevanjem strokovnih usmeritev in stopenj prizadetosti kmetijskih zemljišč (Pravilnik za ocenjevanje tal...,1984),
- korekcija potenciala z ozirom na reliefne karakteristike,
- numerična in grafična predstavitev posega na kmetijska zemljišča,

- besedilna in grafična obrazložitev poseganja na kmetijska zemljišča v okviru izbranih tras.

Za izdelavo ocene so bili na razpolago naslednji podatki:

- pedološka karta v merilu 1 : 25.000,
- pedografska karta v merilu 1 : 10.000,
- agrokarta v merilu 1 : 5.000,
- letalski posnetki oz. predvsem državni ortofoto, ki ustreza merilom prikaza 1 : 5.000 in 1 : 17.000,
- izrisane karte na topografskih kartah v merilu 1 : 5.000,
- podatke o trasah (dolžina, širina, vkopi, nasipi, pentlje).

Pridelovalni potencial je bil ocenjen po Pravilniku za ocenjevanje tal pri ugotavljanju proizvodne sposobnosti vzorčnih parcel (Pravilnik za ocenjevanje...,1984). Izdelale so se kemične in fizikalne lastnosti profilov nekaterih pedosistemskih enot, posamezne variante, ki so nato služile za ocenjevanje enot. Pri ocenjevanju pedosistemskih enot so bili upoštevani naslednji parametri: tekstura tal, razvojna stopnja talne enote, geološka podlaga in vodne razmere.

Točkovanje posameznih enot je bilo opravljeno ne glede na trenutno rabo tal, saj je pridelovalna sposobnost zemljišča neodvisna od trenutnega načina koriščenja tal.

Po metodologiji Centra za pedologijo in varstvo okolja na Biotehniški fakulteti Ljubljana so bili povzeti razredi stopenj obremenitve tal, in sicer:

- prekomerna obremenitev kmetijskih zemljišč, ko obremenitev presega 56 točk,
- pogojno sprejemljiva obremenitev pri 43–56 točkah in
- še dopustna obremenitev talnih enot z manj kot 43 točkami.

Izgube kmetijskih zemljišč se v fazi izdelave študije variant in državnega prostorskega načrta po letu 2011, ko so bili sklepi sestanka z dne 31. 1. 2006 vključeni v Zakon o kmetijskih zemljiščih, izdelujejo skladno z njegovim 3e členom. V nadaljevanju so opisane metodologije vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč.

2.6.1 Opis metodologije vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskih poročilih in v študijah variant

V nadaljevanju sta opisani metodologiji vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja linijskih objektov v prostor, ki jih uporablja stroka.

2.6.1.1 Opis metodologije vrednotenja v okoljskih poročilih v postopku celovite presoje vplivov na okolje

V postopku celovite presoje vplivov na okolje, tj. v fazi izdelave študije variant, se izdelava okoljsko poročilo, izguba kmetijskih zemljišč pa se izračuna na podlagi podatkov:

- o kategorizaciji kmetijskih zemljišč iz veljavnih občinskih prostorskih planskih aktov,
- o dejanski rabi kmetijskih zemljišč (podatke zagotovi ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, oz. so dostopni na njegovi spletni strani),
- o izvedenih hidromelioracijah (podatek zagotovi ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, oz. je dostopen na njegovih spletnih straneh).

Navedene izgube se izračunajo znotraj meje posega, ki jo določijo pripravljavci študij variant ali idejnih projektov v fazi izdelave državnega prostorskega načrta.

Kot območje je za izračun izgube najboljših kmetijskih zemljišč uporabljena meja posega oz. na podlagi strokovnjaka (agronoma) predlagano območje vpliva na kmetijska zemljišča. Končna ocena vpliva posega je rezultat strokovne presoje posameznika, ki vrednoti poseg, pri čemer Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe načrtov na okolje ne predpisuje metodologije oz. merljivih kriterijev za vrednotenje oz. določanje mej sprejemljivosti.

2.6.1.2 Opis metodologije vrednotenja v študijah variant

Pomanjkljivost dejanskih razlik, ki jih v okoljskem poročilu ne moremo določiti, se poskuša odpraviti z vrednotenjem sprejemljivosti variant z vidika poseganja na kmetijska zemljišča v študiji variant, vendar je ta vidik ne samo eden od številnih okoljskih vidikov, ampak se v zaključni oceni vrednotenja sprejemljivosti posamezne trase upoštevajo tudi drugi kriteriji (funkcionalni, prostorski, ekonomski). Seveda je pri vrednotenju variant z

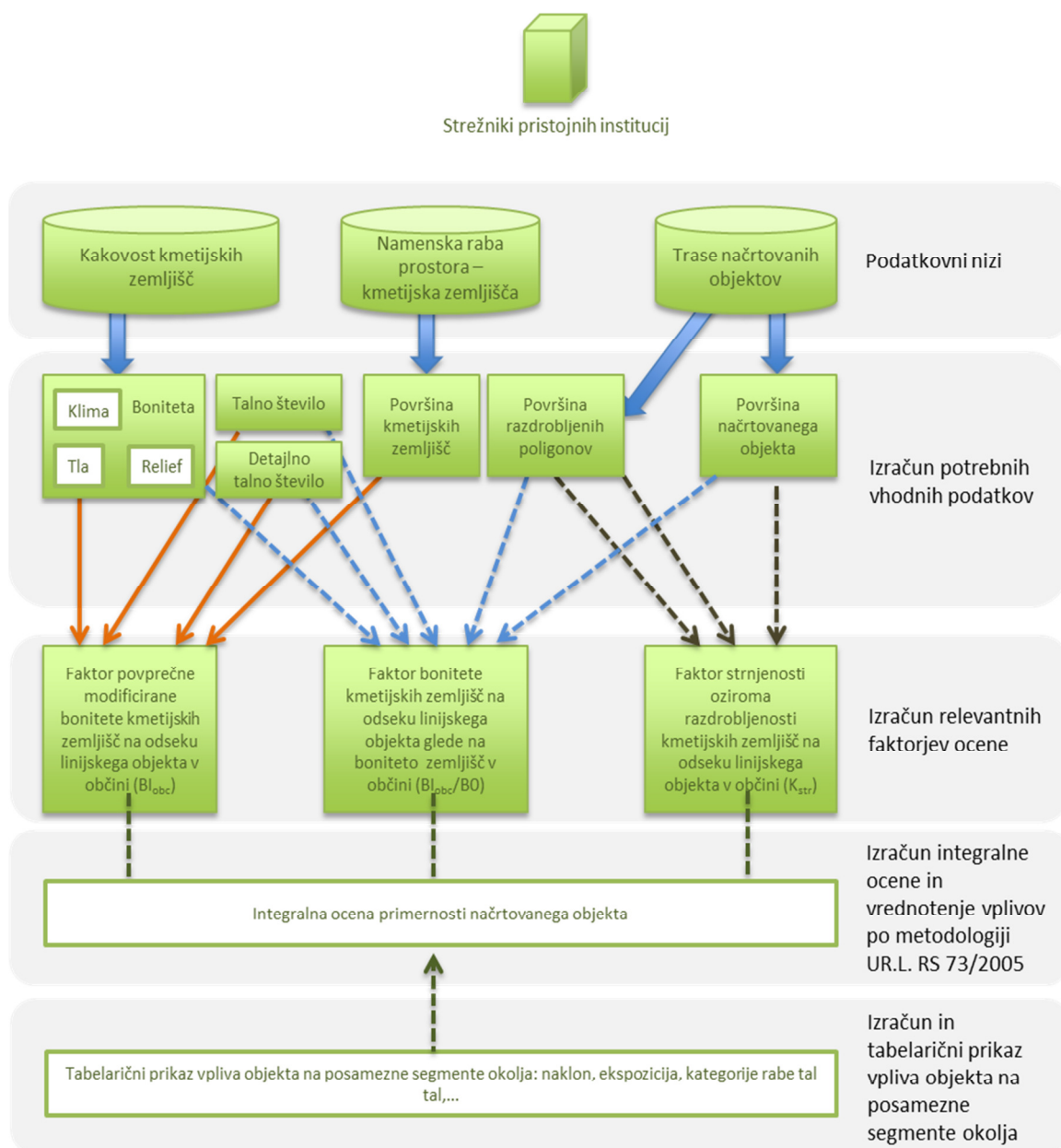
vidika poseganja na kmetijska zemljišča vedno aktualno vprašanje meril sprejemljivosti. Vrednotenje izgub kmetijskih zemljišč se v študijah variant izdela tako, da se ocene iz okoljskega poročila "prevedejo" v ocene primerljivosti, poleg tega pa se jim določi tudi vrstni red. Ključna možna pomanjkljivost seštevanja razvrstitve variant v študiji variant po posameznih kriterijih je, da so si lahko nekatere variante vrednostno zelo blizu, kljub temu pa so jim podeljene klasične ocene razvrščanja (npr. 1, 2), kar bi sicer lahko pomenilo, da je pri skupnem vrednotenju npr. varianta 2 dvakrat slabša od prve, kar pa seveda praviloma ne drži. Zaradi tega je v okviru te naloge preverjena tudi skladnost rezultatov načina preverjanja, ki upošteva dejansko razliko med vrednostmi parametrov izvedenih analiz, kakor je pojasnjeno v nadaljevanju. Treba je opozoriti, da pri vrednotenju variant ne gre več za vprašanje sprejemljivosti ali nesprejemljivosti z okoljskega vidika (v katerega je vključen tudi vidik kmetijstva), saj se v študiji variant skladno z ZUPUDPP načeloma vrednotijo samo okoljsko sprejemljive variante. Zaradi navedenega se torej v študiji variant za obravnavane primere infrastrukturnih objektov ne pojavlja vrednotenje variant, ki bi ponovno opredelile variante kot nesprejemljive, saj bi te morale biti izločene že z oceno nesprejemljivosti (D) v okoljskem poročilu.

Ne glede na to, da so bile izgube kmetijskih zemljišč ovrednotene tako, kot je bilo dogovorjeno na sestanku dne 31. 1. 2006, ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, na nekatera izdelana okoljska poročila in študije variant ni podalo pozitivnega mnenja, torej se postopek umeščanja v prostor ne more zaključiti. Prav zaradi posameznih primerov, pri katerih je bila izbrana varianta z velikim vplivom na dobra kmetijska zemljišča, in po podrobnem pregledu metodologije vrednotenja izgube kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v OP in ŠV, je ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, ugotovilo, da te temeljijo na kvalitativnih ocenah z veliko mero subjektivnega vrednotenja. Opisne ocene (nebistven vpliv na kmetijska zemljišča, bistven pod pogoji, bistven in druge) temeljijo na interpretacijah, kakršne so manjša prizadetost kmetijskega zemljišča, zmerna prizadetost, velika prizadetost itn. Ocene se v študijah naknadno pretvarjajo v velikostne razrede od A do E (A: ni vpliva, E: vpliv je uničujoč). Ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, je zato naročilo izdelavo nove metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območje kmetijskih zemljišč za v postopkih umeščanja linijskih (ceste, železnice, daljnovodi ...) in točkovnih objektov v prostor.

Spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč pomenijo nepovratno izgubo kmetijskega prostora, zato je treba to izgubo ustrezno ovrednotiti na podlagi objektivne metodologije. Tako se je na pobudo ministrstva, pristojnega za kmetijstvo, na Biotehniški fakulteti leta 2012 razvil predlog nove metodologije (Grčman in sod., 2012a), ki je bil predstavljen tudi na simpoziju Slovenskega agronomskega društva leta 2013 (Ceglar, 2013). Razvoj modela je predstavljen v nadaljevanju.

2.6.2 Metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč

V letu 2012 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano financiralo razvoj metodologije za vrednotenje izgub kmetijskih zemljišč pri umeščanju linijskih objektov v prostor. Cilj metodologije je bil izračun integralne ocene, ki bi upoštevala vse razpoložljive podatke o kakovosti kmetijskih zemljišč, relativno pomembnost izgube kmetijskih zemljišč za občino in vpliv načrtovanega objekta na strnjenost kmetijskih zemljišč, hkrati pa omogočala postavitev numeričnih mej sprejemljivosti. Postavitev jasnih kriterijev in mej sprejemljivosti je bila glavni cilj metodologije, saj so izkušnje kazale, da so bili v dosedanjih študijah variant vplivi na posamezen kazalec kakovosti kmetijskih zemljišč večinoma korektno izračunani, manjkala pa je integralna ocena za posamezno traso, ki bi omogočala tudi primerljivost tras med seboj. Shema izračuna integralne ocene je prikazana na sliki, povzeti iz poročila (Grčman in sod., 2012).

Slika 3: Shema modela za ocenjevanje vplivov linijskih objektov na izgubo kmetijskih zemljišč (vir: Grčman in sod., 2012)

Model za izračun integralne ocene vpliva posamezne trase na kmetijska zemljišča je temeljil na podatkih o kakovosti tal (boniteti parcel), pri čemer so upoštevali parcele, ki so vključene v bazo GERK. V model so vključili tri merila (faktorje): faktor izgube zemljišč glede na boniteto tal; (II) razmerje med boniteto izgubljenih kmetijskih zemljišč in boniteto kmetijskih zemljišč v posamezni občini; faktor vpliva na strnjenost kmetijskih zemljišč (prizadetost GERK-ov). Način upoštevanja posameznega faktorja je podan v enačbi 1. Vsi

trije faktorji so bili uteženi z razmerjem med površino kmetijskih zemljišč, ki jih odvzame objekt (trasa), in površino najdaljše trase.

$$OCENA = \frac{\sum_{gerk} B_i \cdot \frac{B_0}{B_{1i}} \cdot (1 - K_{strn_i} \cdot \alpha) \cdot S_{cel}^{obj}}{S_{cel, max}^{obj}} \quad (1)$$

B_i : faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino otežena boniteta)

B_0/B : Razmerje med boniteto kmetijskih zemljišč, ki jih objekt odtegne, in povprečno boniteto vseh kmetijskih zemljišč v občini

K_{strn_i} : faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč

α : koeficient korekcije strnjenosti

S_{cel}^{obj} : površina vseh kmetijskih površin, ki jih predlagani poseg v prostor odtegne

$S_{cel, max}^{obj}$: največja odtegnjena površina izmed vseh predlaganih posegov.

Posamezni izračuni so podrobneje navedeni v poročilu Grčman in sod. (2012) in članku Ceglar in sod. (2012). Na osnovi strokovne presoje za meje sprejemljivosti za posamezen faktor so bile izračunane meje sprejemljivosti za integralno oceno (Preglednica).

Metodologijo je preveril mag. Matej Knapič, univ. dipl. ing. agr., pri ocenjevanju aktualnih tras (Postojna–Jelšane) in podal predloge za spremembo v izračunu integralne ocene (Enačba 2).

$$Ocena = \frac{1}{S_{max}} \times \sum_{i=1}^N B'_i \times \left[\frac{B'_i}{B_{obc,i}} \right] \times S_i \quad (2)$$

$i = 1$ do N (N je število prizadetih občin)

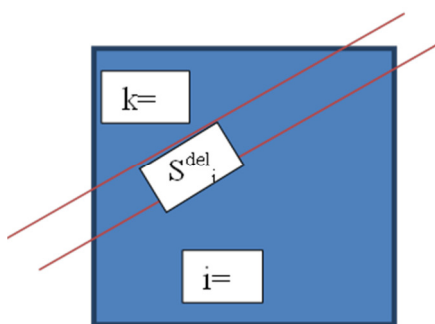
S_{max} = maksimalna celotna površina prizadetih kmetijskih zemljišč

Bistvena sprememba je v formuli za izračun koeficienta strnjenosti (Enačba 3), ki je v enačbi integralne ocene zajet v faktorju B_i . Koeficient strnjenosti je v novi formuli zajet v izračunu faktorja B'_i (Enačba 4), pri čemer je enota zemljišča GERK.

$$K_{str,i} = \frac{\sqrt{(S_j^{cel} - S_j^{del})}}{\sum \sqrt{S_{jik}}} \quad (3)$$

S_j^{cel} = površina celotnega j gerka

S_j^{del} = s traso povožen del gerka, S_{jik} = preostali deli j gerka (od $i = 1$ do k)

$$B'_i = \sum_{j=1}^N \frac{B_j x S_j}{S_i} \times (2 - K_{str,j}) \times \alpha_j. \quad (4)$$

Vpliv koeficienta strnjenosti na integralno oceno se korigira z vpeljavo koeficienta α_j , vrednost je odvisna od bonitete kmetijskega zemljišča in vrste rabe tal na način:

Boniteta kmetijskih zemljišč je manjša od povprečne bonitete v občini:

$$RABA \geq 1300 = \alpha_j = 1; RABA < 1300 = \alpha_j = 1,2$$

Boniteta kmetijskih zemljišč je večja od povprečne bonitete v občini:

$$RABA \geq 1300 = \alpha_j = 1,15; RABA < 1300 = \alpha_j = 1,3$$

Na osnovi strokovne presoje za meje sprejemljivosti za posamezen faktor so bile izračunane meje sprejemljivosti za integralno oceno.

Preglednica 3: Meje sprejemljivosti za integralno oceno in posamezni faktor integralne ocene (vir: Grčman in sod., 2012)

	Bonitetni razredi	Koeficient B0/B1	Koeficient strnjenosti	α	Integralna ocena
A – ni vpliva oz. je ta pozitiven	0–20	$\leq 0,8$	$\leq 1,2$	1–1,3	≤ 25
B – vpliv je nebitven	21–30	0,81–1	1,21–1,29	1–1,3	25,1–50
C – vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov	31–40	1,01–1,2	1,3–1,39	1–1,3	50,1–86
D – vpliv je bistven	41–60	1,21–1,4	1,4–1,49	1–1,3	86,1–162
E – vpliv je uničujoč	61–100	$> 1,41$	$\geq 1,5$	1–1,3	≥ 162

3 MATERIALI IN METODE DELA

3.1 MATERIALI

Namen naloge je primerjava metodologije vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, ki jo je predlagalo ministrstvo, pristojno za kmetijstvo.

Za dokazovanje prve hipoteze smo proučili razpoložljivo dokumentacijo dveh izbranih primerov infrastrukturnih objektov v postopkih umeščanja v prostor. Za oba obravnavana primera (obravnavani varianti) sta izdelani okoljski poročili, v katerih je ocenjena sprejemljivost načrtovanih tras, in študiji variant, v katerih je predstavljeno vrednotenje variant oz. primernost. Ti projekti se nahajajo na različnih pedogeografskih območjih.

Skladno s 24. členom ZUPUDPP (2010), ki pravi, da se lahko v študiji variant vrednotijo le z okoljskega vidika pozitivno ocenjene variante, so se v primeru AC Postojna–Divača–Jelšane ocenjevalne le pozitivno ocenjene variante, iz česar sledi, da so bile variante, ki so bile v OP ocenjene z D iz nadaljnjega vrednotenja v ŠV izločene.

V raziskavo so bili vključeni naslednji dokumenti:

1. Študija variant s predlogom najustreznejše variantne rešitve trase AC Postojna/Divača–Jelšane (LUZ, d. d., Omega Consult, d. o. o, PA-NG, d. o. o., št. naloge: 7540, Ljubljana, junij 2015).
2. Okoljsko poročilo za DPN za AC Postojna/Divača–Jelšane (GETAEH, d. o. o., št. naloge: OP–353-10/2014, Ljubljana, april 2015).
3. Študija variant s predlogom najustreznejše variantne rešitve za gradnjo državne ceste med avtocesto A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo (URBIS, d.o.o., Maribor, št. proj.: 189–ŠV/2006, Maribor, april 2008) – delovna verzija.
4. Okoljsko poročilo za gradnjo državne ceste med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo (GEATEH, d.o.o., Ljubljana, št. proj.: OP–109/07; 12. september

2007, popr. po recenziji 6. november 2007, popr. po preliminarnih mnenjih varstvenih resorjev 25. april 2008)–delovna verzija.

5. Študija variant za avtocestni odsek Lenart–Coetinci (ZUM urbanizem, planiranje, projektiranje, d.o.o., št. proj.: 1311–3/95, junij 1997), ki smo jo uporabili samo za namen dokazovanja druge hipoteze.

Zaradi večje preglednosti izvedenih rezultatov dokazovanja prve hipoteze, je v preglednici 4 predstavljena kratka kronologija priprave okoljskega poročila in študije variant po posameznem projektu. Načrtovanje državne ceste med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo je vključevalo v OP 8 variant, ki so bile vse ocenjene kot sprejemljive, zato so vse vključene tudi v ŠV. V OP za trase AC Postojna–Divača–Jelšane, ki je razdeljen na dva pododseka, so bile na severnem delu obravnavane štiri, na južnem pa dve varianti, v ŠV pa je bila zaradi ocenjene nesprejemljivosti preostalih tras (bodisi z vidika kmetijstva bodisi z vidika drugih okoljskih vsebin) obravnavana tako na severnem kakor tudi na južnem koridorju le ena varianta.

Preglednica 4: Kronologija priprave študij variant in okoljskih poročil za projekt DC od priključka Šentrupert do priključka Velenje jug in projekt AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane

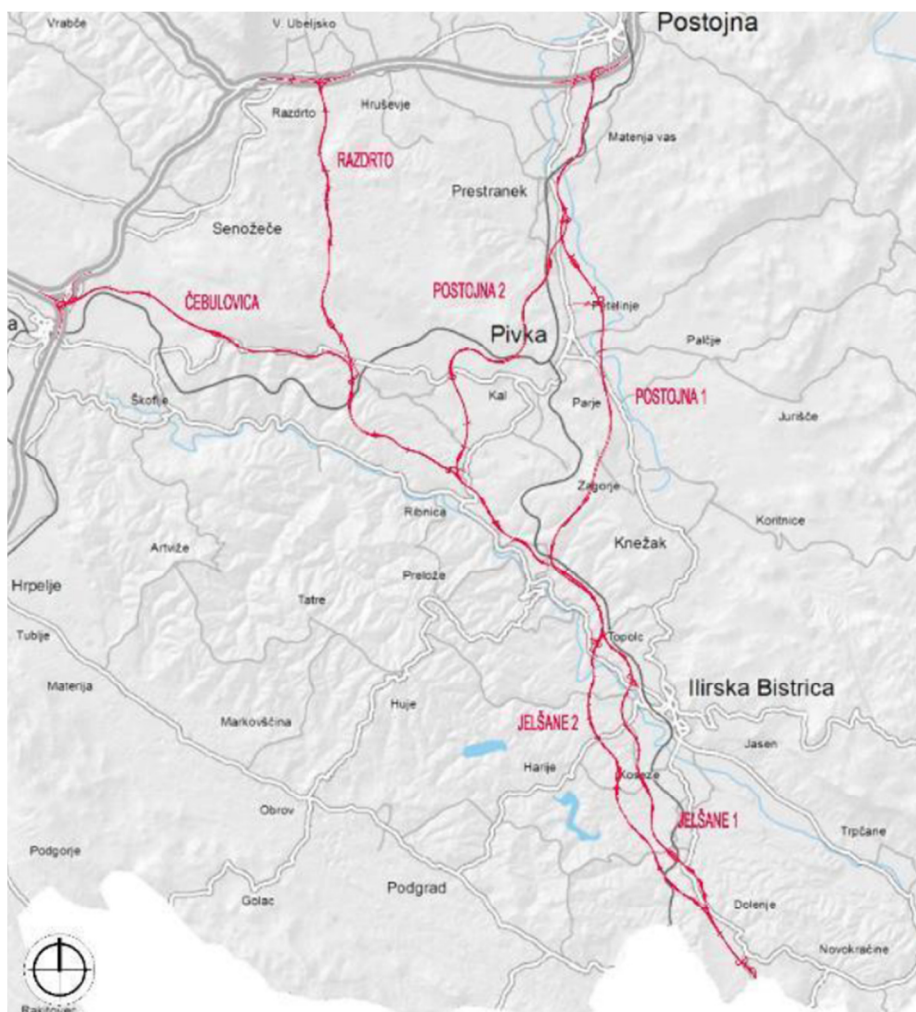
PROJEKT	OP	ŠV	OPOMBE
AC Postojna–Divača–Jelšane	V severnem koridorju so se v okoljskem poročilu vrednotile 4 variante (Razdrto, Čebulovica, Postojna 1 in Postojna 2), v južnem koridorju pa 2 varianti (Jelšane 1 in Jelšane 2).	V severnem koridorju se je vrednotila ena varianta: Postojna 2, v južnem koridorju pa varianta Jelšane 2.	Študija variant je bila izdelana skladno z ZUPUDPP. Glede na to, da se je pri okoljski presoji izkazalo, da so variante Postojna 1 (varstvo kmetijskih zemljišč in narave), Postojna 2 (varstvo kmetijskih zemljišč), Razdrto (varstvo narave in gozda), Čebulovica (varstvo krajine) in Jelšane 1 (varstvo kmetijskih zemljišč in narave) nesprejemljive zaradi bistvenih vplivov na okolje (za natančnejši opis glej prilogo D, poglavja 1 in 6), se je izdelala utemeljitev variantne rešitve, kakor to veleva ZUPUDPP. Ker ni bila sprejemljiva niti ena kombinacija variant v severnem in južnem koridorju, je bila v severnem koridorju dodatno optimizirana varianta Postojna 2 s pokritim vkopom Nova Sušica, v južnem koridorju pa varianta Jelšane 2, s premikom avtocestne baze s kmetijskih površin in spremenjeno obliko počivališča. Drugih variant (Postojna 1, Razdrto, Čebulovica, Jelšane 1) ni bilo mogoče dodatno optimizirati. Optimizirani varianti Postojna 2 in Jelšane 2 sta bili torej edini okoljsko sprejemljivi in kot taki tudi edini primerni za nadaljnjo obravnavo v postopku priprave DPN oz. ŠV. 24. člen ZUPDUPP namreč tudi določa, da če je za načrt treba izvesti postopek celovite presoje vplivov na okolje, se zanj izdelata okoljsko poročilo, v študiji variant pa se obravnavajo samo z okoljskim poročilom pozitivno ocenjene variante ali z okoljskim poročilom pozitivno ocenjena rešitev.
Državne ceste med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo	Celotni odsek je bil sestavljen iz naslednjih koridorjev: A (tri variante), B (dve varianti), C (tri variante), D (tri variante), E (tri variante) in F (osem variant).	Enako kot v OP.	Glede na to, da je poudarek magistrske naloge na primerjavi metodologij izgub kmetijskih zemljišč, smo se v magistrskem delu na območju DC osredotočili na odsek F, ki predstavlja največji delež izgub kmetijskih zemljišč. Študija variant za državno cesto med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo se je začela na podlagi Zakona o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02, 8/03). Na podlagi slednjega je bil sprejet Pravilnik o vsebini, obliki in načinu priprave državnih in občinskih lokacijskih načrtov ter vrstah njihovih strokovnih podlag (Ur. l. RS, št. 86/04; v nadaljnjem besedilu: pravilnik). Tako sta ZUreP–1 v 45. členu in Pravilnik o vsebini, obliki..., 2004 v 22. členu določala, da se praviloma opravi presoja alternativnih variant s funkcionalnega, varstvenega in ekonomskega vidika ter vidika sprejemljivosti v lokalnem okolju. Tekom postopka priprave študije variant je bil sprejet Zakon o prostorskem načrtovanju (Ur. l. RS, št. 33/07; v nadaljnjem besedilu: ZPNačrt). V 31. členu ZPNačrt je bilo določeno, da se za pripravo državnega prostorskega načrta (v skladu z ZUreP-1 državni lokacijski načrt) lahko pripravijo tudi variantne rešitve. Te se morajo ovrednotiti in medsebojno primerjati s prostorskega, okoljskega, funkcionalnega in ekonomskega vidika. ZPNačrt je v prehodnih določbah določal, da se postopki za pripravo državnih lokacijskih načrtov, ki do sprejema ZPNačrt še niso bili razgrnjeni, nadaljujejo v skladu z določbami ZPNačrt, medtem ko novi Pravilnik, ki bo določal obliko, vsebino in način priprave državnega prostorskega načrta, še ni sprejet. V skladu z navedenim se je postopek priprave študije variant nadaljeval po ZPNačrt, hkrati pa so bile upoštevane tudi določbe Pravilnika.

3.1.1 AC Postojna–Divača–Jelšane

Opis posega

Nova avtocesta A6 Postojna–Divača–Jelšane se načrtuje med avtocesto A1 Šentilj–Sermin na odseku med Postojno in Divačo ter mejo z Republiko Hrvaško na mednarodnem mejnem prehodu Jelšane. Dolžina načrtovane cestne povezave je odvisna od posamezne variante in znaša od 35 do 40 km. Variante potekajo po območjih občin Postojna, Pivka, Divača in Ilirska Bistrica. Celotno območje obravnavanih avtocestnih koridorjev je z razmejitvijo na področju skupnega poteka pri Merečah razdeljeno na severni in južni koridor. Na severnem delu so obravnavane tri glavne prometne smeri (Postojna, Razdrto in Divača–Čebulovica), v južnem pa ena v smeri mejnega prehoda Jelšane.

Cilj nove cestne povezave je preusmeritev daljinskega prometa na sodobno, varno in zmogljivo prometnico, ki bo povezovala osrednjo Slovenijo in slovensko primorje s Kvarnerskim zalivom. S tem se bodo bistveno razbremenile obstoječe prometnice skozi Pivko, Ilirsko Bistrico in druga naselja na tem področju. Nova cestna povezava bo prevzela tudi del znotraj regijskega prometa med Postojno, Pivko in Ilirsko Bistrico. Vse to bo bistveno vplivalo na boljšo prometno varnost na tem področju.

Slika 4: Potek variant AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (vir: ŠV, LUZ, d. d., april 2015)

3.1.1.1 Vrednotenje v študiji variant

Vpliv načrta na kmetijska zemljišča se vrednoti v okviru okoljskega vidika. Metodologija ocenjevanja primernosti variant oz. edino sprejemljive variante na severnem in južnem delu je enaka metodologiji ocenjevanj sprejemljivosti v okoljskem poročilu. Tako je bila ocena sprejemljivosti vplivov na kmetijska zemljišča C (nebistven pod pogoji) neposredno pretvorjena v oceno 3–manj primerna.

Vrednotenje rešitve je bilo v vseh obravnavanih segmentih (z okoljskega, prostorskega, funkcionalnega in ekonomskega vidika) namreč izvedeno na podlagi štiristopenjske lestvice, ki rešitvi podeli oceno stopnje primernosti od najvišje stopnje primernosti (ocena

1) do najmanj primerne rešitve (ocena 4). Za potrebe vrednotenja je bila uporabljena opisna metoda, kar pomeni, da je bil za posamezno vrednost podan opis, ki ponazarja bistvene lastnosti, ki jih mora predlagana rešitev prostorske ureditve dosegati za določeno oceno.

Vsak vidik je bil obdelan po vseh področjih obdelave. Za vsako področje je bilo opisano stanje v prostoru, določeni so bili cilji, merila in kazalniki in določena je bila osnova za razvrstitev v stopnje primernosti po štiristopenjski lestvici, in sicer: 1 bolj primerna, 2: primerna, 3: manj primerna in 4: najmanj primerna.

Pri sinteznem vrednotenju je ključnega pomena, da so kazalniki, po katerih se ocenjujejo ureditve, združeni v skupno oceno, pri čemer morajo biti medsebojno neodvisni. Edino na tak način se lahko zagotovi, da pri vrednotenju ne pride do večkratnega štetja. Pri vrednotenju variantne rešitve po posameznih vidikih tako niso upoštevani vsi kazalniki, obravnavani v posameznih predhodnih strokovnih podlagah (Prometno in prometno–ekonomsko vrednotenje za ekonomski vidik, Prostorsko razvojni elaborat za prostorski vidik, Okoljsko poročilo za varstveni vidik ter Gradbeno–tehnični elaborat za funkcionalni vidik), ampak so povzeta tista področja obdelave, cilji in merila oz. kazalniki vrednotenja, ki se ne podvajajo in niso izpeljani eni iz drugih. Nekateri kazalniki se za sintezno vrednotenje lahko upoštevajo večkrat, in sicer v primeru, da imajo vpliv na različna merila.

Osnova za sintezno vrednotenje je skupna ocena primernosti variantne rešitve po posameznih vidikih obravnave (prostorski, varstveni, ekonomski in funkcionalni), izkustveno določena glede na vsebino in razsežnost vpliva posameznega kazalnika na oceno projekta s posameznega vidika. Sintezno vrednotenje podaja sintezno oceno obravnavane prostorske ureditve z vseh v ŠV obravnavanih vidikov. Ekonomski vidik zajema učinke ureditve, ovrednotene v denarju, in delno pokriva tudi druge vidike. Učinki ureditve pri drugih vidikih so opredeljeni opisno oz. z oceno primernosti.

Skupna ocena primernosti po posameznih vidikih obravnave je bila izkustveno določena glede na vsebino in razsežnost vpliva posameznega kazalnika oz. področja obdelave z oceno projekta s posameznega vidika (glej prilogo E).

3.1.2 Državna cesta med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo

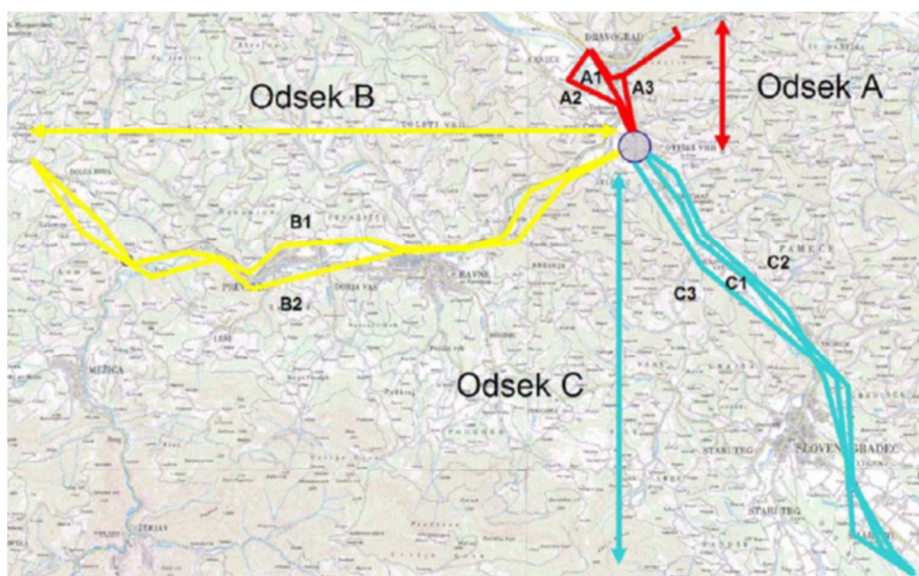
Opis posega

Na severnem delu tretje razvojne osi med mejo z Republiko Avstrijo in avtocesto A1 Šentilj–Koper sta bila v predhodnih analizah prostorskih in terenskih možnosti umestitve nove cestne povezave evidentirana dva osnovna prometna koridorja med mejo z Republiko Avstrijo in Slovenj Gradcem ter trije koridorji med Slovenj Gradcem in avtocesto A1 Šentilj–Koper.

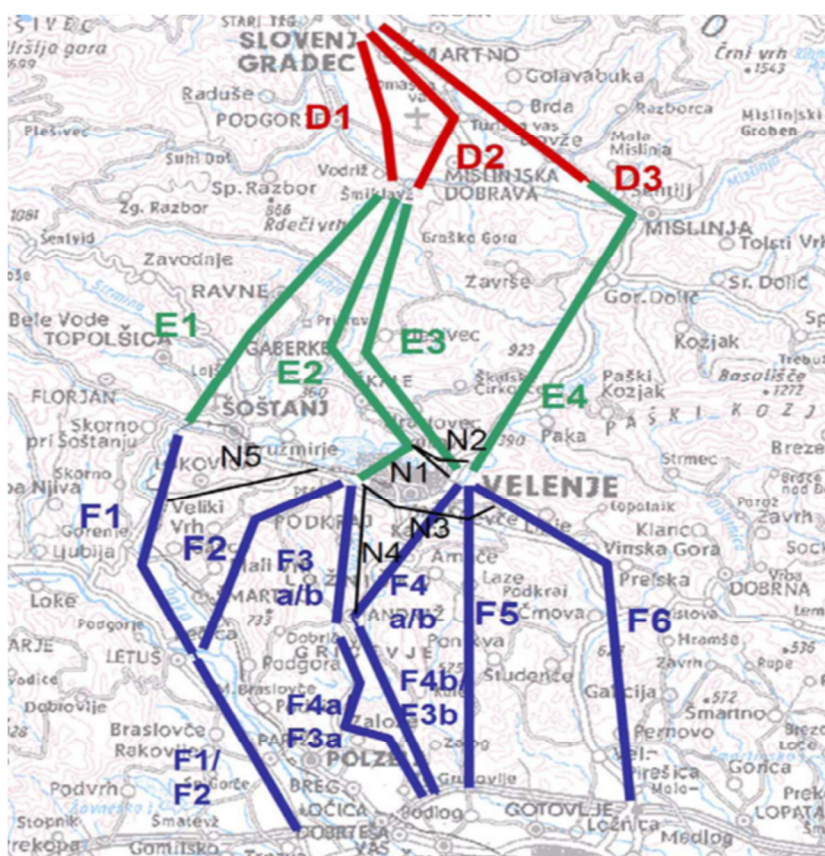
1. Med državno mejo z Republiko Avstrijo in Slovenj Gradcem je potekal zahodni koridor od mejnega prehoda Holmec mimo Mežice, Prevalj, Raven in Otiškega Vrha, vzhodni koridor pa od mednarodnega mejnega prehoda Vič mimo Dravograda in Otiškega vrha.

2. Med Slovenj Gradcem in avtocesto A1 poteka vzhodni koridor mimo Mislinje in Velenja do Arje vasi, sredinski koridor poteka mimo Mislinjske Dobrave čez Gabrke in Velenje in se priključi na AC pri Podlogu oz. Sp. Grušovljah; zahodni koridor poteka čez Gabrke, Šoštanj, Letuš in Braslovče do Šentruperta, kjer je predviden priključek hitre ceste na avtocesto.

Dolžina celotne trase v predlogu najustreznejše variantne rešitve je znašala približno 66 km. Zaradi lažje obvladljivosti sicer zelo dolgega območja načrta je bilo le-to razdeljeno na 5 odsekov: A, B, C, D, E in F, ki so prikazani na slikah spodaj.

Slika 5: Nadodsek I za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo odseki A, B in C (vir: ŠV, URBIS, april 2008)

Slika 6: Nadodsek II za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo odseki D, E in F (vir: ŠV, URBIS, Maribor, april 2008)

3.1.2.1 Vrednotenje v študiji variant

Vpliv načrtovanega posega na kmetijska zemljišča se je v študiji variant vrednotil v okviru okoljskega vidika. Metodologija ocenjevanja primernosti variant na obravnavanem odseku F je enaka metodologiji ocenjevanj sprejemljivosti v okoljskem poročilu. Tako je bila ocena sprejemljivosti vplivov na kmetijska zemljišča C (nebistven pod pogoji) neposredno prevedena v oceno 3–primerna, sprejemljiva.

Vrednotenje variant je bilo v vseh obravnavanih segmentih (z okoljskega, prostorskega, funkcionalnega in ekonomskega vidika) namreč izvedeno na podlagi petstopenjske lestvice, ki rešitvi podeli oceno stopnje primernosti. Za potrebe vrednotenja je bila uporabljena opisna metoda, kar pomeni, da je bil za posamezno vrednost podan opis, ki ponazarja bistvene lastnosti, ki jih mora predlagana rešitev prostorske ureditve dosegati za določeno oceno.

Za ocenjevanje primernosti variant je bila tako uporabljena petstopenjska lestvica, ki je v sintezi ponujala tudi možnost vmesnih ocen. Pomen posameznih ocen:

- 1 – neprimerna, nesprejemljiva;
- 2 – manj primerna, manj sprejemljiva;
- 3 – primerna, sprejemljiva;
- 4 – primerna do bolj primerna, sprejemljiva;
- 5 – bolj primerna, zelo sprejemljiva.

Poleg ocenjene stopnje primernosti je bil varianti pripisan tudi vrstni red. Na ta način je bila lahko pripisana eni varianti sicer enaka stopnja primernosti, ne glede na to, da sta se po nekem vplivu razlikovali, kar je bilo sicer opisano v besedilu in poudarjeno z vrstnim redom. Ker je bila teža meril medsebojno različna, so bile poleg ocene opisane tudi utemeljitve in pomen posameznih situacij v prostoru. Sintezna ugotovitev o primernosti variante torej ni bila le skupni seštevek ocen po obravnavanih področjih, ampak je pomemben delež predstavljala tudi obrazložitev. Način podaje skupne ocene in vrstnega reda, ki je bil uporabljen v sinteznem vrednotenju v študiji variant, je natančneje predstavljen v prilogi B.

Skupna ocena primernosti posamezne variante po odsekih je bila pripravljena na podlagi seštevka ocen po posameznem kriteriju, vendar zaradi različne teže kriterijev končna primernost variante ni bila enoznačno določena po skupnem številu doseženih **točk**. Skupna ocena variante, ki je na posameznem odseku dosegla najvišje število točk, je bila ohranjena kot najprimernejša na obravnavanem odseku, vendar pa je ocena (ZP–zelo primerna (5), P–primerna do bolj primerna (4), S–srednje primerna (3), MP–manj primerna (2) in NP–neprimerna (1)) določena po njenem celovitem vplivu na posamezni obravnavani vidik.

3.1.3 Avtocestni odsek Lenart–Cogetinci (uporabljen za potrebe dokazovanja druge hipoteze)

Opis posega

Odsek AC Lenart–Cogetinci je predstavljal drugega od štirih odsekov AC–povezave Slovenije z Madžarsko v smeri Koper–Lendava na kraku Prekmurje. Odsek AC se začne v Črnem Lesu v območju Zamarkove zahodno od mesta Lenart (kot nadaljevanje odseka Maribor–Lenart) in se zaključi v Cogetincih na meji med občinama Lenart in Sv. Jurij ob Ščavnici (kjer se nadaljuje odsek Cogetinci–Radmožanci).

V primerjalni študiji variant je bilo obravnavanih pet variant na odseku AC: varianta A, B, C, D in N1.

3.1.3.1 Vrednotenje v študiji variant

V predmetni študiji variant so se variante ocenjevale z naslednjimi ocenami:

- 0 Varianta je nesprejemljiva, zelo neugodna, neprimerna, neustrezna. Varianta prizadene sestavine družbenega sistema tako, da njihov nadaljnji razvoj ni več možen oz. je bistveno okrnjen; tehnično je pod zahtevanim standardom in povzroča zelo hude oz. uničujoče vplive na okolje, katerih sanacije niso možne oz. so izjemno zahtevne.
- 1 Varianta je manj sprejemljiva, neugodna, manj primerna, manj ustrezna. Varianta prizadene sestavine družbenega sistema tako, da je njihov nadaljnji razvoj možen z večjimi strukturnimi spremembami; tehnično komaj zadovoljuje standarde oz. je na

njegovi spodnji meji in povzroča hude vplive na okolje, ki jih je sicer možno odpraviti, a so sanacije zelo zahtevne.

- 2 Varianta je še sprejemljiva, manj ugodna, še primerna, še ustrezna. Varianta prizadene sestavine družbenega sistema, njihov razvoj je možen z manjšimi strukturnimi spremembami; s tehničnega vidika izpolnjuje standard in povzroča zmerne vplive na okolje, ki jih je možno enostavno sanirati.
- 3 Varianta je sprejemljiva, ugodna, primerna, ustrezna. Varianta v manjši meri prizadene sestavine družbenega sistema, a omogoča njihov normalni razvoj; s tehničnega vidika je kakovostna in povzroča zaznavne, vendar zanemarljive vplive na okolje.
- 4 Varianta je zelo sprejemljiva, zelo ugodna, zelo primerna, zelo ustrezna. Varianta omogoča optimalni razvoj sestavin družbenega sistema, ob upoštevanju standardov za avtoceste ima glede na razmere oz. stanje v območju, skozi katerega poteka, nadstandardne oz. zelo kakovostne lastnosti ter povzroča neznatne oz. zanemarljive vplive na okolje.

Vrednosti oz. ocene za obravnavane variante odseka avtoceste po posameznih vidikih oz. kriterijih so se presojale, primerjale, v izjemnih primerih pa po potrebi tudi seštevale in na osnovi takšnega ocenjevanja oz. vrednotenja variante tudi razvrščale po vrstnem redu. V primerih, ko so bile razlike med posameznimi variantami majhne oz. minimalne, so bile variante ocenjene z enako kvalitativno oceno, po vrstnem redu pa kljub temu razvrščene. Prioritetni vrstni red oz. rangi so bili upoštevani tako, da je imela najugodnejša, najboljša, najbolj primerna, najbolj sprejemljiva varianta rang 1, najmanj ugodna, najslabša, najmanj primerna, najmanj sprejemljiva pa rang 5. Pri tem je imela rang 1 tista varianta, ki je bila v kvalitativni in kumulativni oceni najbolj ugodna oz. je imela najvišje število točk.

Za sklop kriterijev vplivov na okolje so bile v pomoč za oceno variante, kjer je to bilo smiselno, ocenjene tudi stopnje vpliva z ocenami oz. stopnjami (kmetijstvo, gozdarstvo, vodno gospodarstvo, naravna dediščina, kulturna dediščina, relief, vode, rastlinstvo, živalstvo).

3.2 METODE DELA

Primerjava med obema metodologijama se je izdelala za okoljski segment kmetijska zemljišča, za katerega je bila razvita metodologija za ocenjevanje vplivov kmetijskih zemljišč, predlagana s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo.

Osredotočili smo se na:

- razlike in podobnosti med vrednotenjem kmetijskih zemljišč v okoljskem poročilu in vrednotenjem v študiji variant,
- kateri cilji, merila, kazalci in kriteriji za oceno vpliva posega na kmetijska zemljišča so bili v posameznem dokumentu uporabljeni,
- način izračuna izgub na podlagi posameznega kazalca,
- katere podatkovne baze so bile uporabljene,
- razvrščanje posamezne variante,
- katero območje se je uporabljalo za izračun izgub kmetijskih zemljišč (meja gradbenega posega, meja DPN).

V nadaljevanju je opisan potek dela za metodologijo vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant:

1. Za posamezni obravnavani primer smo najprej preverili, katere podatkovne baze so se pri določanju vpliva posega na kmetijska zemljišča uporabljale.
2. Za določanje vpliva posamezne variante smo zbrali informacije o posegu na najboljša kmetijska zemljišča in izgubo zemljišč glede na dejansko in plansko rabo glede za posamezno občino. Pri dejanski rabi smo prikazovali vsoto površin tistih rab, ki so bile pomembne za obravnavani projekt (npr. pri trasi F2 smo upoštevali kategorijo njive in vrtovi ter hmeljišča, saj naštetu predstavlja najboljša kmetijska zemljišča za opredeljeno območje, pri trasi Postojna–Divača–Jelšane pa njive, vinograde, intenzivne sadovnjake in travnike).
3. Za dejanski prikaz oz. ugotavljanje vpliva na pridelovalni potencial smo za posamezno občino prikazali boniteto zemljišč. Boniteta posamezne variante je bila izražena kot povprečje poteka variante preko posamezne občine (primer Postojna–Divača–Jelšane). Povprečna bonitetna vrednost variante je bilo določeno na način, da se je površina

variante preko posamezne občine pomnožila z boniteto preko katere je potekala varianta ter delila s skupno površino variante.

4. Hidromelioracijska območja so bila določena opisno oz. glede na površinski poseg variante na hidromelioracijsko območje.
5. Ugotavljali smo končne ocene posamezne variante v okoljskem poročilu in jo primerjali z ocenami primernosti iz študije variant.
6. Za namen razvrščanja variant znotraj posameznega razreda sprejemljivosti v OP smo metodologijo ocenjevanja sprejemljivosti v OP nadgradili na način, ki je predstavljen spodaj.

3.2.1 Nadgradnja metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP

Ker okoljska zakonodaja ne predpisuje razvrščanja variant znotraj posameznega velikostnega razreda (od A do E), smo nadgradili obstoječo metodologijo ocenjevanja sprejemljivosti v OP. Na podlagi le-te se je določil vrstni red variante znotraj danega razreda sprejemljivosti.

Med seboj smo primerjali variante znotraj istega koridorja. Za vsako varianto smo izbrali bazo podatkov (dejanska in planska raba, BT, hidromelioracije), na podlagi katere smo lahko ocenili izgubo kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja v prostor. Uporabili smo tiste kriterije, ki so bile ovrednotene v okviru izdelanih okoljskih poročil.

1. Planska raba–K1 (ha).
2. Dejanska raba–njive in vrtovi, hmeljišča, vinogradi, intenzivni sadovnjaki (ha). Pri prikazu tega podatka se je uporabila vsota površin tistih rab, ki so bile pomembne za obravnavani projekt.
3. Bonitetne točke (povprečna površina poteka variante glede na občino). Boniteta kmetijskih zemljišč je pri trasi Postojna–Divača–Jelšane prikazana na način, da je izračunano povprečje poteka variante preko posamezne občine. Povprečje variante je bilo določeno tako, da se je površina variante preko posamezne občine pomnožila z boniteto, preko katere je potekala varianta, in delila s skupno površino posamezne variante. Podatek je bil uporabljen v okoljskem poročilu pri AC Postojna–Divača–

Jelšane, medtem ko v okoljskem poročilu za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo tega podatka ni bilo na razpolago.

4. Hidromelioracijska območja (opisno, ha).

Za določitev vrstnega reda variant smo za vse obravnavane kriterije določili 100 točk tisti varianti, ki je imela največji vpliv. Točke za ostale variante smo določili relativno glede na varianto z največjim vplivom, to je z računom $a/b \cdot 100$, pri čemer je **a** vrednost izbranega kriterija za varianto, ki ji določamo točke, **b** pa vrednost izbranega kriterija za varianto z največjim vplivom, ki ji je bilo dodeljenih 100 točk. Glede na vsoto vseh točk obravnavanih kriterijev smo določili vrstni red, pri čemer je najmanjše število zbranih točk pomenilo, da je varianta najboljša, ker ima najmanjši vpliv, največje število zbranih točk pa, da je varianta najslabša oz. ima največji vpliv.

Na koncu smo razrede primerjali z vrstnim redom iz študije variant, v kolikor je bil ta seveda določen (Postojna–Divača–Jelšane: obravnavana samo ena variantna rešitev).

Če variante dosežejo enako vsoto točk, se vrstni red določi tako, da se višje uvrsti varianta, ki zasede manj zemljišč z boljšo boniteto (primer Postojna–Divača–Jelšane). Če boniteta zemljišč ni bila obravnavana (primer DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo), se višje uvrsti tista varianta, ki ima manjši vpliv glede na plansko rabo, saj ta predstavlja s prostorskim aktom sprejeto namembnost v prostoru. Poudariti želimo, da ta nadgradnja ne predstavlja celovite metode, ampak le nadgradnjo metode ocenjevanja sprejemljivosti v okoljskih poročilih. Omogoča pretvorbo različnih uporabljenih kriterijev na enotno lestvico od 1 do 100 točk in seštevek po vseh kriterijih, kar omogoči na koncu relativno razvrščanje variant.

3.2.2 Metode dela za drugo hipotezo

Za kvalitativno analizo smo pri drugi hipotezi poleg študije variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper do meje z Republiko Avstrijo in pa študije variant za AC-odsek Postojna–Divača–Jelšane vključili še študijo variant za AC na odseku Lenart–Coetinci.

Da bi ugotovili, ali so tla oz. kmetijska zemljišča v sinteznem vrednotenju res podrejena ocenam drugih segmentov okolja, smo ugotavljali naslednje:

- katera varianta je bila znotraj varstvenega vidika najboljša glede na potek preko kmetijskih zemljišč,
- v kakšni relaciji je bila najboljša varianta z vidika kmetijskih zemljišč glede na preostale varstvene vidike in preostale vidike sinteznega vrednotenja (prostorski, funkcionalni, ekonomski in prometni),
- za izbrano (najustreznejšo) varianto smo ugotavljali, kateri vidik je pri izboru variante prevladal in zakaj je bila ta varianta izbrana kot najboljša,
- za izbrano varianto smo preučili, na katero mesto je bila uvrščena z vidika kmetijstva in zakaj ni bila izbrana tista varianta, ki je bila z vidika kmetijstva najboljša.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

V nadaljevanju so za dokazovanje prve hipoteze prikazani rezultati primerjave med metodologijama za opisana primera. Za kvalitativno analizo dokazovanja druge hipoteze smo uporabili tri primere sinteznega vrednotenja v študiji variant. Ugotavljali smo podrejenost segmenta kmetijstvo glede na druge segmente znotraj varstvenega vidika, podrejenost segmenta kmetijska zemljišča glede na druge vidike, obravnavane v ŠV (prostorski, ekonomski in funkcionalni), kako so bila ocenjena kmetijska zemljišča pri najustreznejši varianti ter zakaj ni bila kot najustreznejša varianta izbrana tista, ki je bila ocenjena kot najboljša z vidika kmetijska zemljišča.

4.1 REZULTATI K PRVI HIPOTEZI

4.1.1 AC Postojna–Divača–Jelšane

4.1.1.1 Povzetek analiz iz okoljskega poročila

V okoljskem poročilu so obravnavani različni okoljski segmenti, predstavljeni so metodologija vrednotenja vpliva posamezne variante glede na okoljski segment, cilji in kazalci ter končna ocena posamezne variante po okoljskih segmentih. Ker je magistrska naloga posvečena le kmetijskim zemljiščem, so vsi drugi segmenti za lažje razumevanje predstavljeni v prilogi C.

Za ugotavljanje vplivov posega na kmetijska zemljišča je bila izdelana analiza izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti. V ta namen se je določila meja posega, v kateri so bili zajeti nasipi, vkopi, oporne in podporne konstrukcije, mostovi, nadvozi, viadukti, križišča, deviacije, galerije. Predori v mejo posega niso bili vključeni, saj ne povzročajo izgube kmetijskih zemljišč.

V preglednici 5 so predstavljeni kriteriji, ki so bili uporabljeni pri analizi izgub kmetijskih zemljišč.

Preglednica 5: Kriteriji, uporabljeni pri analizi izgub kmetijskih zemljišč v okoljskem poročilu za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2015)

Kriteriji	Način izračuna izgub	Enote
Dejanska raba	površina izgube posamezne rabe glede na občino	ha in %
Planska raba	površina izgube posamezne rabe glede na občino	ha
Boniteta zemljišč (proizvodni potencial)	poseg po variantah in občinah	ha
Hidromelioracije	izguba površine	ha

Pri izdelavi analize izgub kmetijskih zemljišč se je ugotavljalo, koliko kmetijskih zemljišč se po posamezni varianti izgubi glede na dejansko rabo, plansko rabo (K1), namakalne sisteme in glede na boniteto zemljišča.

V preglednici 6 so prikazane površine izgub kmetijskih zemljišč po dejanski rabi v posamezni občini. Pri analizi podatkov se je omejilo samo na najboljša kmetijska zemljišča občine (njive in trajni nasadi).

Preglednica 6: Prikaz podatkov rabe prostora v občinah, ki jih prečkajo variante AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane glede na dejansko rabo (glej tudi prilogo D) (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2015)

Občine	Dejanska raba (vsota njive in trajni nasadi*) ha
Divača	236
Ilirska Bistrica	964
Pivka	439
Postojna	676

* V tej skupini so združene kategorije 1180 – trajne rastline na njivah,
1190 – rastlinjak, 1211 – vinograd, 1221 – intenzivni sadovnjak,
1222 – travniški sadovnjak.

Iz preglednice 6 je razvidno, da se s posegom izgubi največ kmetijskih zemljišč po dejanski rabi v občini Ilirska Bistrica, najmanj pa v občini Divača.

Vpliv posamezne variante na bonitetne točke (proizvodni potencial) v občini je predstavljen v preglednici 7. V njej je prikazana povprečna vrednost bonitete posamezne občine.

Preglednica 7: Poseg na boniteto kmetijskih zemljišč za varinato na AC-odseku Postojna–Divača–Jelšane po variantah in občinah (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d.o. o., april 2015)

Variant/občina	DIVAČA	ILIRSKA BISTRICA	PIVKA	POSTOJNA	Povprečje variante v občini
Čebulovica	19,5	39,7	29,0		25,6
Razdrto	26,4	39,8	31,3	49,8	37,0
Postojna 1		41,6	51,9	51,1	50,5
Postojna 2		39,7	37,7	48,8	43,1
Jelšane 1		46,9			46,9
Jelšane 2		42,8			42,8
Povprečje občine	31,8	33,5	36,5	42,1	

Preglednica 8 predstavlja rezultate izgub kmetijskih zemljišč iz okoljskega poročila glede na izbrane kriterije, navedene v preglednici 5, in končno oceno, podano v okoljskem poročilu za posamezno varianto.

Preglednica 8: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane z vidika posameznega kriterija (variante severnega in južnega koridorja) – pred optimizacijo (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2015, in ŠV, LUZ, d. d., april 2015)

Variant	Dejanska raba: vsota njive, vinogradi, intenzivni sadojnjak, travniki (ha)	Planska raba Izguba K1 (ha)	Boniteta – povprečje glede na potek variate preko posamezne občine	Hidromelioracije (ha)	Skupna ocena iz okoljskega poročila (pred optimizacijo)
Čebulovica	23,56	2,57	25,6	/	C
Jelšane 1	49,03	38,25	46,9	10,04	D
Jelšane 2	31,44	28,47	42,8	0,97	D
Postojna 1	77,57	57,03	50,5	11,62	D
Postojna 2	68,00	38,36	43,1	9,05	D
Razdrto	28,91	6,33	37,0	/	C

Po analizi dejanske rabe je bilo pred optimizacijo trase ugotovljeno, da imajo vse štiri občine zelo omejen sklad njivskih zemljišč ter da večji del kmetijskih zemljišč predstavljajo travniki in pašniki, zato je bila v skupni vrednosti pri dejanski rabi

upoštevana tudi ta kategorija. Iz preglednice 8 je razvidno, da varianta Čebulovica zasede najmanj najboljših kmetijskih zemljišč po dejanski in planski rabi. Največ najboljših kmetijskih zemljišč po dejanski rabi zasedeta varianti Postojna 2 in Jelšane 1, po planski pa Postojna 1 in Postojna 2.

Pri boniteti kmetijskih zemljišč je bilo ugotovljeno, da je v severnem koridorju potek variante Čebulovica najbolj ugoden, saj varianta posega na manj kakovostna zemljišča, varianta Razdrto kaže primernost v večjem delu svojega poteka, varianta Postojna 1 pa občutno presega povprečno boniteto kmetijskih zemljišč vseh treh občin (Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna). Nekoliko boljši, a še vedno zelo obremenilen, je potek variante Postojna 2. Obe varianti južnega koridorja (Jelšane 1 in Jelšane 2) kažeta veliko obremenitev za ohranjanje kakovosti kmetijskih zemljišč, saj obe zelo presegata povprečno boniteto v občini Ilirska Bistrica.

Varianti Jelšane 1 in Jelšane 2 sta posegali na hidromelioracijsko območje Zarečica–Mala Bukovica, varianti Postojna 1 in Postojna 2 pa na melioracijo Postojnsko polje in melioracijo Slavina–Selce–Petelinje. Tako je pri slednjih v preglednici 9 predstavljen seštevek poseganja posamezne variante na obe melioracijski območji. Varianti Čebulovica in Razdrto ne posegata na hidromelioracijska območja.

Ob upoštevanju dejstva, da variante v prevelikem obsegu potekajo preko varovanih območij, najboljših kmetijskih zemljišč ter vplivajo na krajino in gozdove, se je izkazalo, da je vpliv vseh variant zelo velik, zato so bile variante ocenjene z **D** – poseg je bistven (Preglednica 8: Ocena vpliva predlaganih variant na kmetijska zemljišča priloge D). Ob upoštevanju Zakona o kmetijskih zemljiščih, ki pravi, da se lahko načrtuje objekt na najboljših kmetijskih zemljiščih, ko so izčrpane možnosti na nekmetijskih in drugih kmetijskih zemljiščih, je bilo moč zaključiti, da sta imeli varianti Postojna 1 in Jelšane 1 izražen prevelik negativen vpliv, sprejemljivost variant Postojna 2 in Jelšane 2 pa je bila pogojena z izvedbo optimizacij, ki so podrobneje predstavljene v prilogi D v poglavjih 1 in 7.

Ker 24. člen ZUPDUPP določa, da če je za načrt treba izvesti postopek celovite presoje vplivov na okolje, se zanj izdela okoljsko poročilo, v študiji variant pa se obravnavajo samo z okoljskim poročilom pozitivno ocenjene variante ali z okoljskim poročilom pozitivno ocenjena rešitev, se je za varianti Postojna 2 in Jelšane 2 pristopilo k optimizaciji.

V nadaljevanju so predstavljene optimizacije obeh variant ter s tem povezani rezultati.

Varianta Postojna 2, pokriti vkop Nova Sušica

Analiza vpliva na kategorije dejanske rabe kmetijskih zemljišč je pokazala, da je optimizirana varianta zmanjšala poseg na njivska zemljišča za 0,35 ha, na travniška 3,99 ha, manjši pa je vpliv na različne kategorije zaraščanja v skupnem obsegu 0,31 ha.

Analiza vpliva optimizirane variante na kakovost kmetijskih zemljišč je pokazala, da je povprečna kakovost kmetijskih zemljišč v območju meje posega v občini Pivka 36,6 bonitetnih točk, kar je predstavljalo zmanjšanje vpliva za 1,1 bonitetne točke. Povprečna vrednost bonitete v celotni trasi se je z optimizacijo za 0,5 bonitetne točke zmanjšala na 42,6.

Čeprav se zdijo neposredni pozitivni vplivi optimizacije, ki se kažejo v manjšem posegu, na njivska zemljišča morda na prvi pogled majhni, je optimizacija pridobila na vrednosti z možnostjo nadomeščanja kmetijskih zemljišč na nekoliko večjem območju pokritega vkopa, ki bo hkrati omogočal vzpostavitev dodatnih njivskih zemljišč v površini, ki bi zlahka presegla 2 ha. Pri praktični izvedbi nadomeščanja je najbrž treba računati, da bo treba uvesti komasacijo kmetijskih zemljišč. Optimizirana varianta Postojna 2 je bila tako v okoljskem poročilu ocenjena z oceno C.

Varianta Jelšane 2 optimizirana

Pri analizi sprememb namenske rabe prostora se je kazala v zmanjšanju vpliva na kategorijo najboljših kmetijskih zemljišč (K1) za 1,79 ha. Optimizacija je prinesla manjši

poseg na njivska zemljišča (0,56 ha) in travniška zemljišča (1,41 ha), za 1,58 ha pa se je povečal obseg na gozdne površine. Vpliv optimizacije na kakovost kmetijskih zemljišč je pokazal zmanjšanje povprečne bonitete na trasi za 0,6 bonitetne točke, kar pomeni 42,2 bonitetne točke. Čeprav je povprečje še vedno odstopalo od povprečja občine, lahko ugotovimo, da je trasa Jelšane 2 optimizirana tako, da v kar najmanjši možni meri posega na kakovostna kmetijska zemljišča.

Variante severnega in južnega koridorja smo v skladu z nadgradnjo metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP razvrstili, kot kaže preglednica 12. V južnem koridorju sta bili obravnavani samo dve varianti.

Preglednica 9: Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane v sklopu Nadgradnje metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP (varianete severnega koridorja) – pred optimizacijo (vir: podatki povzeti iz OP GEATEH, d. o. o., april 2015)

Variante	Dejanska raba – njive in vrtovi (ha)	Točke	Planska raba K1 (ha)	Točke	Boniteta, povprečje glede na potek variante preko posamezne občine	Točke	Hidromelioracije (ha)	Točke	Vsota točk	Končna razvrstitev variant
Čebulovica	23,56	30	2,57	5	25,6	51	0	0	86	1
Postojna 1	77,57	100	57,03	100	50,5	100	11,62	100	400	4
Postojna 2	68	88	38,36	67	43,1	85	9,05	78	318	3
Razdrto	28,91	37	6,33	11	37	73	0	0	122	2

Iz zgornje preglednice je razvidno, da je najugodnejša varianta Čebulovica, sledi ji varianta Razdrto. Obe varianti uničita najmanj kmetijskih zemljišč tako po dejanski in planski rabi kakor tudi glede na pridelovalni potencial oz BT.

Preglednica 10: Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (varianete južnega koridorja) v sklopu Nadgradnje metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP – pred optimizacijo (vir: podatki povzeti iz OP GEATEH, d. o. o., april 2015)

Variant	Dejanska raba njive in vrtovi (ha)	Točke	Planska raba K1 (ha)	Točke	Boniteta, povprečje glede na potek variante preko posamezne občine	Točke	Hidromelioracije (ha)	Točke	Vsota točk	Končna razvrstitev variant
Jelšane 1	49,03	100	38,25	100	46,9	100	10,04	100	400	2
Jelšane 2	31,44	64,12	28,47	74,43	42,8	91,26	0,97	9,66	239,47	1

V južnem koridorju je bila kot nesprejemljiva z okoljskega vidika ocenjena varianta Jelšane 1, medtem ko se je varianta Jelšane 2 optimizirala.

V nadaljevanju je prikazana razlika poseganja variant severnega in južnega koridorja pred in po optimizaciji tras Postojna 2 in Jelšane 2.

Preglednica 11: Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Posotojna–Divača–Jelšane v skladu z nadgradnjo metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP (varianete severnega koridorja) – pred optimizacijo in po njej

Variant	Dejanska raba njive in vrtovi (ha)	Točke	Planska raba K1 (ha)	Točke	Boniteta, povprečje glede na potek variante preko posamezne občine (ha)	Točke	Hidromelioracije (ha)	Točke	Vsota točk	Končna razvrstitev variant
Postojna 2	68	100	38,36	100	43,1	100	9,05	100	400	1
Postojna 2opt	64,03	94,16	34,14	89,00	41,2	97,68	0	0	280,84	2

Preglednica 12: Končni vrstni red variant po posameznem kriteriju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (varianste južnega koridorja) v skladu z nadgradnjo metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP – pred optimizacijo in po njej

Variant	Dejanska raba njive in vrtovi (ha)	Točke	Planska raba K1 (ha)	Točke	Boniteta, povprečje glede na potek variante preko posamezne občine	Točke	Hidromelioracije (ha)	Točke	Vsota točk	Končna razvrstitev variant
Jelšane 2	31,44	100	28,47	100	42,8	100	0,97	100	400	1
Jelšane 2opt	27,47	87,37	24,68	86,69	40,2	93,93	0	0	267,99	2

Preglednica 13: Skupni prikaz izgub kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja AC v prostor iz okoljskega poročila – po optimizaciji (vir: podatki povzeti iz OP GEATEH, d. o. o., april 2015, in ŠV, LUZ, d. d., april 2015)

Variant	Dejanska raba vsota njive, vinogradi, intenzivni sadovnjak (ha)	Planska raba, izguba K1 (ha)	Boniteta povprečje glede na potek variante preko posamezne občine	Hidromelioracije (ha)	Skupna ocena iz okoljskega poročila (pred optimizacijo)	Študija variant
Jelšane 2	31,44	28,47	42,8	0,97	C	/
Jelšane 2opt	27,47	24,68	40,2			3
Postojna 2	68,00	38,36	43,1	9,05	C	/
Postojna 2opt	64,03	34,14	42,1	0		3

V okoljskem poročilu so bile vse variante z vidika poseganja na kmetijska zemljišča razen variant Razdrto in Čebulovica ocenjene z D, saj je njihovo povprečje glede na potek preko posamezne občine presegalo njeno povprečno boniteto. Z zgornjo metodologijo je bilo ugotovljeno tudi, da je poseg variant Razdrto in Čebulovica na kmetijska zemljišča v severnem koridorju sprejemljiv, pri čemer je varianta Čebulovica izkazovala prednost pred varianto Razdrto, saj je zapadla pod razred 1 glede na navedeno metodologijo. Vse druge variante so bile nesprejemljive. Po izvedenih optimizacijah se je izkazalo, da sta samo varianti Postojna 2 in Jelšane 2 sprejemljivi z vidika poseganja na kmetijska zemljišča.

4.1.1.2 Metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč

Z modelom za izračun izgube kmetijskih zemljišč, predlaganim s strani ministrstva, pristojnega za kmetijstvo, so se na podlagi Uredbe o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe načrtov na okolje (2005) določile meje sprejemljivosti za integralno oceno in posamezni faktor integralne ocene, ki so prikazani v Preglednici 3. Posamezne variante, ki so prikazane v preglednicah v nadaljevanju poglavja, so bile uvrščene v ustrezni razred na osnovi izračuna integralne ocene. Glavni cilj metodologije je bil postavitev jasnih kriterijev in mej sprejemljivosti. Pri izračunu integralne ocene sta se upoštevali že optimizirani varianti Postojna 2opt in Jelšane 1opt.

V spodnjih tabelah so predstavljene bonitete po posameznih občinah, izračunana je skupna površina posamezne trase po odvzetih GERK-ih, ta pa predstavlja seštevek površine posameznega GERK-a v občini. Za vsako varianto posebej je izračunan koeficient strnjenosti, ki predstavlja skupno vsoto posameznih koeficientov GERK-a. Koeficient strnjenosti posamezne variante je uravnotežen s površino variante. Za vsako varianto posebej je določena tudi integralna ocena. Pri tem je treba opozoriti, da sta v model za AC Postojna–Divača–Jelšane vključeni že optimizirani varianti.

Preglednica 14: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojn–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijska zemljišč–integralna ocena

Varianta Divača (Čebulovica)	Divača	Pivka	Ilirska Bistrica	Postojna	Varianta	Integralna ocena
Bob	31,8	36,5	33,5	0		
Površina odvzetih GERK (ha)	5,89	10,7	3,56		20,15	
Bi	26,69	35,53	47,85			
Kstr-uravnoteženo povprečje	1,19	1,07	1,02		1,09	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)	22,86	34,59	68,37		37,13	
Integralna ocena						11,64

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrn_i: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 15: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Varianta Razdrto	Divača	Pivka	Ilirska Bistrica	Postojna	Varianta	Integralna ocena
Bobc	31,8	36,5	33,5	42,1		
Površina odvzetih GERK (ha)		14,08	3,59	7,23	24,9	
Bi		37,52	49,86	67,41		
Kstr-uravnoteženo povprečje		1,10	1,05	1,07	1,08	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)		38,56	74,21	107,93	63,84	
Integralna ocena						24,74

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrn_i: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 16: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna Postojna 1	Divača	Pivka	Ilirska Bistrica	Postojna	Variantna	Integralna ocena
Bob	31,8	36,5	33,5	42,1		
Površina odvzetih GERK (ha)		37,10	6,41	20,76	64,27	
Bi		70,24	52,12	60,28		
Kstr-uravnoteženo povprečje		1,14	1,08	1,11	1,12	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)		135,18	81,08	86,30	114,00	
Integralna ocena						110,56

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstr_i: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 17: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (severni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna Postojna 2opt	Divača	Pivka	Ilirska Bistrica	Postojna	Variantna	Integralna ocena
Bob	31,8	36,5	33,5	42,1		
Površina odvzetih GERK (ha)		22,77	3,57	24,47	50,81	
Bi		46,55	49,67	64,58		
Kstr-uravnoteženo povprečje		1,13	1,06	1,10	1,11	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)		59,38	73,66	99,07	79,50	
Integralna ocena						62,86

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstr_i: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 18: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (južni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna Jelšane 1	Divača	Pivka	Ilirska Bistrica	Postojna	Variant	Integralna ocena
Bob	31,8	36,5	33,5	42,1		
Površina odvzetih GERK (ha)			36,56	36,56	73,12	
Bi			61,68			
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,11		0,56	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)					113,57	
Integralna ocena						113,57

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrn: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

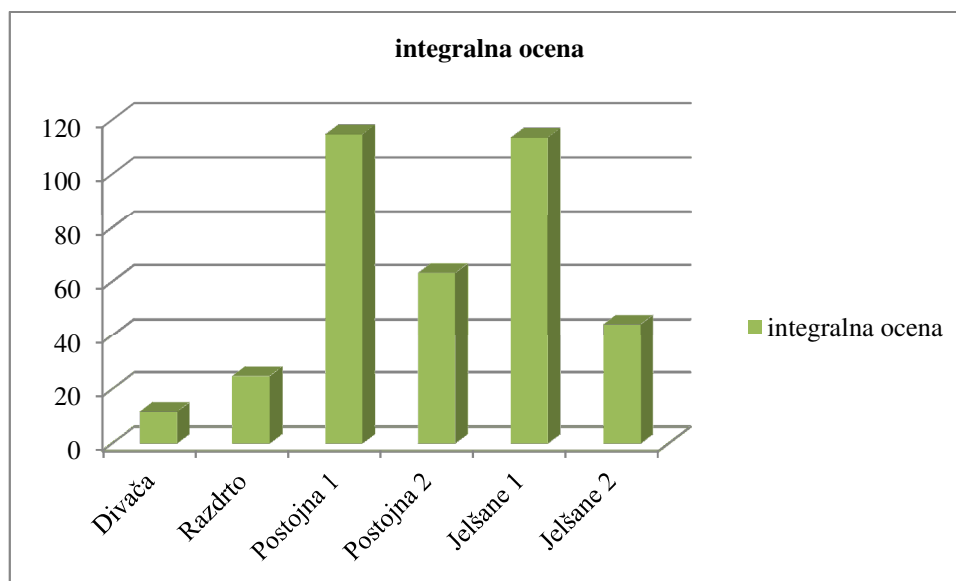
Preglednica 19: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za AC odseka Postojna–Divača–Jelšane (južni koridor) v prostor z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna Jelšane 2opt	Divača	Pivka	Ilirska Bistrica	Postojna	Variant	Integralna ocena
Bob	31,8	36,5	33,5	42,1		
Površina odvzetih GERK (ha)			20,77		20,77	
Bi			51,13			
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,06		1,06	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)					78,03	
Integralna ocena						44,33

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrn: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Slika 7: Grafikon prikaza integralne ocene po metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč za posamezno varianto na AC-odseku Postojna–Divača–Jelšane za severni in južni koridor

Za lažjo primerjavo je na sliki 7 prikazana integralna ocena po variantah. S slike je razvidno, da je z vidika vpliva na kmetijska zemljišča v severnem koridorju najboljša varianta Divača, sledijo ji varianta Razdrto, varianta Postojna 2opt in, kot najslabša, varianta Postojna 1. V južnem koridorju se je kot najboljša izkazala varianta Jelšane 2opt. Vzrok za visoko integralno oceno je predvsem visoko preseganje skupne bonitete posamezne variante glede na boniteto posamezne občine.

Skladno s preglednico 3 se variante razvrščajo po naslednjem vrstnem redu:

1. V severnem koridorju se kot najboljša, z integralno oceno 11,64, izkaže varianta Čebulovica in zapade pod razred A (ni vpliva oz. je pozitiven), sledi varianta Razdrto z integralno oceno 24,74 in prav tako zapade v razred A. Varianta Postojna 2opt z integralno oceno 62,86 zapade v razred C (vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov) ter varianta Postojna 1 z integralno oceno 110,56, ki zapade pod razred D (vpliv je bistven). Skladno z Uredbo, okoljskim poročilom in podrobnejšim postopkom celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (2005) ocena D pomeni, da se varianta izloči iz nadaljnjega vrednotenja, saj je vpliv načrta na določeni segment uničujoč.

2. V južnem koridorju se kot najboljša izkaže varianta Jelšane 2opt z integralno oceno 44,33 in zapade pod oceno sprejemljivosti C (vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov), varianta Jelšane 1 pa z integralno oceno 113,57 pod oceno D (vpliv je bistven).

4.1.2 Državna cesta med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo

4.1.2.1 Povzetek analiz iz okoljskega poročila

V okoljskem poročilu so obravnavani različni okoljski segmenti, predstavljeni so metodologija vrednotenja vpliva posamezne variante glede na okoljski segment, cilji in kazalci ter končna ocena posamezne variante po segmentih. Ker je magistrska naloga posvečena le kmetijskim zemljiščem, so vsi drugi segmenti za lažje razumevanje predstavljeni v prilogi A.

Za ugotavljanje vplivov posega na kmetijska zemljišča se je izdelala analiza izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti. Za ugotavljanje vplivov posega na kmetijska zemljišča so se določile meje posega, pri čemer je bil upoštevan potek trase hitre ceste (dolžina x širina 21 m + 2 x 3 m), ne pa tudi potek deviacij, priključkov, oskrbnih postaj ipd.

V preglednici 20 so predstavljeni kriteriji, ki so bili uporabljeni pri analizi izgub kmetijskih zemljišč pri izdelavi okoljskega poročila za državno cesto med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo.

Preglednica 20: Kriteriji, uporabljeni pri metodologiji vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F (vir: povzeto iz okoljskega poročila GEATEH, d. o. o., april 2008)

Kriteriji	Način izračuna izgub	Enote
Dejanska raba	Izguba površine in opisna opredelitev	ha
Planska raba	Izguba glede na dolžino in površino ter opisna opredelitev	m in ha

Preglednica 21 predstavlja rezultate izgub kmetijskih zemljišč iz okoljskega poročila glede na izbrane kriterije, navedene v preglednici 20, končno oceno, podano v okoljskem poročilu za posamezno varianto, in vrstni red, podan v študiji variant.

Preglednica 21: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč v sklopu Metodologije vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z vidika posameznega kriterija (vir: povzeto iz OP GEATEH, d. o. o., april 2008, in ŠV URBIS, d. o. o., april 2008)

Variante	Dejanska raba – vsota njive in hmeljišča (ha)	Planska raba – Vsota I. kategorija (ha)	Skupna ocena iz okoljskega poročila	Skupna ocena iz študije variant	Vrstni red varianete v ŠV
F1	25,40	27,29	C	F1 manj primerna (2)	8
F2	19,63	24,15	C	F2 manj primerna (2)	7
F3a	8,31	26,22	C	F3a manj primerna (2)	5-6
F3b	4,52	18,00	C	F3b primerna (3)	3-4
F4a	7,00	26,50	C	F4a manj primerna (2)	5-6
F4b	4,12	18,50	C	F4b primerna (3)	3-4
F5	2,00	55,40	C	F5 primerna do bolj primerna (4)	1
F6	8,6	12,32	C	F6 primerna do bolj primerna (4)	2

Iz preglednice 21 je razvidno, da varianta F5 predstavlja najmanjšo izgubo kmetijskih zemljišč glede na dejansko rabo, sledijo ji variante F4b, F4a, F3b, F3a, F6, največje izgube kmetijskih zemljišč se pripiše varianti F1 in nato F2. Po planski rabi najmanj najboljših

kmetijskih zemljišč prizadene varianta F6, sledijo ji variante F3b, F4a, F2, F3a, F4a, F1 in varianta F5, ki prizadene največ najboljših kmetijskih zemljišč po planski rabi.

Končna ocena segmenta kmetijstvo v okoljskem poročilu je bila C–poseg je sprejemljiv ob upoštevanju omilitvenih ukrepov.

Variante smo v skladu z nadgradnjo metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP razvrstili, kot kaže preglednica 22. Pri dejanski rabi je upoštevana vsota rabe njive in vrtovi, pri planski rabi pa K1.

Preglednica 22: Končni vrstni red variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F po posameznem kriteriju v sklopu nadgradnje metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP

Variante	Dejanska raba – njive in vrtovi, hmeljišča (ha)	Točke	Planska raba K1 (ha)	Točke	Vsota točk	Razvrstitev variant	Skupna ocena iz OP
F1	25,4	100	27,29	100	200	8	C
F2	19,6	77,3	24,15	88,5	165,8	7	C
F3a	8,3	32,7	26,22	96,1	128,8	6	C
F3b	4,5	17,8	18	66	83,8	3	C
F4a	7	27,6	26,5	97,1	124,7	5	C
F4b	4,1	16,2	18,5	67,8	84	4	C
F5	2	7,9	5,5	20,2	28	1	C
F6	8,6	33,9	12,32	45,1	79	2	C

Iz zgornje preglednice je razvidno, da je z vidika poseganja na najboljša kmetijska zemljišča najugodnejši potek variante F5, sledijo variante F6, F3b, F4b, F4a, F3a, neugoden potek pa sta imeli varianta F2 in kot najslabša varianta F1, saj sta prizadeli največ najboljših kmetijskih zemljišč po planski rabi.

4.1.2.2 Metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč

Z modelom za izračun izgube kmetijskih zemljišč, predlaganega s strani ministrstvu za kmetijstvo, so se izračunale integralne ocene za posamezne variante in njihova uvrstitev v razrede sprejemljivosti. V spodnjih tabelah so predstavljene bonitete po občinah, izračunana je skupna površina posamezne trase po odvzetih GERK-ih, ta pa predstavlja seštevek površine posameznega GERK-a v občini. Za vsako varianto posebej je izračunan koeficient strnjenosti, ki predstavlja skupno vsoto posameznih koeficientov GERK-a. Koeficient strnjenosti posamezne variante je uravnotežen s površino variante. Za vsako varianto posebej je prikazana tudi integralna ocena.

Preglednica 23: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F1	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna
Bob	44,3	34,5	49,2	51,6	42,9	37,4		
Površina odvzetih GERK (ha)	6,49	0,67		17,54			24,70	
Bi	55,97	26,32		81,60				
Kstr-uravnoteženo povprečje	1,19	1,07		1,21			1,20	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)	70,70	20,09		129,03			110,75	
Integralna ocena								110,75

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 24: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo –odsek F z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F2	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna ocena
Bobc	44,31	34,48	49,23	51,60	42,91	37,41		
Površina odvzetih GERK (ha)	3,85			17,65		0,93	22,44	
Bi	61,23			81,11		53,26		
Kstr-uravnoteženo povprečje	1,19			1,20		1,19	1,20	
Ocena-Bi*(Bi/Bobc)	84,62			127,49		75,84	117,98	
Integralna ocena								107,17

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 25: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F3a	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna ocena
Bobc	44,31	34,48	49,23	51,60	42,91	37,41		
Površina odvzetih GERK (ha)			4,64		11,56	5,02	21,22	
Bi			82,27		54,17	54,91		
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,19		1,19	1,20	1,19	
Ocena-Bi*(Bi/Bobc)			137,46		68,39	80,61	86,39	
Integralna ocena								74,20

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjivosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 26: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F3b	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna ocena
Bobc	44,31	34,48	49,23	51,60	42,91	37,41		
Površina odvzetih GERK (ha)			2,53		6,28	5,02	13,83	
Bi			45,96		56,39	54,91		
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,17		1,22	1,20	1,21	
Ocena-Bi*(Bi/Bobc)			42,90		74,11	80,61	70,77	
Integralna ocena								39,62

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjivosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 27: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F4a	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna ocena
Bob	44,31	34,48	49,23	51,60	42,91	37,41		
Površina odvzetih GERK (ha)			4,64		11,36	3,45	19,46	
Bi			82,27		54,48	64,83		
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,19		1,19	1,18	1,19	
Ocena-Bi*(Bi/Bob)			137,46		69,18	112,34	93,12	
Integralna ocena								73,35

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 28: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F4b	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna ocena
Bobc	44,31	34,48	49,23	51,60	42,91	37,41		
Površina odvzetih GERK (ha)			2,53		6,09	3,45	12,07	
Bi			45,96		57,06	64,83		
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,17		1,23	1,17	1,20	
Ocena-Bi*(Bi/Bobc)			42,90		75,88	112,34	79,41	
Integralna ocena								38,80

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 29: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F5	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna ocena
Bobc	44,31	34,48	49,23	51,60	42,91	37,41		
Površina odvzetih GERK (ha)			4,20		0,30	5,10	9,60	
Bi			45,27		42,74	66,19		
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,17		1,19	1,22	1,20	
Ocena-Bi*(Bi/Bobc)			41,63		42,57	117,12	81,78	
Integralna ocena								31,80

Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Preglednica 30: Prikaz izgub kmetijskih zemljišč po posamezni varianti za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F z metodologijo za ocenjevanja vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč–integralna ocena

Variantna F6	ŠMARTNO OB PAKI	ŠOŠTANJ	ŽALEC	BRASLOVČE	POLZELA	VELENJE	Variantna	Integralna ocena
Bobc	44,31	34,48	49,23	51,60	42,91	37,41		
Površina odvzetih GERK- ov (ha)			5,20			6,50	11,71	
Bi			89,96			61,29		
Kstr-uravnoteženo povprečje			1,19			1,19	1,19	
Ocena-Bi*(Bi/Bobc)			164,36			100,41	128,83	
Integralna ocena								61,06

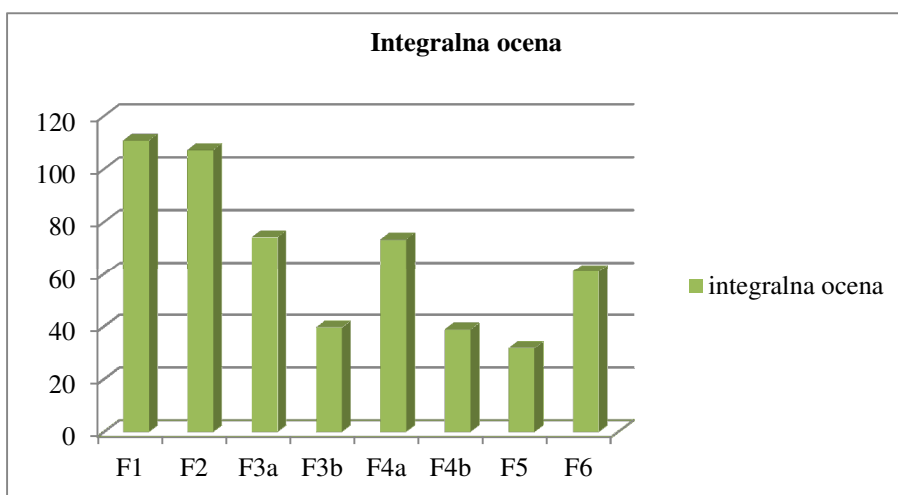
Bob boniteta občine

Bi: faktor povprečne modificirane bonitete izgubljenih kmetijskih zemljišč, ki upošteva tudi površino (s površino utežena boniteta)

Kstrni: faktor strnjenosti kmetijskih zemljišč, Ocena-Bi*(Bi/Bob) povprečje občine

Pridobljeni rezultati kažejo, da sta glede na integralno oceno najslabši varianti F1 in F2, najboljše pa variante F5, F4b in F3b.

Varianti F1 in F2 v občinah Šmartno ob Paki in Braslovče s svojim potekom presegata vrednost bonitetnih točk glede na boniteto posamezne občine. Tudi varianta F6 s svojim potekom močno presega boniteto občine Žalec, kar je tudi vzrok za visoko integralno oceno. V občini Polzela občinsko boniteto v največjem obsegu presega varianta F4b, v občini Velenje pa varianta F5. Koeficient strnjenosti se giblje od 1,19 (varianti F3a in F4a) pa vse do 1,21 (varianta F3b). Za lažjo primerjavo variante je na sliki 8 predstavljena integralna ocena po variantah.

Slika 8: Grafikon prikaza integralne ocene po metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč za posamezno varianto za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo – odsek F

Skladno s preglednico 3 se variante razvrščajo po naslednjem vrstnem redu:

Kot najboljša se izkaže varianta F5 z integralno oceno 31,88 in zapade pod oceno B (vpliv je nebitven), sledi ji varianta F4b z integralno oceno 38,80 in zapade pod oceno B, nato varianta F3b z integralno oceno 39,62 in zapade pod oceno B, kot četrta se uvrsti varianta F6 z integralno oceno 61,06 in zapade pod oceno C, kot peta se uvrsti varianta F4a z integralno oceno 73,35 in zapade pod oceno C, kot šesta je varianta F3a z integralno oceno 74,20 in zapade pod oceno C, sedma je varianta F2 z integralno oceno 70,017 in zapade pod oceno D ter kot osma, najslabša varianta F1 z integralno oceno 110,75 in oceno D.

4.2 REZULTATI K DRUGI HIPOTEZI

Za kvalitativno analizo, ali so tla oz. kmetijska zemljišča v sinteznem vrednotenju res podrejena ocenam drugih segmentov okolja, smo poleg študije variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper do meje z Republiko Avstrijo in pa študije variant za AC-odsek Postojna–Divača–Jelšane vključili še študijo variant za AC na odseku Lenart–Coetinci. Pri tem smo ugotavljali, v kakšni relaciji je varianta, ki je bila ocenjena kot najboljša z vidika kmetijstva, s preostalimi vidiki okolja ter glede na druge vidike v sinteznem vrednotenju. Za končno izbrano varianto v sinteznem vrednotenju smo ugotavljali, kateri vidik je pri izboru variante prevladal in zakaj je bila ta varianta izbrana kot najboljša, ter zakaj ni bila kot najboljša varianta izbrana tista, ki je bila z vidika kmetijstva ocenjena kot najboljša.

4.2.1 Pregled sinteznega vrednotenja v študiji variant za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane

Iz študije variant sledi, da sta bili v severnem koridorju kot najboljši z vidika kmetijskih zemljišč ovrednoteni varianti Razdrto in Čebulovica, varianti Postojna 1 in Postojna 2 pa sta bili poleg vpliva na kmetijska zemljišča neprimerni še z vidika vpliva na naravne vrednote, floro, favno, krajino in z vidika varovalnih gozdov. V južnem koridorju sta bili obe varianti, Jelšane 1 in Jelšane 2, z vidika kmetijskih zemljišč neprimerni. Jelšane 1 je bila prav tako nesprejemljiva z vidika poseganja v naravo.

Varianti Postojna 1 in Jelšane 1 sta po vseh kazalcih pri varstvu kmetijskih zemljišč kazali največji negativen vpliv. Skladno z zgoraj navedenim so se variante Razdrto, Čebulovica Postojna 1 in Jelšane 1 izločile iz nadaljnje obravnave. Prav tako je bilo za varianti Postojna 1 in Jelšane 1 z vidika vpliva na kmetijska zemljišča ugotovljeno, da njihove sprejemljivosti ne more spremeniti nobena optimizacija tras (glej prilogi D in E).

Ker pa 24. člen ZUPUDPP (2010) določa, da se v študiji variant lahko vrednotijo samo z okoljskim poročilom pozitivno ocenjene variante, in ker ZKZ (2012) eksplicitno ne prepoveduje poseganja na najboljša kmetijska zemljišča, se je za varianti Postojna 2 in

Jelšane2 pristopilo k optimizaciji obeh variant z vidika kmetijstva, saj sta bili le ti dve varianti sprejemljivi s preostalimi okoljskimi vidiki.

Tako se je v severnem koridorju optimizirala varianta Postojna 2, v južnem pa varianta Jelšane 2 (za optimizacije glej prilogo D).

Iz preglednice 31 so razvidne primernosti oz. ocena po posameznem vidiku ter skupna ocena glede na posamezni vidik. Za natančnejše vrednotenje po posameznih vidikih glej tudi prilogo E.

Preglednica 31: Skupna ocena primernosti po posameznih vidikih obravnave za variantno rešitev na AC- odseku Postojna–Divača–Jelšane–varianta Postojna 2opt Jelšane 2opt (vir: ŠV, LUZ, april 2015)

Področja vrednotenja			Primernost	Ocena	Skupna ocena
PROSTORSKI VIDIK	Regionalni razvoj		bolj primerna	1	2
	Razvoj dejavnosti v prostoru	Poselitev	primerna	2	
		Proizvodne dejavnosti	bolj primerna	1	
		Turizem in pristočasne dejavnosti	bolj primerna	1	
		Druge dejavnosti	primerna	2	
	Fizične in morfološke značilnosti prostora		primerna	2	
	Kulturne značilnosti prostora	Kakovost bivalnega okolja	primerna	2	
		Krajina in mentalne značilnosti prostora	manj primerna	3	

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 32

Področja vrednotenja			Primernost	Ocena	Skupna ocena
VARSTVENI VIDIK	Podzemne vode		manj primerna	3	2-3
	Površinske vode		manj primerna	3	
	Kmetijska zemljišča		manj primerna	3	
	Gozd		primerna	2	
	Ohranjanje narave	Naravne vrednote	manj primerna	3	
		Ekološko pomembna območja	manj primerna	3	
		Varovana območja	manj primerna	3	
		Rastlinstvo, živalstvo in habitatni tipi	manj primerna	3	
	Kulturna dediščina		primerna	2	
	Vpliv na jame		manj primerna	3	
	Park Škocjanske jame		manj primerna	3	
EKONOMSKI VIDIK	Finančna donosnost		najmanj primerna	4	4
	Družbenoekonomska smotrnost		najmanj primerna	4	
FUNKCIONALNI VIDIK	Zahtevnost gradnje	Organizacija gradbišča	najmanj primerna	4	3
		Gradnja pod prometom	primerna	2	
	Etapnost gradnje		primerna	2	
	Učinkovitost obratovanja		bolj primerna	1	
	Varnost obratovanja	Predori in pokriti vkopi	manj primerna	3	
		Psihološka varnost	najmanj primerna	4	

Sintezna ocena projekta temelji na ocenah rešitve s posameznih vidikov iz zgornje preglednice in upoštevanja utežnosti posameznega vidika v skupni oceni.

Preglednica 32: Skupna ocena primernosti in utežnost posameznega vidika v sinteznem vrednotenju za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (vir: ŠV, LUZ, d. d., april 2015)

Vidik	Skupna ocena primernosti	Utežnostni vidik
Prostorski vidik	2	22,5 %
Varstveni vidik	2–3	25,5 %
Ekonomski vidik	4	42,0 %
Funkcionalni vidik	3*	10,0 %
SINTEZNA OCENA		3*

* Ob pogoju izvedenih optimizacij variante glede viškov materialov in elementov trase.

Obravnavana ureditev je bila glede na obravnavane učinke projekta s prostorskega, varstvenega, ekonomskega in funkcionalnega vidika ocenjena kot (3) manj primerna ob upoštevanju predlaganih in preverjenih optimizacij, opisanih v prilogi D.

4.2.2 Pregled sinteznega vrednotenja v študiji variant za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo

V Preglednici 34 so prikazane ocene primernosti ter vrstni red variant ob upoštevanju prostorskega, funkcionalnega in varstvenega vidika. Prometno-ekonomski vidik ter vidiki, kakršni so podnebne spremembe, hrup in kakovost zraka, so bili predstavljeni v posebnih preglednicah, saj so se ti vplivi vrednotili v kombinacijah variant, ki so sledile iz prometne študije. Prednosti in slabosti posamezne variante, ki so pripomogle h končni oceni oz. končnemu izboru variant, so predstavljene v preglednici 3: Povzetek ugotovljenih prednosti in slabosti variante na odseku F v Prilogi A.

Preglednica 33: Skupna ocena primernosti po posameznem vidiku za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F
(vir: ŠV, URBIS, april 2008)

VARIANTE								
	F1	F2	F3a	F3b	F4a	F4b	F5	F6
PROSTORSKI VIDIK								
Navezovanje in povezovanje naselij	4	5	3	3	3	3	3	4
Kakovost bivalnega prostora	5	5	5	5	5	5	5	5
Centralne dejavnosti	3	3	3	3	5	5	5	5
Stanovanjske površine	4	5	4	4	4	4	4	5
Površine za proizvodno dejavnost	4	5	5	5	4	4	4	4
Rekreacija in turizem	5	4	4	5	5	5	4	4
Primarna gosp raba (poseganje na kmet. in gozdna zemljišča)	3	3	3	4	3	4	4	4
Komunalna infrastruktura	4	4	4	3	4	3	4	4
Skupaj po kriterijih	S	ZP	S	P	P	P	P	ZP
Končne ocene	3	5	3	4	4	4	4	5
Vrstni red	7-8	1-2	7-8	3-6	3-6	3-6	3-6	1-2
FUNKCIONALNI VIDIK								
Dolžina DC	2	2	2	4	3	4	5	4
Število in ustreznost priključkov	3	5	4	3	4	3	3	2
Predvideni večji objekti	4	2	4	3	2	2	4	5
Predvideni večji zidovi	2	3	2	2	3	3	5	2
Geološke razmere	5	5	3	2	3	2	4	4
Potreben čas za gradnjo DC	5	5	4	3	3	2	4	5
Promet med gradnjo	2	3	4	5	4	4	4	1
Investicijska vrednost	4	3	5	4	2	2	4	4
Izgubljene višine	2	1	1	1	4	2	5	3
Krivinska karakteristika	5	4	2	2	2	2	1	2
Etapnost gradnje	4	4	1	1	2	2	1	4
Povprečna ocena	3,45	3,36	2,91	2,73	2,55	2,55	3,46	3,27
Vrstni red	2	3	5	7	5	8	1	4

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 33

VARIANTE								
	F1	F2	F3a	F3b	F4a	F4b	F5	F6
VARSTVENI VIDIK								
Podzemne vode	5	5	5	5	5	5	5	5
Površinske vode	3	5	4	5	5	5	3	3
Kulturna dediščina	3	3	3	5	5	5	5	5
Krajina	3	3	2	2	2	2	2	2
Kmetijske površine	2	2	2	3	2	3	4	4
Gozdne površine	5	4	5	5	4	4	5	3
naravne vrednote in EPO	3	4	2	2	2	2	2	4
Varovana območja	3	3	3	3	3	3	3	3
Flora, favna in HT	2	2	2	2	2	2	2	2
Končna ocena	3	3	3	3	3	3	3	3
Vrstni red	2-5	2-5	6-8	2-5	6-8	6-8	2-5	1

Legenda:

POMEN OCEN PRIMERNOSTI

- 1 – neprimerna, nesprejemljiva;
- 2 – manj primerna, manj sprejemljiva;
- 3 – primerna, sprejemljiva;
- 4 – primerna do bolj primerna, sprejemljiva;
- 5 – bolj primerna, zelo sprejemljiva

Na ta način je bila lahko eni varianti pripisana sicer enaka stopnja primernosti, ne glede na to, da sta se po nekem nebistvenem vplivu razlikovali, kar je bilo sicer opisano v besedilu in poudarjeno z vrstnim redom. Ker je bila teža meril medsebojno različna, so bili poleg ocene opisani tudi utemeljitve in pomen posameznih situacij v prostoru. Sintezna ugotovitev o primernosti variante torej ni bila le skupni seštevek ocen po obravnavanih področjih, ampak je njen pomemben delež predstavljala tudi obrazložitev.

POMEN OCENE, DOLOČENE PO CELOVITEM VPLIVU VARIANTE NA POSAMEZNI OBRAVNAVANI VIDIK

ZP – zelo primerno (5); P – primerno do bolj primerno (4); S – srednje primerno (3); MP – manj primerno (2); NP – neprimerno (1)

Skupna ocena primernosti posamezne variante po odsekih je bila pripravljena na podlagi seštevka ocen po posameznem kriteriju. Vendar zaradi različne teže kriterijev končna primernost variante ni bila enoznačno določena po skupnem številu doseženih točk.

Iz zgornje preglednice je z varstvenega vidika kmetijska zemljišča razvidno, da sta se kot primerni do bolj prijemljivi, sprejemljivi (4) varianti izkazali varianti F5 in F6, kot primerni, sprejemljivi (3) sta sledili varianti F3b in F4b, kot manj primerne, manj sprejemljive (2) pa variante F1, F2, F3a in F4a.

Znotraj varstvenega vidika je bila varianta F5 glede na vpliv z vidika gozdnih površin in podzemnih voda in kulturne dediščine ocenjena kot bolj primerna, zelo sprejemljiva (5) z vidika kmetijskih površin, kot primerna do bolj primerna (4), z vidika vplivov na varovana območja in površinske vode kot primerna, sprejemljiva (3) z vidika površinskih voda in varovanih območij, ter kot manj primerna (2) z vidika krajine, vpliva na naravne vrednote in EPO ter vpliva na floro, favno in habitatne tipe.

Znotraj varstvenega vidika je bila varianta F6 glede na vpliv z vidika podzemnih voda in kulturne dediščine ocenjena kot bolj primerna, zelo sprejemljiva (5), z vidika kmetijskih površin kot primerna do bolj primerna (4) oz. enakovredna z vidika naravnih vrednot in EPO, ter kot primerna, sprejemljiva (3) z vidika površinskih voda, gozdnih površin in varovanih območij, kot manj primerna, manj sprejemljiva (2) z vidika krajine ter vpliva na floro, favno in habitatne tipe. Varianta F6 je bila v varstvenem vidiku uvrščena kot najboljša.

V prostorskem vidiku je bila varianta F5 bolj primerna, bolj sprejemljiva (5) iz kriterija prostorskega na kakovosti bivalnega prostora ter centralnih dejavnosti. V funkcionalnem vidiku pa iz kriterija dolžine DC, predvideni večji zidovi in izgubljenih višin. Prav tako je bila varianta v funkcionalnem vidiku pri končni skupni oceni predlagana kot najboljša.

Končni vrstni red sinteznega prometnega in prometno-ekonomskega vrednotenja je bil sestavljen iz ocene prometno-ekonomskega vrednotenja in iz vrstnega reda prometnega vrednotenja, ki sta bili izvedeni samo za določene kombinacije variant.

Preglednica 34: Končni vrstni red primernosti kombinacij variant DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F glede na ocene sinteznega prometno-ekonomskega vrednotenja (vir: ŠV. URBIS, Maribor, april 2008)

Kombinacija	Ocena prometno-ekonomskega vrednotenja	Vrstni red prometnega vrednotenja	Skupni vrstni red
K13	sprejemljiva do bolj sprejemljiva (3–4)	5	5
K15	zelo sprejemljiva (5)	2	2
K19	zelo sprejemljiva (5)	1	1
K31	bolj sprejemljiva (4)	3	3
K32	bolj sprejemljiva (4)	4	4

Tako sta bili med obravnavanimi kombinacijami z vidika prometne učinkovitosti in ekonomske upravičenosti kot najprimernejši kombinaciji variant predlagani K19 in K15. Med njima je imela prednost kombinacija K19, ki je bila nekoliko ugodnejša z vidika prometne učinkovitosti.

Na podlagi sinteznega vrednotenja je bila tako kot najustreznejša varianta predlagana kombinacija variant A3-B2-C1-D1-E2-F2-N1.

Če se vrnemo na preglednico 33, lahko ugotovimo, da je bila varianta F2 z vidika vpliva na kmetijska zemljišča ocenjena kot manj primerna, manj sprejemljiva (2) ter po vrstnem redu v študiji variant uvrščena pod sedmo mesto (glej prilogo B). Izbrana varianta je bila bolj primerna, bolj sprejemljiva (5) z vidika podzemnih in površinskih voda, primerna do bolj primerna (4) z vidika poseganja na gozdne površine ter naravne vrednote in EPO, primerna, sprejemljiva (3) z vidika vpliva na kulturno dediščino, krajino in varovana območja ter enako ocenjena kot z vpliva na kmetijska zemljišča–tj. manj primerna, manj sprejemljiva (2) z vidika flore, favne in habitatnih tipov. Izbrana varianta je bila kot najbolje ocenjena s prostorskega vidika, saj je bila uvrščena v vrstni red 1–2 oz. kot zelo primerna. Prav tako je bila s prostorskega vidika ocenjena tudi varianta F6, ki pa je v končnem vrstnem redu iz prometno–ekonomskega vidika zasedla tretje mesto. Iz funkcionalnega vidika je bila varianta F2 uvrščena na tretje mesto, iz prometno–ekonomskega pa na prvo mesto.

4.2.3 Pregled sinteznega vrednotenja v študiji variant na odseku AC Lenart–Cogetinci

Skupna ocena po vseh kriterijih, ki so bili obravnavani v primerjalni študiji, je razvidna iz spodnje preglednice.

Preglednica 35: Ocena sprejemljivosti obravnavanih variant odseka avtoceste na odseku Lenart–Cogetinci po vseh obravnavanih kriterijih v sinteznem vrednotenju študije variant (vir: povzeto iz ŠV, ZUM, junij 1997)

Kriterij	varianta				
	A	B	C	D	1N
REGION RAZVOJ IN POSELITEV					
Povezovanje naselij	2	3	2	4	2
Razvoj dejavnosti	1	2	1	2	1
Poselitev	2	3	2	3	2
Infrastruktura	1	3	1	2	1
Ocena sprejemljivosti	1	3	1	3	1
Vrstni red	3-5	2	3-5	1	3-5
PROMETNO TEHNIČNI KRIT IN PROMETNA UČINKOVITOST					
Gradbeno - teh elementi	3	1	4	2	3
Navezave	1	3	2	3	1
Geotehnični	2	0	3	1	3
Prometna učinkovitost	2	3	3	2	2
Ocena sprejemljivosti	2	1	3	2	3
Vrstni red	4	4	1	3	2
VPLIVI NA OKOLJE					
Zrak	3	3	3	3	3
Hrup	1	2	1	3	1
Relief	1	1	2	2	2
Vode	1	2	1	1	1
Rastlinstvo	2	1	2	1	2
Živalstvo	0	2	1	1	0
Kmetijstvo	0	2	1	1	0

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 35

Kriterij	varianta				
	A	B	C	D	1N
VPLIVI NA OKOLJE					
Gozdarstvo	2	0	1	1	1
Vodno gospodarstvo	1	2	1	2	1
Vidno okolje	1	0	2	2	2
Naravna dediščina	0	1	0	1	0
Vsota ocen	12	16	15	18	13
Povprečna ocena	1,00	1,33	1,25	1,5	1,08
Ocena sprejemljivosti	1	1	1	2	1
Vrstni red	5	2	3	1	4
EKONOMSKI KRITERIJ					
Stroški	2	0	2	1	3
Neto sedanja vrednost	2	0	2	1	3
Ocena sprejemljivosti	2	0	2	1	3
Vrstni red	3	5	2	4	1
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST					
Lokalno prebivalstvo	0	1-2	0	2	0
Ocena sprejemljivosti	0	1-2	0	2	0
Vrstni red	ni bil podan				
KONČNI VRSTNI RED	5	4	3	1	2
VARIANT					

Legenda:

- 0 Varianta je nesprejemljiva, zelo neugodna, neprimerna, neustrezna.
- 1 Varianta je manj sprejemljiva, neugodna, manj primerna, manj ustrezna.
- 2 Varianta je še sprejemljiva, manj ugodna, še primerna, še ustrezna.
- 3 Varianta je sprejemljiva, ugodna, primerna, ustrezna.
- 4 Varianta je zelo sprejemljiva, zelo ugodna, zelo primerna, zelo ustrezna.

Vrstni red variante:

1 – najboljša, 5 – najslabša

Iz preglednice 35 je razvidno, da je z vidika kmetijskih zemljišč znotraj vplivov na okolje kot najboljša ocenjena varianta B, in sicer z oceno 2 (sprejemljiva, manj ugodna). Varianta B je z vidika vpliva na zrak ocenjena z oceno 3 (sprejemljiva, ugodna), z vidika vpliva na hrup, vode, živalstvo in vodno gospodarstvo je varianta ocenjena enako kot z vidika vplivov na kmetijska zemljišča z oceno 2, z vidika reliefa, rastlinstva in naravne dediščine

je ocenjena z 1 (manj sprejemljiva, neugodna), z vidika vpliv na kulturno dediščino in vidno okolje pa z 0 (nesprejemljiva, zelo neugodna). Končna ocena variante B v varstvenem vidiku je bila 1 (manj sprejemljiva, neugodna), uvrstila pa se je na drugo mesto.

Varianta B je bila s prostorskega vidika najbolje ocenjena z oceno 3 pri naslednjih kriterijih: povezovanje naselij, poselitev ter infrastruktura, v vrstnem redu pa je zasedla tretje mesto. V prometno-tehničnem in prometno učinkovitem vidiku je bila varianta B najbolje ocenjena z oceno 3 pri kriteriju navezave in prometna učinkovitost, v vrstnem redu pa je zasedla prvo mesto. Z ekonomskega vidika je bila varianta ocenjena kot nesprejemljiva, z vidika družbene sprejemljivosti pa je bila ocenjena kot sprejemljiva.

Iz navedene študije sledi, da je bila za nadaljnjo obravnavo predlagana varianta D, ki je bila sprejemljiva z vidika družbene sprejemljivosti, ocenjena in razvrščena kot najboljša, prav tako je bila ocenjena in razvrščena kot najboljša z vidika vplivov na okolje, saj je dosegla najvišjo vsoto točk (18), ter tako zasedla prvo mesto v razvrščanju variant znotraj vidika vplivov na okolje. Varianta D je bila z vidika vplivov na kmetijska zemljišča znotraj vidika vplivov na okolje ocenjena z 1 (manj sprejemljiva, manj primerna). Varianta D je bila znotraj vidika vplivov na okolje ocenjena kot sprejemljiva (ocena 3) z vidika vplivov na zrak in hrup, kot nesprejemljiva (0) pa z vidika vpliva na kulturno dediščino.

4.3 RAZPRAVA

V nadaljevanju je predstavljena razprava rezultatov, pridobljenih za dokazovanje prve in druge hipoteze. Rezultati za dokazovanje prve hipoteze so pokazali, da se vrstni red variant med posamezno metodologijo vrednotenja bistveno ne razlikuje, medtem ko prihaja do razlik pri uvrščanju variant v razrede sprejemljivosti. Pri dokazovanju druge hipoteze je bila ugotovljena podrejenost tal oz. kmetijskih zemljišč glede na preostale vidike sinteznega vrednotenja v primeru Postojna–Divača–Jelšane, kjer so zaradi nesprejemljivosti z vidika vpliva na naravne vrednote; floro, fauno, krajino in iz vidika varovalnih gozdov izločili iz nadaljnega vrednotenja vse variante razen Postojna 2 in Jelšane 2, ki pa so jih zaradi prevelikega poseganja na kmetijska zemljišča optimizirali.

Ugotavljamo, da bi se pri vsaki študiji variant lahko našla podrejenost katerega od obravnavanih vidikov. Za vse primere pa lahko trdimo, da se vpliv na kmetijska zemljišča izgubi med drugimi vidiki sinteznega vrednotenja.

4.3.1 Razprava k prvi hipotezi

V prvi hipotezi smo predpostavili, da se razvrščanje variant med metodologijo vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskem poročilu in študiji variant, ter metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč predlagano s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo bistveno ne razlikuje. Ker pa smo tekom pregledovanja okoljskih poročil naleteli na problem razvrščanja variant znotraj ene ocene sprejemljivosti, smo obstoječo metodologijo za ocenjevanje sprejemljivosti variant nadgradili s sistemom za razvrščanje variant. V preglednicah 36 in 37 so predstavljeni rezultati–ocene sprejemljivosti ter vrstni red variant iz ŠV na odseku F (DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo) in na AC-odseku Postojna–Divača–Jelšane po posamezni metodologiji.

Preglednica 36: Primerjava ocen in vrstnega reda variant po posamezni metodologiji ocenjevanja izgub kmetijskih zemljišč za DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F

DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F					
Variante	Metodologija vrednotenja vplivov na kmetijska zemljišča, ki jo uporablja stroka v OP in ŠV			Metodologija predlagana s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo	
	Ocena v OP	Razvrstitev variant v ŠV	Razvrstitev variant z nadgradnjo metodologije	Razred sprejemljivosti skladno s preglednico 3	Vrstni red glede na integralno oceno iz preglednice 3
F1	C	8	8	D	8 (110,75)
F2	C	7	7	D	7 (107,17)
F3a	C	5–6	6	C	6 (74,20)
F3b	C	3–4	3	B	3 (39,62)
F4a	C	5–6	5	C	5 (73,35)
F4b	C	3–4	4	B	2 (38,80)
F5	C	1	1	B	1 (31,80)
F6	C	2	2	C	4 (61,06)

Legenda

	Integralna ocena
A – ni vpliva oz. je ta pozitiven	≤ 25
B – vpliv je nebitven	25,1–50
C – vpliv je nebitven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov	50,1–86
D – vpliv je bistven	86,1–162
E – vpliv je uničujoč	≥ 162

Preglednica 37: Primerjava ocen in vrstnega reda variant po posamezni metodologiji ocenjevanja izgub kmetijskih zemljišč za AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane (severni in južni koridor)

AC Postojna–Divača–Jelšane					
Variante	Metodologija vrednotenja vplivov na kmetijska zemljišča, ki jo uporablja stroka v OP in ŠV			Metodologija predlagana s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo	
	Ocena v OP	Razvrstitev variant v ŠV	Razvrstitev variant z nadgradnjo metodologije	Razred sprejemljivosti skladno s preglednico 3	Vrstni red glede na integralno oceno iz preglednice 3
severni koridor					
Razdrto	C	zaradi ocene D se sintezno vrednotenje v ŠV in s tem razvrščanje variant ni izdelalo	2	A	2 (24,74)
Postojna 1	D		4	D	4 (110,56)
Postojna 2opt	C		3	C	3 (62,86)
Čebulovica	C		1	A	1 (11,56)
južni koridor					
Jelšane 1	D		2	D	2 (113,57)
Jelšane 2opt	C		1	B	1 (44,33)

Legenda:

	Integralna ocena
A – ni vpliva oz. je ta pozitiven	≤ 25
B – vpliv je nebistven	25,1–50
C – vpliv je nebistven zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov	50,1–86
D – vpliv je bistven	86,1–162
E – vpliv je uničujoč	≥ 162

Na podlagi rezultatov ocenjevanja izgub kmetijskih zemljišč v primeru DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F ugotavljamo, da sta bili varianti F1 in F2 razvrščeni kot najslabši ne glede na uporabljeno metodologijo. Do bistvenih razlik pa prihaja pri določitvi razreda sprejemljivosti. Pri metodologiji vrednotenja kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskih poročilih in študijah variant, so bile vse variante uvrščene v razred C, medtem ko se je pri metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo izkazalo, da sta varianti F1 in F2 ocenjeni z D, torej bi bili skladno s predpisano zakonodajo ocenjeni kot nesprejemljivi in s tem izločeni iz nadaljnega vrednotenja. Tri variante so bile z metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo uvrščene v razred B, kar bi jim lahko dalo prednost pri izbiri z vidika vpliva na tla. Medtem ko metodologija vrednotenja kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskih poročilih in študijah variant ni zaznala razlik med variantama F3a in F4a ter med variantama F3b in F4b, je integralna ocena te razlike zaznala, čeprav so bile te minimalne. Varianti F3a in F4a sta se razlikovali v 0,85 točke, varianta F3b in varianta F4b v 0,82 točke. Na podlagi rezultatov metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo se je izkazalo, da je vpliv variante F6 bistveno večji, kakor je bil ocenjen po metodologiji vrednotenja kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskih poročilih in študijah variant. Razlog za to je, da na območju občine Žalec posega na boniteto kmetijskih zemljišč, ki presegajo povprečno boniteto same občine, kar pomeni, da metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo zelo dobro vrednoti izgubo tal glede na kakovost (boniteto). Nadgradnja obstoječe metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP, se je pri razvrščanju približala metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo, razen v primeru variante F6 in F4b, vendar ravno tako kakor metodologija vrednotenja kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljskih poročilih in študijah variant, ne pokaže absolutnih razlik med variantami in ne izboljšuje načina določitve ocene sprejemljivosti.

Pri vrednotenju variant na AC odseku Postojna–Divača–Jelšane sta bili varianti Postojna 1 in Jelšane 1 po obeh metodologijah ocenjene z oceno D (nesprejemljivo), medtem ko so se razlike pokazale pri variantah Razdrto, Čebulovica in Jelšane 2. Razdrto in Čebulovica sta bili po metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo ocenjeni z oceno A, Jelšane 2 pa z oceno B. Ne glede na to pa smo z nadgradnjo metodologije ocenjevanja sprejemljivosti v OP variante razvrstili na enak način, pri čemer je treba upoštevati, da je bil v preglednici 11 pri varianti Postojna 2 hidromelioraciji dan zelo velik poudarek, saj so h končni razvrstitvi variante doprinesle kar četrtino točk. Varianta Postojna 2opt ni potekala po območju hidromelioracij, zaradi česar je bila izračunana razlika med njima zelo velika in precenjena glede vpliva na kmetijstvo. Tudi v tem primeru ugotavljamo, da je prednost metodologije v pripravi integralno vrednotenje razlik med variantami.

Na osnovi analize obeh primerov (DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F ter AC na odseku Postojna–Divača–Jelšane) smo zavrnili prvo hipotezo. Uvrščanje v razrede sprejemljivosti se med metodologijama bistveno razlikuje, ni pa bistvenih razlik pri določanju vrstnega reda variant.

Glede na različno pridobljene ocene sprejemljivosti predvsem v primeru DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo lahko rečemo, da je bilo ocenjevanje v sklopu Okoljskega poročila (2008), ki je vplive vseh variant na kmetijska zemljišča ocenil z oceno C, neprimeren. Razlog za to je nepopolna okoljska zakonodaja, saj ne predpisuje mej sprejemljivosti, prav tako pa lahko rečemo, da je krivdo treba pripisati veljavnemu Zakonu o kmetijskih zemljiščih, saj med drugim dopušča, da se lahko posega na najboljša kmetijska zemljišča.

Kakor ugotavlja že Radišek (2012) v svoji magistrski nalogi, kjer je po metodi SMARTER vrednotil vplive DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo na kmetijska zemljišča, je treba v pripravo tako študije variant kakor tudi okoljskega poročila nujno vpeljati nove ali dopolnjene metode vrednotenja prostorskih in okoljskih vplivov z vidika poseganja na kmetijska zemljišča oz. varstva kmetijskih zemljišč kot del sistemske rešitve urejanja in načrtovanja prostora Slovenije. Prav tako je sistemski problem v nepopolni

prostorski in okoljski zakonodaji ter v prepoznom odzivu pristojnega resorja pri določitvi trajno varovanih kmetijskih zemljišč ter razvoja modela ocenjevanja izgub kmetijskih zemljišč.

Pomanjkljivost metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo je, da je trenutno razvita samo za vpliv na kmetijska zemljišča in ne upošteva drugih prostorskih omejitev (Natura, vodovarstvena območja, kultura, prostorski razvoj ...); ti so v študiji variant upoštevani. Zaradi slednjega ni bilo moč ugotavljati razlik med sinteznim vrednotenjem in sklepno oceno plana. Pri metodologiji za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo so vse rabe zemljišč enako razvrščene, kar pomeni, da je vpliv na hmeljišča enak vplivu na travnike, sadovnjake ali njive. V naslednjih fazah razvoja te metodologije bi bilo smiselno najboljšim kmetijskim zemljiščem pripisati višji vpliv. Glede na to, da so bili posamezni faktorji in celotni model metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, predlagane s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo določeni eksperimentalno, je treba pred vpeljavo modela v prakso izvesti še analizo občutljivosti glede na različne vrednosti α (koeficient, ki regulira koeficient strnjenosti glede na vrsto rabe tal). Pri navedeni metodologiji nikjer ni bilo zaslediti, na kakšen način je upoštevala pogoje za umeščanje državnih prostorskih ureditev, ki sledijo iz Zakona o kmetijskih zemljiščih. Matematični model pa vsekakor predstavlja objektivno orodje, ki izključuje subjektivnost pri ugotavljanju vplivov variant na kmetijska zemljišča.

Opozorili bi, da metodologija za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč v modelu za izračun integralne ocene temelji na podatkih o kakovosti tal, pri čemer se upošteva le parcele, ki so vključene v bazo GERKA. Pri tem so iz vrednotenja izvzeta preostala kmetijska zemljišča, ki bi morala biti prav tako upoštevana pri ocenjevanju vplivov poseganja na kmetijska zemljišča. Odločitev, da se v modelu upoštevajo le parcele, vključene v bazo GERK, izhaja iz razloga faktorja strnjenosti, za katerega je bolj smiselno, da se računa glede na enote GERK, kot na katastrske parcele. Neglede na navedeno, pa je v bazo GERK praviloma vključenih več kakor 80 % kmetijskih zemljišč. Kot problem slovenskega prostora in s tem povezane izgube

kmetijskih zemljišč je, da država Slovenija niti v zemljiški knjigi niti v zemljiškem katastru nima več vključene evidence rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč za namen spremljanja spreminjanja rabe zemljišč. Po podatkih Lisec in sod. (2013) je bil v preteklosti namreč eden od ključnih podatkovnih virov za analizo spreminjanja rabe zemljišč zemljiški kataster, vendar podatki zemljiškega katastra za analizo spreminjanja rabe kmetijskih zemljišč za zadnje desetletje niso več tako zanimivi. Temeljni razlog za to je pomanjkljivo vzdrževanje opisnih podatkov o rabi zemljišč v sistemu zemljiškega katastra v preteklih desetletjih. Pri analizi primernosti evidence rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč za določanje spremembe rabe zemljišč, so Lisec in sod., 2016 namreč ugotovili, da na podlagi metodologij zajema podatkov evidence rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki jo vodi in vzdržuje ministrstvo pristojno za kmetijstvo, da je pri uporabi teh podatkov treba veliko pozornost nameniti primernemu viru in metodologiji zajema podatkov. Z upoštevanjem navedenega bi se bilo moč izogniti tudi marsikateremu nepremišljenemu posegu v kmetijski prostor.

4.3.2 Razprava k drugi hipotezi

V primeru študije variant na AC-odseku Postojna–Divača–Jelšane bi lahko rekli, da so drugi vidiki okolja pri izbrani varianti prevladali nad okoljskim vidikom kmetijska zemljišča. Ugotovili smo, da je bila v severnem koridorju z varstvenega vidika kmetijska zemljišča kot najboljša ocenjena varianta Čebulovica, ki pa je bila kot nesprejemljiva ocenjena z drugih okoljskih vidikov (varstvo narave, varstvo gozda). V južnem koridorju pa lahko trdimo, da je vidik narava pri varianti Jelšane 1 prevladal nad vidikom kmetijska zemljišča. V sinteznem vrednotenju smo ugotovili, da imajo posamezni vidiki glede na vsebino in razsežnost učinkov v skupni oceni različno težo. Uteženost posameznega vidika, pri čemer so bili pri ekonomskem vidiku vključeni denarno ovrednoteni učinki, je bila naslednja: ekonomski 42 %, okoljski 25,5 %, prostorski 22,5 % in funkcionalni 10 %. Iz navedenega je razvidno, da je zelo velik poudarek dan ekonomskemu učinku.

Sodeč po končnih rezultatih sinteznega vrednotenja v študiji variant za DC med A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo, bi lahko rekli, da sta prometno-ekonomski in prostorski vidik prevladala nad varstvenim vidikom, ter še nad nekaterimi kriteriji funkcionalnega vidika. Glede na razpoložljive podatke ne moremo trditi, da so bila kmetijska zemljišča podrejena drugim varstvenim vidikom. Za najustreznejšo varianto ni bila izbrana varianta, ki je bila najboljša z vidika kmetijskih zemljišč, temveč so bili s predlagano kombinacijo najustreznejše variante doseženi zastavljeni cilji, ki so bili opredeljeni s sklepom Vlade. Predlagana najustreznejša varianta s svojim potekom namreč povezuje središča mednarodnega, nacionalnega in regionalnega pomena; navezuje pomembnejša lokalna središča v obravnavanem območju na ustrezne razvojne povezave; razbremenjuje obstoječe prometnice, ki ne omogočajo ustreznih pogojev za sodoben in varen promet, ter izboljšuje kakovost potovanja, skrajšuje potovalne čase in povečuje prometno varnost.

Za AC-odsek Lenart–Cogetinci skladno z ocenami v preglednici 36 ter ugotovitvami v poglavju Rezultati zagotovo ne moremo trditi, da je bil vpliv na kmetijska zemljišča podrejen drugim segmentom okolja, saj je bil vpliv na kulturno dediščino ocenjen z 0 (nesprejemljiv) pri vseh obravnavanih variantah, pa nobena ni bila izločena. Varianta B, ki

je bila najboljše ocenjena z vidika vpliva na kmetijska zemljišča, ni bila izbrana kot najboljša, saj je bila z ekonomskega vidika ocenjena kot neprimerna. Iz navedenega sledi, da je ekonomski vidik pri tej študiji prevladal nad drugimi vidiki.

Ne glede na zgoraj navedene rezultate sinteznega vrednotenja se lahko politika na osnovi tehtne presoje, kaj je za neko območje prioriteta pomena, odloči tudi drugače. Vendar mora dokazati, da drugačen izbor trase, bodisi z vidika razvojnih prioritet, bodisi z vidika vpliva na druge segmente okolja, ni mogoč; jasno mora predstaviti izgubo resursa in seveda za odločitev prevzeti odgovornost.

Dejstvo je, da nam netransparentnost obstoječe metodologije omogoča špekulacije ali vsaj zbuja sume o korektnosti vrednotenja. Mnogi primeri kažejo, da se zaradi ponovnega presojanja postopki zavlečejo, kar lahko negativno vpliva na investicije in razvoj.

Na podlagi izkušenj lahko velik del krivde zopet pripišemo nepopolni zakonodaji in nepravilnemu sistemskemu pristopu umeščanja novih ureditev v prostor. Nove ureditve bi se morale umeščati v prostor na strateški ravni, in to na način, da se pretehta, kaj je za prostor večjega pomena.

Ob poznavanju prostora bi se morala izdelati analiza prizadetosti kmetijskih gospodarstev in analiza doprinosa z umestitvijo DC v prostor. Na podlagi rezultatov bi se pretehtalo, kaj je za dani prostor večjega pomena oz. kaj v danem prostoru pomeni več–razvoj novih gospodarskih con in s tem večja možnost zaposlovanja ljudi ter boljše in hitrejše prometne povezave ali ohranjanje kmetijskih gospodarstev in s tem zagotavljanje večje samooskrbe države.

V raziskavi je bilo ugotovljeno, da se tako v okoljskem poročilu kakor tudi v študiji variant kmetijska zemljišča vrednotijo po enaki metodologiji. Ocene sprejemljivosti iz okoljskega poročila so "prevedene" v ocene primernosti. Zato so ocene posamezne variante enake tako v okoljskem poročilu kakor tudi v študiji variant. Predlagamo, da se prostorska zakonodaja spremeni v delu, ki se nanaša na varstveni vidik, saj je "prevajanje" ocen, pridobljenih v okoljskem poročilu, zavajajoče in nekorektno.

5 SKLEPI

Na osnovi analize obeh primerov (DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F ter AC na odseku–Postojna–Divača–Jelšane) smo zavrnilo prvo hipotezo. Uvrščanje v razrede sprejemljivosti variant se torej med metodologijama razlikuje. Pri razvrščanju variant pa ni bistvenih razlik.

Prednost metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, ki jo je predlagalo ministrstvo pristojno za kmetijstvo, je integralno vrednotenje razlik med variantami in postavitve mej sprejemljivosti.

V nalogi je bilo ugotovljeno, da na obravnavanih primerih študije variant ne moremo trditi, da so kmetijska zemljišča podrejena drugim segmentom oz. vidikom okolja. V ta namen bi bilo treba statistično obdelati večje število študij variant. Zagotovo pa lahko trdimo, da se vpliv na kmetijska zemljišča izgubi med drugimi vidiki sinteznega vrednotenja in da je pri končni odločitvi variante v vseh treh študijah prevladal ekonomski vidik.

Predlagamo, da se razmisli o nadgraditvi metodologije za ocenjevanje vplivov na kmetijska zemljišča predlagana s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo, na način, da se pri umeščanju novih linijskih objektov v prostor upošteva tudi vplive zmanjševanja kmetijskih površin, ki so namenjene za pridelavo hrane na regionalni ravni.

Poleg tega bi opozorili, da je treba pri uporabi podatkov evidence rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki jo vodi in vzdržuje ministrstvo pristojno za kmetijstvo, za analize spreminjanja rabe navedenih zemljišč, nameniti veliko pozornost primarnemu viru in metodologiji njihovega zajema. Ob upoštevanju navedenega dejstva je evidenca rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč primerna za analizo spreminjanja rabe teh zemljišč, njeni rezultati pa bi morali vsebovati informacije o lastnostih uporabljenih podatkov ter njihovem vplivu na rezultate (Lisec in sod., 2013).

6 POVZETEK (SUMMARY)

6.1 POVZETEK

Problem izgube kmetijskih zemljišč zaradi umeščanja v prostor, ne predstavlja samo problem države Slovenije in držav evropske unije, temveč je to globalni problem. Če se primerjamo s povprečjem EU, imamo v Sloveniji 884 m² obdelovalnih površin na prebivalca, kar pomeni, da je glede na celotno ozemlje Slovenije samo 8,8% obdelovalnih površin, medtem ko je v EU 25,9 % obdelovalnih površin. EU je med letoma 1990 in 2000 z infrastrukturo vsako leto izgubila 1.000 km² kmetijskih zemljišč. V letih 1991 do 2007 so se v Sloveniji kmetijska zemljišča zaradi umeščanja v prostor zmanjšala za okoli 62,800 ha, pri tem je izguba obdelovalnih površin znašala 20.000 ha. Del krivde izgub kmetijskih zemljišč lahko pripišemo tudi Zakonu o kmetijskih zemljiščih, saj v določenih primerih, če ne gre drugače, dopušča tudi umeščanje na najboljša kmetijska zemljišča oz. možnost plačila za spremembo namembnosti prostora.

Zaradi problematike izgub kmetijskih zemljišč ob vse večji pozidavi in izgradnje infrastrukturnih objektov, je prišlo do spoznanja, da je treba razviti metodologijo, ki bo trajnostno upravljala z naravnimi viri.

Tako smo v nalogi na primeru AC na odseku Postojna Divača Jelšane in na primeru DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo primerjali metodologijo za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, ki je predlagana s strani ministrstva pristojnega za kmetijstvo in metodologijo vrednotenja izgub kmetijskih zemljišč, ki jo uporablja stroka v okoljkih poročilih in študijah variant.

Ker okoljska zakonodaja ne predpisuje razvrščanja variant znotraj posameznega velikostnega razreda (od A do E), smo nadgradili obstoječo metodologijo ocenjevanja sprejemljivosti in s tem določili vrstni reda variant v OP.

Z metodologijo za ocenjevanje vplivov na kmetijska zemljišča (Grčman in sod., 2012) je bil razvit model za izračun integralne ocene, ki objektivno vrednoti vpliv na kmetijska

zemljišča zaradi umeščanja v prostor. Skladno z Uredbo o okoljskem poročilu so bili za posamezno integralno oceno določeni tudi razredi sprejemljivosti.

Na osnovi analize obeh primerov (DC med AC A1 Šentilj–Koper in mejo z Republiko Avstrijo–odsek F ter AC na odseku–Postojna–Divača–Jelšane) smo zavrnili prvo hipotezo. Uvrščanje v razrede sprejemljivosti variant se torej med metodologijama razlikuje. Pri razvrščanju variant pa ni bistvenih razlik. Prednost metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč, ki jo je predlagalo ministrstvo pristojno za kmetijstvo, je integralno vrednotenje razlik med variantami in postavitve mej sprejemljivosti.

V nalogi je bilo ugotovljeno, da na obravnavanih primerih študije variant ne moremo trditi, da so kmetijska zemljišča podrejena drugim segmentom oz. vidikom okolja. V ta namen bi bilo treba statistično obdelati večje število študij variant. Zagotovo pa lahko trdimo, da se vpliv na kmetijska zemljišča izgubi med drugimi vidiki sinteznega vrednotenja in da je pri končni odločitvi variante v vseh treh študijah prevladal ekonomski vidik.

Problem slovenskega prostora in s tem tudi povezane izgube kmetijskih zemljišč je, da država Slovenija v zemljiški knjigi in prav tako ne v zemljiškem katastru nima več vključene evidence rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, za namen spremljanja spreminjanja rabe zemljišč. Po podatkih Lisec in sod. (2013) je bil v preteklosti namreč eden od ključnih podatkovnih virov za analizo spreminjanja rabe zemljišč zemljiški kataster, vendar pa podatki zemljiškega katastra za analizo spreminjanja rabe kmetijskih zemljišč za zadnje desetletje niso več tako zanimivi. Temeljni razlog je pomanjkljivo vzdrževanje opisnih podatkov o rabi zemljišč v sistemu zemljiškega katastra v preteklih desetletjih. Z vključitvijo navedenega bi se bilo moč izogniti tudi marsikateremu nepremišljenemu posegu v kmetijski prostor.

6.2 SUMMARY

The problem of the agricultural land loss due to infrastructure emplacement is not only the problem for the Republic of Slovenia and other EU countries, but is a problem of global dimensions. If compared with the EU average, Slovenia has 884 m² of the arable land per capita, which means that, taking into consideration the entire territory of Slovenia, the arable land represents only 8.8 % while in the EU this percentage is 25.9. Between 1990 and 2000, the EU lost 1,000 km² of agricultural land annually due to infrastructure emplacement. Owing to the infrastructure emplacement in the period from 1991 to 2007, the agricultural land in Slovenia declined by around 62,800 ha with the loss of arable land amounting to 20,000 ha. A part of the blame for these agricultural land losses can be attributed to the Law on Agricultural Land, because in some cases, if otherwise impossible, the law also allows the emplacement on the best agricultural land, to wit, the option of paying for the change in intended purpose of space use.

The problem of agricultural land losses due to the growing housing and construction of infrastructure facilities has led to the conclusion that it is necessary to develop a methodology that will manage natural resources sustainably.

The thesis was on the case of the MW on a section of Postojna–Divača–Jelšane and in the case of state road between MW A1 Šentilj – Koper and the border with the Republic of Austria to compare with methodology for evaluating intervention impacts on the areas of agricultural land, which is proposed by the ministry responsible for agriculture and the methodology for evaluating the losses of agricultural land used by the professionals in the ER and environmental impact study.

Since the environmental legislation does not prescribe the classification of variants within each size class (A to E), we have upgraded the existing methodology of the acceptability evaluation in the EA and provided the order in the variants.

A model to calculate an integral evaluation, which correctly defines the impact on agricultural land due to infrastructure emplacement, has been developed for the

methodology of assessing the impacts on agricultural land (Grčman et al., 2012). In compliance with the Decree on Environmental Report, the classes of acceptability have been defined for individual integral evaluation.

On the basis of the analysis of both cases (state road between MW A1 Šentilj – Koper and the border with the Republic of Austria from the Šentrupert slip road to the Velenje South slip road and MW on the section Postojna Divača Jelšane) we have rejected the first hypothesis. The results of comparisons between the three methodologies have shown that there are no critical differences in classification of variants while critical differences appear between the methodology for evaluating the interference impacts on the areas of agricultural land and the methodology for evaluating the losses of agricultural land used by the professionals in the ER and environmental impact study when classifying into the acceptability classes. The fact is that weak detection of differences between the variants and classifying them into the same classes from the point of view of the impact on agriculture open the possibility of other segments having a stronger impact in choosing individual variant.

In the thesis, it has been established that on the basis of the dealt with cases of the environmental impact study it cannot be argued that agricultural land is subjected to other segments, to wit, aspects of environment. A larger number of environmental impacts studies should be processed in order to be able to make such an argument. Considering the dealt with studies it can be argued that in each and every study of a variant a subsection of any of the dealt with aspects would be encountered. There is one certainty, though: the final decision on the variant in all three studies economic aspect has been the predominant one.

The problem of the Slovenian physical space and the related losses of agricultural land is that in the Republic of Slovenia neither the land register nor the land cadastre includes the evidence of the areas of agricultural and wooded land for the purpose of monitoring the change in land use. According to the data by Lisec et al. (2013), in the past one of the key data sources for the analysis of the change in agricultural land use used to be land cadastre; however, the data in the land cadastre for last decades are no longer so interesting for the

analysis of the change in agricultural land use, the basic reason for this being an insufficient keeping of descriptive data on the land use in the land cadastre. By including the latter, it would be possible to avoid many an unsound interference into agricultural space.

7 VIRI

- Bončina A., Havliček R., Pišek R., Simončič T., Strniša A. 2011. Upravljanje z gozdnim prostorom (študijsko gradivo). Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire: 106 str.
- But F. 1998. Program reforme kmetijske politike 1999-2002. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 25 str.
- Ceglar A., Zupan M., Medved-Cvikl B., Grčman H. Ocenjevanje predlaganih variant novih cestnih povezav v Savinjski dolini in na Notranjskem z novo metodologijo vrednotenja posegov na kmetijska zemljišča. V: Novi izzivi v agronomiji 2013: zbornik simpozija. Zreče: 206-266.
- Ceglar A., Grčman H. 2012. Izračun ter analiza povprečne bonitete kmetijskih zemljišč v slovenskih občinah: zaključno poročilo. Izlake, Agrarius, tla in okolje, Tomaž Kralj s.p.: 29 f.
- Certini G., Scalenghe R. 2006. Soils. Basic Concepts and Future Challenges. United Kingdom at the University Press, Cambridge: 303 str.
- Cimprič T. 2012. Analiza višine odškodnine za spremembo namembnosti kmetijskih zemljišč v Sloveniji v obdobju 1979 – 2011: diplomska naloga. (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo). Ljubljana: 58 str.
- Cunder T. 1998. Zaraščanje kmetijskih zemljišč v slovenskem alpskem svetu. Sonaravni razvoj v slovenskih Alpah in sosedstvu. V: 1. Melikovi geografski dnevi, Kranjska Gora, 5-7 november 1998. Ljubljana, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani: 165-175.
- Cunder T., Rednak, M., Zagorc, B. 2007. Vrednotenje težavnostnih razmer v območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo evaluating of production conditions in less favoured areas for agriculture. V: 4. konferenca Društva agrarnih ekonomistov Slovenije (DAES) Moravske toplice, 08. – 09. november 2007 »Slovensko kmetijstvo in podeželje v Evropi, ki se širi in spreminja.
<http://www.daes.si/Konf07/Cunder%20s%20sod%20DAES.pdf> (5. 6. 2015).

Delovni dokument službe ko misije. Smernice o najboljši praksi za omejevanje, blažitev ali nadomestitev pozidave tal. SWD(2012) 101final/2:6

<http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/guidelines/SL%20-20Sealing%20Guidelines.pdf> (20. 6. 2015).

Direktiva evropskega parlamenta in sveta o določitvi okvira za varstvo tal in spremembi Direktive 2004/35/ES. COM(2006)232 konč. 2006/0086 (COD):28
[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2006\)0232_/com_com\(2006\)0232_sl.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2006)0232_/com_com(2006)0232_sl.pdf) (12. 1. 2015).

EEA (European Environment Agency). 2006. Urban Sprawl in Europe. The Ignored Challenge. EEA, København, EU. Effland, W.R., Pouyat, R.V., 1997. The genesis, Fragkias, M.; Langanke, T.; Boone, C.G.; Haase, D.; Marcotullio, P. J., Munroe, D.; Olah, B.; Reenberg, A.; Seto, K. C.; Simon, D. (2012). Land teleconnections in an Urbanizing World – A workshop report. GLP Report No. 5; GLP-IPO, Copenhagen. UGEC Report No. 6; UGEC-IPO, Tempe. May 3 2012.

Flächeninanspruchnahme. 2014. Umweltbundesamt.

http://www.umweltbundesamt.at/umweltsituation/raumordnung/rp_flaecheninanspruchnahme/ (25. 3. 2015).

Flächenverbrauch in Deutschland und Strategien zum Flächensparen, Was bedeutet

Flächenverbrauch und was steckt hinter dem 30-Hektar-Ziel. 2015. Umwelt Bundesamt, Themen Boden| Landwirtschaft Flächensparen – Böden und Landschaften erhalten. 01.04.2015.

http://www.umweltbundesamt.at/umweltsituation/raumordnung/rp_flaecheninanspruchnahme/ (25. 3. 2015).

Gantar P. 2007. Prostorski akti nared v dveh letih. Delo, 49, 45 (17. feb. 2015): 7.

Gardi C., Panagos P., Bosco C. in de Brogniez D., Soil Sealing, Land Take and food Security: Impact assessment of land take in the production of the agricultural sector in Europe, 2012.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Crop_production_statistics_at_regional_level (30.11.2015).

Geodetski slovar. Ljubljana, Geodetski inženiring in informacijske tehnologije
<http://lgb.si/slovar#K> (24. 2. 2015).

Global Forest Resources Assessment 2010. FAO.
<http://www.fao.org/forestry/fra/fra2010/en/> (9. 5. 2015).

Grčman H., Pintar M., Prus T., Glavan M., Malek A., Anžič M., Zupan M., Tič I., Kastelec D., Udovč A., Kuntar L., Zupanc V. 2012. Strokovne podlage za določitev območij primernih za odpravljanje zaraščanja: CRP V4-1149: ciljni raziskovalni program »Konkurenčnost Slovenije 2006 – 2013« v letu 2011: raziskovalni projekti št. V4-1149.: priloga: vsebinsko poročilo – študija. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za pedologijo in varstvo okolja: 162 str.

Grčman H., Zupan M., Ceglar A., Medved Cvikel B., Tič I. (2012). Priprava metodologije za ocenjevanje vplivov posegov na območja kmetijskih zemljišč: poročilo 1: del, metodologija verzija 1.0. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Direktorat za kmetijstvo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta v Ljubljani, Oddelek za agronomijo, Infrastrukturni center za pedologijo in varstvo okolja.

Interpretacijski ključ – podroben opis metodologije zajema dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč: verzija 6.0. 2013. Ljubljana, Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za kmetijstvo, Služba za register kmetijskih gospodarstev: 117 str.

Jankovič J. 2003. Nekdaj goli Kras spet gozdnat. Sodobno kmetijstvo, 36, 6: 12-18.

Jeffrey , Gardi C., Montanarella L., Marmo L., Miko L., Rizz K., Peres G., Römbke J., Putten W.H. van der Putten (eds.). 2010. European atlas of soil biodiversity. Luxembourg, European Commission, Publications office of the European Union: 128 str.
http://eurosoil.eu/library/maps/biodiversity_atlas/Documents/BiodiversityAtlas.pdf (2.12.2015).

Kamraner-Köpf S. 2014. Bodenverbrauch enorm – 2014 schon wieder 200 Bauernhöfe verbaut. Österreichische Hagelversicherung, 18. 6. 2014.
<https://www.hagel.at/site/index.cfm?objectid=D36BB650-5056-A500-098E19AAABCD5EE&refid=0F621698-5056-A500-09226FCBC39F5878> (25. 3. 2015).

- Kmetijstvo Evropske unije – sprejemanje izziva na področju podnebnih sprememb. 2008.
Evropska komisija generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja: 15 str.
- Kocjančič A. 2008. Analiza izgube kmetijskih zemljišč v občini Lukovica zaradi gradnje avtoceste. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: 25 str.
- Košir J., Breznik B., Maslo G. 1999. Vrednotenje kmetijskih in gozdnih zemljišč: priročnik za vrednotenje, ocenjevanje in klasifikacijo zemljišč. Ljubljana, Ministrstvo za pravosodje: 90 str.
- Krebs C.J. 2001. Ecology: The experimental analysis of distribution and abundance. 5th Ed. San Francisco, Benjamin Cummings: 608 str.
- Längauer M. Fachtagung Flächenverbrauch: Täglich verschwinden in Österreich 20 ha Boden. 2012. OTS. (13. 12. 2012).
http://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20121213_OTS0165/fachtagung-flaeche-verbrauch-taeglich-verschwinden-in-oesterreich-20-ha-boden. (25. 3. 2015).
- Lisec A., Lobnik F. 2007. Spreminjanje rabe kmetijskih zemljišč kot posledica urbanizacije v Sloveniji=The change of the agricultural land use as the consequence of the urbanisation process in Slovenia. V: Knapič M. (ur.). Strategija varovanja tal v Sloveniji: zbornik referatov, Ljubljana, Pedološko društvo Slovenije: 307-318.
- Lisec A., Pišek j., Drobne S. 2013. Analiza primernosti evidence rabe kmetijskih zemljišč in gozdnih zemljišč za določanje spremembe rabe zemljišč na primeru pomurske statistične regije = Sustainability analysis of land use records of agricultural and forest land for detecting land use change on the case of the Pomurska Statistical Region. Acta Geographica Slovenica, 53, 1: 23-24.
- Lobnik F., 2011. Varstvo kmetijskih zemljišč pred spremembo namembnosti.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/svo/53seja_Lobnik.pdf (01.12.2015).
- Miklavčič T., Fonda M., Jerebic B., Komac Š., Sušnik Peršak – Cvar. S. 2014. Občinski prostorski akti in namenska raba prostora v Sloveniji: 2 predlog poročila: nelektorirano besedilo.
http://www.uirs.si/sphera/Attract_SEE_OPA_NR_02.pdf (01. 12 .2015).

Mlakar G. 1986. Kataster 1. Zemljiški kataster in zemljišča knjiga. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 141 str.

Odločba o razveljavitvi Uredbe o dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) v delu, ki določa obveznost izvedbe presoje sprejemljivosti planov, programov, načrtov, prostorskih ali drugih aktov oziroma presoje sprejemljivosti posegov v naravo na območjih, ki po mnenju Evropske komisije izpolnjujejo pogoje za posebna območja varstva, pa niso bila določena kot območja Nature 2000. Ur. l. RS št.: 39/2013.

Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije. 2004. Ur. l. RS št. 76/2004.

Okoljsko poročilo za DPN za AC Postojna / Divača – Jelšane: april 2015: delovna verzija. 2015. Ljubljana, Geateh. Okoljsko poročilo za gradnjo državne ceste med AC A1 Šentilj-Koper in mejo z Republiko Avstrijo: 12. september 2007, popr. po recenziji 6. november 2007, popr. po preliminarnih mnenjih varstvenih resorjev 25. april 2008. 2008. Ljubljana, Geateh

Opredelitev zemljišča v zemljiškem katastru in zemljiški knjigi, <http://www.kompendij.mop.gov.si/>. (18. 4. 2015).

Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2011. 2011. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije: 133 str.

Pravilnik o določanju in vodenju kvalitete zemljišč. 2008. Ur. l. RS, št. 47/2008.

Pravilnik o kriterijih za načrtovanje prostorskih ureditev in posegov v prostor na najboljših kmetijskih zemljiščih zunaj območij naselij. 2008. Ur. l. RS, št. 110/2008.

Pravilnik o vsebini in načinu vodenja zbirke podatkov o dejanski rabi prostora. 2004. Ur. l. RS, št. 9/2004.

Pravilnik o vsebini, obliki in načinu priprave državnega prostorskega načrta. 2011. Ur. l. R. št. 106/2011.

Pravilnik za ocenjevanje tal pri ugotavljanju proizvodne sposobnosti vzorčnih parcel. 1984. Ur. l. SRS 36/1984.

Pravilnika o vzpostavitvi bonitete zemljišč. 2008. Ur. l. RS št.: 35/2008.

- Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007 – 2013. Ljubljana, Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano: 353 str.
- Program razvoja podeželja za obdobje 2014-2020. Ljubljana, Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 822.
- Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006 PRP. 2006. Ur. l. RS št. 116/2004.
- Regulation on Soil Protection SR814.12 [in German, French, Italian and Rumantsch]. 1998. Bern, Swiss confederation.
- Resolucija o Nacionalnem programu izgradnje avtocest v Republiki Sloveniji. 2004. (RNPVO) Ur. l. RS, št. 50/2004.
- Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 RNPVO. 2006. Ur. l. RS št. 2/2006.
- Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020. 2011. Ur. l. RS, št. 25/2011.
- Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živalstva do leta 2020 – »Zagotovimo si hrano za jutri«. 2011. Ur. l. RS št.: 25/2011.
- Revizijsko poročilo. Uspešnost varovanja kmetijskih zemljišč kot pogoj za samooskrbo. 2013. Računsko sodišče Republike Slovenije. Ljubljana: 87 str. [http://www.rsrs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K1397F7C1297F97DEC1257B2C001C3DDA/\\$file/KmetZemSP.pdf](http://www.rsrs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K1397F7C1297F97DEC1257B2C001C3DDA/$file/KmetZemSP.pdf) (10. 2. 2015).
- Rojo S. M. Urban expansion in a shrinking region. Changing land and urban patterns in Region Centro (Spain). ENHR 2008. 6-8 JULE – DUBLIN. 2008, 15 str.
- Samec R. 2014. Globalni pogled in trajnostno upravljanje kmetijskih zemljišč v Sloveniji. Maribor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede: 96 str.
- Siebielec G., Lazar S., Kaufmann C. in Jaensch S. 2010. Handbook for measures enhancing soil function performance and compensating soil loss during urbanization process,

projekt Urban SMS – strategija upravljanja urbanih tal. <http://www.urban-sms.eu>
(11. 5. 2015).

Soil und Land Alliance of European cities and towns

<http://www.bodenbuendnis.org/en/welcome/> (30. 11. 2015).

Sprememba programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006. (PRP). 2006.
Ur. l. RS št.: 45/2006.

Sprememba programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006. PRP. 2007.
Ur. l. RS št.: 70/2007.

Sprememba programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006. PRP. 2007.
Ur. l. RS št.: 124/2007.

Spremembe Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006. PRP. 2008.
Ur. l. RS št.: 107/2008.

Statistični letopis Republike Slovenije 2014. 2014. Ljubljana, SURS.

Statistik Austria. <http://www.statistik.at> (15. 5. 2015).

Strategija prostorskega razvoja Slovenije. OdSPRS. 2004. Ur. l. RS, št. 76/2004.

Strategija regionalnega razvoja Slovenije. 2001. Poročevalec DZRS št. 60/2001.

Študija variant s predlogom najustreznejše variantne rešitve trase AC Postojna Divača
Jelšane: junij 2015-delovna verzija. 2015. Ljubljana, LUZ, Omega Consult, PA-
NG.

Študija variant s predlogom najustreznejše variantne rešitve za gradnjo državne ceste med
avtocesto A1 Šentilj – Koper in mejo z Republiko Avstrijo: april 2008. 2008.
Maribor. URBIS.

Študija variant za avtocestni odsek Lenart Cogetinci: julij 1997. 1997. Maribor. ZUM.

Tehnična navodila za določanje bonitete zemljišč. 2008. Ljubljana, Geodetska uprava
Republike Slovenije. str: 91.

Tematska strategija za varstvo tal. 2006. Ur. l. EU, št. C282E/138:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:282E:0138:0144:S L:PDF> (13. 11. 2010).

The role of agriculture and rural development in revitalizing abandoned/depopulated areas. 2006. Comission on Agriculture, 34th Session of the European Comission, Riga, Latvia.

http://www.fao.org/world/regional/reu/eca/ecaen/eca3_4_3.pdf (18. 7. 2015).

Učinkovita raba virov: na poti k akcijskemu načrtu Slovenije. 2014. Burja A., Sonnenschein J., Vrhunc N (ur.). Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano RS, 30-33:243 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/odpadki/ucinkovita_raba_virov.pdf (30. 6. 2015).

URBAN - SMS oz. Raba zemljišč v prostorskem planiranju. 2012. <http://moc.celje.si/zakljuceni-projekti/961-urban-smsoz-raba-zemljisc-vprostorskem-planiranju> (20. 2. 2015).

Urban sprawl in Europe, The ignored challenge. 2006. European Environment Agency: Copenhagen, No 10/2006 :56 str.

Uredba o merilih za ocenjevanje verjetnosti pomembnejših vplivov izvedbe plana, programa, načrta ali drugega splošnega akta in njegovih sprememb na okolje v postopku celovite presoje vplivov na okolje. 2009. Ur.l. RS št.: 9/2009.

Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje. 2005. Ur.l. RS, št. 73/2005.

Uredba o prostorskem redu Slovenije. 2004. Ur. l. RS št. 122/2004.

Uredbe o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje. 2014. Ur. l. RS, št. 51/2014.

Ustava Republike Slovenije. 1991. Ur. l. RS št.. 33/1991.

Villa P., Boschetti M., Bianchini F. and Cella F. 2012. A hybrid multi-step approach for urban area mapping in the Province of Milan, Italy, 45: 333 – 347.

Vrščaj B. 2008. Strukturne spremembe kmetijskih zemljišč. Njihova urbanizacija in kakovost v obdobju 2002 – 2007. Hmeljarski bilten, 15: 73-84.

Vrščaj B. Kazalci okolja v Sloveniji, kmetijstvo. 2011. Kmetijski inštitut Slovenije.
http://kazalci.arso.gov.si/?data=indikator&ind_id=460. (28. 12. 2011).

Wilfing H. 1993. Ekologija. Celovec, Mohorjeva založba: 120 str.

Zemljiški kataster

http://www.eprostorgov.si/si/zbirke_prostorskih_podatkov/nepremicnine/zemljiski_kataster/#jfmulticontent_c160-7 (15. 5. 2015).

ZEN-Zakon o evidentiranju nepremičnin. 2006. Ur. l. RS št. 47/2006.

ZGO-Zakon o graditvi objektov, uradno prečiščeno besedilo. 2004. Ur. l. RS št. 102/2004

ZGO-Zakon o graditvi objektov. 2002. Ur. l. RS št. 110/2002.

Zkmet-Zakon o kmetijstvu. 2009. Ur. l. RS št. 45/2008.

ZKZ-Zakon o kmetijskih zemljiščih, uradno prečiščeno besedilo. 2011. Ur. l. RS št. 71/2011.

ZKZ-Zakon o kmetijskih zemljiščih. 1973. Ur. l. SRS št. 26/1973.

ZKZ-Zakon o kmetijskih zemljiščih. 1979. Ur. l. SRS št. 1/1979.

ZKZ-Zakon o kmetijskih zemljiščih. 1996. Ur. l. RS št. 59/1996.

ZKZ-Zakon o kmetijskih zemljiščih.. 2012. Uradni list RS, št. 71/2011 – uradno prečiščeno besedilo in 58/2012.

ZKZ-Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kmetijskih zemljiščih. 2011. Ur. l. RS št. 43/2011.

ZPnačrt-Zakon o prostorskem načrtovanju. 2007. Ur. l. RS št. 3/2007.

ZPnačrt-Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prostorskem načrtovanju. 2009. Ur. l. RS, št. 108/2009.

ZUN-Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor. 93. Ur. l. RS, št. 71/93.

ZUPUDPP-Popravek Zakona o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor popr. 2012. Ur. l. RS št. 57/2012.

ZUPUDPP-Popravek Zakona o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor. 2010. Ur. l. RS št. 106/2010.

ZUPUDPP-Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor. 2010.

Ur. l. RS, št. 80/2010.

ZUPUDPP-Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor. 2010.

Ur. l. RS, št. 106/2010

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorci prof. dr. Heleni Grčman za vso strokovno pomoč in spodbudo v času izdelave magistrske naloge.

Zahvaljujem se tudi predsednici komisije doc. dr. Marjetki Suhadolc ter obema članicama komisije prof. dr. Mojci Golubič in iz. prof. dr. Anki Lisec za vmesni pregled posameznih poglavij ter nasvete, ki so pomagali izboljšati nalogo.

Posebna zahvala gre Mateju Knapiču in Alešu Mlakarju, ki sta mi pomagala tekom izdelave magistrskega dela.

Hvala Bojanu, Lili in Barbari, ter vsem prijateljem in sodelavcem, ki so mi v času izdelave naloge nesebično stali ob strani in mi vsak na svoj način olajšali delo.

Iz srca hvala mojim staršem, hčerki Neži ter Robiju, ki so vedno verjeli vame in me spodbujali, ko mi je bilo najtežje. Brez njihove spodbude bi na koncu verjetno obupala.

PRILOGE (ANNEXES)